ÃËÀÂÀ 9
°_¨·¨Ñ¨Ì˘¯_¨¨

9.1. °ðŁçŁæŁìïåðæŒîªî öåíòðàºŁçìàŁ ôåäåðàºŁçì

Ãºàâíßå ïpîÆºåìß –îææŁØæŒîØ, ŒàŒŁºþÆîØ äðóªîØŁìïåpŁŁ, âæåªäà ÆßºŁ æâÿçàíßæ îòíîłåíŁÿìŁ ïî âåpòŁŒàºŁ ìåæäó îòäåºüíßìŁ ÷àæòÿìŁ ŁìïåpŁŁ Ł åå öåíòpîì. ´åpòŁŒàºüíâÿ îæü óïpàâºåíŁÿ åæòåæòâåíía äºÿ äîïðîìßłºåíßı îÆøåæòâ, ªîpŁçîíòàºüíßå æâÿçŁ â íŁı pàçâŁòß æºàÆî, âæå îæíîâíßå æîöŁàºüíßå ŁíæòŁòóòòß îò æåìüŁ äî ªîæóäàpæòâà ŁìåpòpòŁŒàºüíóp æòpóŒòópó. «´åpòŁŒàºüíîå» óïpàâºåíŁå Łç ŁìïåpæŒîªî öåíòpà ÆßºîØ, æŒpåïºÿâłåØ Œîíªºîìåpàòß íàæåºÿâłŁı îÆłŁpíßå ïpîæòpàíæòâà pàçíîpîäíßı ºîŒàºüíßı îÆøåæòâ, ŒîòîpßåïºàòŁºŁ îòŒàçîì îò çíà÷ŁòåºüíîØ ÷àæòŁ æâîåªî æóâåpåíŁòåòà, à ŁíîªäàŁ ïîºíîØ åªî ïîòåpåØ çà îòíîæŁòåºüíóp óæòîØ÷ŁâîæòüæóøåæòâîâàíŁÿ, ýŒîííìŁ÷åæŒîå Æºàªîïîºó÷Łå, âíåłíþþ Æåçîïàæíîæòü. Òî îÆæòîÿòåºüæòâî, ÷òî ïîäîÆíàÿ «æäåºŒà», îòŒàç îò æóâåpåíŁòåòà ìîªºŁ ÆßòüíåäîÆpîâîºüíßìŁ, ïîðîæäàºî îïðåäåºåííßå âíóòðåíŁå íàïðÿæåíŁÿ, íî íŁ÷åªî íå ìåíÿºî â æóòŁ äåºà. ×òîÆß óŒpåïŁòü æâîþ âºàæòü, öåíòp æòpåìŁºæÿŒ îªpàíŁ÷åíŁþ æàìîæòîÿòåºüíîæòŁ ÷àæòåØ, îæºàÆºåíŁþ Łı îæîÆîæòŁ, æâîåîÆpàçŁÿ îòæþäà póæŁôŁŒàòîpæòâî, íàæŁºüæòâåíííå îÆpàøåíŁå â ïpàâîæºàâŁå Ł ò. ä. Ñîæòàâíßå ÷àæòŁ ŁìïåpŁŁ, íàïpîòŁâ, Æîpîº Łæü çà æîıpàíåíŁå Œóºüòópíî Ø Łðåº Łªî çíîØ æàìîÆßòîæòŁ, çà pàæłŁpåíŁå æàìîæòîÿòåºüíîæòŁ, ŁíîªäàŁ çà íåçàâŁæŁìîæòü. ´ŒîíöåŒîöîâ, óæòàíâºŁâàºîæü íåŒîòîpîâ pàâíîâåæŁå æŁº ïpŁ æîıpàíåíŁŁ äîæòàòî÷íî æŁºüíîØ âåpòŁŒàºüíîØ äîìŁíàíòß, Æåç ÷åªî ŁìïåpŁÿ âîîÆøå íå ìîªºà Æß æóøåæòâîâàòü.

°îºü æŒîpî òàŒàÿ äîìŁíàíòà æîıpàíÿºàæü, îíà, â æâîþ î÷åpåäü, æïîæîÆæòâîâàºà âíóòpŁŁìïåpæŒîìó æïºî÷åíŁþ, çàøŁòå Ł óŒpåïºåíŁþ ªîpŁçîíòàºüíßı æâÿçåØ ìåæäó pàçºŁ÷íßìŁ ÷àæòÿìŁ ŁìïåpŁŁ, äåºàºà ýòŁ æâÿçŁ Æîºåå óæòîØ÷ŁâßìŁ, påªóºÿpíßìŁ ŁæåçîïàæíßìŁ. ^îðŁçîíòàºüíßå æâÿçŁ íå ïpîæòî ïî-Łííìÿóíòàïpàâºåíßı, îíŁ Łìåpòíóþ ïpŁpîäó. ´åpòŁŒàºüíßå æâÿçŁ ïî ïpåŁìóøåæòâó ïîºŁòŁ÷åæŒŁå, àäìŁíŁæòpàòŁâíßå, âîåííßå, påºŁªŁîçíî-ŁäåîºîªŁ÷åæŒŁå. ¸íŁ îòâå÷àþò äóıó «ïpîæòßı», ıîºŁæòæŒŁı îÆøåæòâ, æóòü îäíîâpåìåíííŁ ïîpîæäíŁå, Ł îïîpà âíóòpåííå ïpŁæóøåªî Łì öåíòpàºŁçìàŁ àâòîpŁòàpŁçìà. ^îpŁçîíòàºüíßå æå æâÿçŁ óæŁºŁâàþòæÿ ïî ìåpå óæºîæíåíŁÿ æîöŁàºüíØ æŁçíåäåÿòåºüíîæòŁ, Łı ïpŁpîäà pßíî÷íî-ýŒîííìŁ÷åæŒàÿ, òåıííºîªŁ÷åæŒàÿ, Œóºüòópíî-ŒîììóíŁŒàòŁâíàÿ. Ñóæ ŁºåíŁåìýòŁı æâÿçåØ â –îææŁŁ pàçâŁâàºŁæü Ł ªîpŁçîíòàºüíßå æŁºß ïpŁòÿæåíŁÿ Ł îòòàºŒŁâàíŁÿ, ïîäâºŁÿíŁåìŒîòîpßı ïåpåæòpóŒòópŁpîâàºàæü âæÿ æŁæòåìà îÆøåæòâåíííßı îòíîłåíŁØ. ´ŁòîªåŁìïåðŁÿŁçæŁâàºà æàìó æåÆÿ. –àç-

âŁòŁå Ł óŒðåïºåíŁå ªîðŁçîíòàºüíßı æâÿçåØ ïîä ŁìïåðæŒŁì çîíòŁŒîì îÆåæöåíŁâàºî âåðòŁŒàºüíßå æâÿçŁ, íà Œîòîðßı äåðæàºàæü ŁìïåðŁÿ, Ł, â Œîíå÷îîì æ÷åòå, æòàâŁºî ïîä æîìíåíŁå æàìî åå æóøåæòâîâàíŁå.

Óæ ŁºåíŁå ªîðŁçîíòàºüíßı ºŁíŁØ âçàŁìîäåØæòâŁÿ ìåæäó ÷àæòÿìŁ ŁìïåðŁ ïðŁäàâàºî íîâîå çíà÷åíŁå ìåæîÆºàæòíîìó ðàçäååºåíŁþ òðóäà, âºàäåíŁþ ìåæòßìŁ ðåæóðæàìŁ, ðîæòó ÆîªàòæòâàòåªŁîíîâŁ Œîíòðîºþ íàä íŁì, óâåºŁ÷ŁâàºîðîºüîÆºàæòíßı ýŒîííìŁ÷åæŒŁı, ïîºŁòŁ÷åæŒŁı Ł Œóºüòóíßı æòîºŁö, íåçàâŁæŁìîæòü îÆºàæòíßı ýºŁò. ´ òî æå âpåìÿ æó÷àøåíŁåì ïpÿìßı ìåæðåªŁîíàºüíßı ŒîíòàŒòîâ âæå ÷àøå îÆíàpóæŁâàºîæü æòîºŒíîâåíŁå Łíòåpåæîâ ðàçíßı îÆºàæòåØ ŁìïåðŁ, âæå çàìåòíåå æòàíîâŁºàæü íåîäŁíàŒîâîæòü Łı òåppŁòîpŁØ, ÷ŁæºåííîæòåØ íàæåºåíŁÿ, ïpŁpîäíßı Æîªàòæòâ, Œóºüòóp, à ªºàâíîå, ópîâíåØ Ł îæîÆåííîæòåØ Łæòîp÷åæŒîªî pàçâŁòŁÿ. ˝àpàæòàºî âíóòpŁŁìïåpæŒîå ðàçíîîÆðàçŁå, à âìåæòå æ íŁì Ł âíóòðŁŁìïåðæŒàÿ ŒîíŒóðåíöŁÿ. ˘åòåðÆóðª Ł Ì îæŒâà óæå íå âîæïðŁíŁìàºŁæü òîºüŒî ŒàŒ ŁæŒºþ÷Łòåºüíßå ìåæòà æðåäîòî÷Łÿ Łìïåðæ Œîªî ªºàâåíæòâîâàíŁÿ. ˘îÿâŁºàæü íîâàÿ æŁæòåìà îòæ÷åòà, â ŒîòîðîØ îíŁ ÆßºŁ â ïåðâóþ î÷åðåäü îºŁöåòâîðåíŁåì æâîŁı æîÆæòâåííßı ýŒîííìŁ÷åæŒŁı Ł ïðî÷Łı âîçìîæíîæòåØ, Œîíå÷îî, æàìßìŁ ðàçâŁòßìŁ Ł ÆîªàòßìŁ, íî â îæòàºüíîì òàŒŁìŁ æå, ŒàŒ âæå. ¸ þÆàÿ îÆºàæòíàÿ æòîºŁöà ìîªºà Æðîæ Łòü ŁìýŒîííìŁ÷åæŒŁØ, ŒóºüòóðíßØ à òî Ł ïîºŁòŁ÷åæŒŁØ âßçîâ. Ñàìîæòîÿòåºüíîæòü îòäåºüíßı ÷àæòåØ ŁìïåpŁŁ, Œîòîðßå âæå ìåíüłå íóæäàºŁæü â ïîæpåäíŁ÷åæòâå öåíòpà, æòàíîâŁºàæü âæå Æîºåå çàìåòîØ, âæå ºó÷łå îæîçíàâàºàæü, ðß÷àªŁ ÆßºîØ âºàæòŁ Łßºîªî Œîíòðîºÿ óæŒîºüçàºŁ Łç ðóŒ öåíòðà, íàðàæòàº ŒðŁçŁæ Łìïåðæ Œîªî öåíòðàºŁçìà.

Ýòî ïðîŁæıîäŁºî æ óæŒîðåíŁåì íà ïðîòÿæåíŁŁ âæåªî XIX âåŒà. ˆîâîpÿ î íàæòpîåíŁÿı äâîpÿíæòâà ªóÆåpíæŒîØ «pªŁîíàºüíîØ ýºŁòß» åŒàòåpŁíŁíæŒîØ ýîîıŁ, Œºàææ÷åæŒîØ Łìïåpæ ŒîØ ïîpß, °ºþ÷åâæŒŁØ çàìå÷àº, ÷òî îíî íå æòpåìŁºîæü Œ ó÷àæòŁþ â öåíòpàºüíîì óîpàâºåíŁŁ æòpàíîØ, âæå åªî ïîºŁòŁ÷åæŒŁå æòpåìºåíŁÿ ÆßºŁ æâÿçàíßæ ìåæòíßì æàìîóïpàâºåíŁåì. «˜àâ íàì â póŒŁ óåçäß, ïpàâüòå, ŒàŒ çíàåòå, æòîºŁöåØ»[1]. ˝î óæà â íà÷àºå XIX âåŒà ÷òî-òî íà÷Łíàåò ìåíÿòüæÿ, âî âçàŁìíßı îòíîłåíŁÿı öåíòðà ÎÆºàæòåØ ŁìïåðŁ ïîÿâºÿþòæÿ íîâßå ïðîÆºåìß, ïðŁâºåŒàþøŁå âíŁìàíŁå ÎÆøåæòâà. ¸íŁ çàíŁìàºŁ, íàïðŁìåð, ÑïåðàíæŒîªî, äåŒàÆðŁæòîâ, ïîðîæäàºŁ ðàçíßå âçªºÿäß. ´ ÷àæòíæòŁ, ôåäåpàºŁæòæŒŁØ Ł óíŁòàpŁæòæŒŁØ ïîâıîäß Œ Æóäóøåìó ªîæóààpæòâåíííìó óæòpîØæòâó –îææŁŁ æòîºŒíóºŁæü â ïpîåŒòàı, ïpåäºîæåííßı äåŒàÆpŁæòàìŁ ˝ŁŒŁòîØ Ìópàâüåâßì Ł ˘åæòåºåì[2].

´ŁäŁìî, òî, ÷òî ÆßºîØ óäîÆííî â óæºîâŁÿı îòíîæŁòåºüíî îäíîòŁïíîªî, æàìîäæòàòî÷-íîªî ïîìåøŁ÷üåªî ıîçÿØæòâîâàíŁÿ â XVIII âåŒà, ÆßæòîØ òåðÿºî æìßæº ïî ìåðå òîªî, ŒàŒ ðàçâŁâàºŁæü ªîðîäæŒŁå âŁäß äåÿòåºüíîæòŁ Ł ýŒîííìŁ÷åæŒîå ïðîæòðàíæòâî æòðàíß æòàíîâŁºîæü âæå Æîºåå íæßøåííßìŁŁ íåîäíîðîäíßì. ˘ðŁìåðíî Œ æåðåääŁíå XIX âåŒà ïîæòåïåííàÿ ìîäåðíŁçàòŁÿ –îææŁŁ ïðŁâåºà Œ îæîçíàíŁþ æàìîæòîÿòåºüíßı ýŒîííìŁ÷åæŒŁı Łíòåðåæîâ ðåªŁîíîâ, òîªäà-òî â íŁı ïðîÆóäŁºŁæü æŁºß æàìîîðªàíŁçäòŁŁ, ïðîòŁâîæòîÿâłŁå ÷ðåçìåðíîìó ŁìïåðæŒîìó öåíòðàºŁçìó. –åªŁíàºüíßØ, â îæíîâíîìì ªóÆåðíæŒŁØ, óðîâåíü æòàº îäíîØ Łç ªºàâíßı àðåí äåÿòåºüíîæòŁ íàÆŁðàâłŁı æŁºó ðàçíî÷Łíííî-Æóðæóàçíßı æºîåâ, Łç Œîòîðßı æŒºäßâàºŁæü íîâßå îÆºàæòíßå ýºŁòß. ¸æâàŁâàÿ îòŒðßâłŁåæÿ

[1] °ºþ÷åâæŒŁØ ´. °ópæ póææŒîØ ŁæòîpŁŁ. ×. V, Ì., 1937, æ. 108.

[2] Ñì: ÀºåŒæåââ ˝. ÑîâåòæŒŁØ ôåäåpàºŁçì. ¸ÆøåæòâåííßåíàóŒŁ Ł æîâpåìåííîæòü, 1992, 1, æ. 112 113.

âæºåäæòâŁå ìîäåðíŁçàöŁŁ ìíîªî÷Łæºåííßå Œàíàºß æîöŁàºüíîªî ïðîäâŁæåíŁÿ Ł îÆîªà-øåíŁÿ, îíŁ çäåæü, ŒàŒ Ł ååçäå, ŁæŒàºŁ Æîºüł åØ æàìîæòîÿòåºüíîæòŁ Ł íà÷àºŁ Æîpîòüæÿ çà óæŁºåíŁå æâîåªî âºŁÿíŁÿ â öåíòpå, íî íå äºÿ òîªî, ÷òîÆß îâºàäåòü öåíòðàºüíîØ âºàæòüþ, à äºÿ òîªî, ÷òîÆß óæŁºŁòü æâîŁ ïîçŁöŁŁ â ìåæpåªŁîíàºüíîØ ŒîíŒópåíöŁŁ.

ÕîðîłŁì ïpŁìåpîì æðàâíŁòåºüíî ðàííåªî ïîÿâºåíŁÿ ôåäåðàºŁæòæŒŁı òðåÆîâàíŁØ â æàìŁı ðåªŁîíàı Ł óæå ŒàŒ ïðàŒòŁ÷åæŒîªî òå÷åíŁÿ ìîæåò æºóæŁòü æŁÆŁpæŒîå «îÆ-ºàæòíŁ÷åæòâî». ˚àŒ ïŁæàº îäŁí Łç åªî àŒòŁâíßı æòîpîííŁŒîâ ˆ. ˘îòàíŁí, «ïåpâßØ ŒpŁŒ íàpîæààþøåªîæÿ æŁÆŁpæŒîªî îÆºàæòíŁ÷åæòâà, pàçäàâłŁØæÿ â 40-ı ªîäàı [XIX â.]: ¯æòåæòâåíííå Æîªàòæòâî ÑŁÆŁpŁ åæòü äîæòîÿíŁå îÆºàæòŁ! óäà÷íî æpàçó íàìåòŁº îÆºàæòü ýŒîííîìŁ÷åæŒŁı Łíòåpåæîâ ŒàŒ Æàçó æŁÆŁpæŒîªî îÆºàæòíŁ÷åæòâà»[3]. ˘îòàíŁí ïîää÷åpŒŁâàº åæòåæòâåíííæòü äåºíŁÿŁìîåpŁŁ íà îòäåºüíßå îÆºàæòŁ Ł ýŒîííìŁ÷åæŒîªî æî ïåpíŁ÷åæòâà ìåæäó íŁìŁ. «¸ÆºàæòíŁ÷åæŒàÿ òåíäåíöŁÿ, ïîŒîÿøàÿæÿ íà ýŒîííìŁ÷åæŒîì æîpâåíîâàíŁŁ ÷àæòåØ ªîæóäàpæòâà, ŁìååòØ ïpàâî íà æòîºü æå äîºªŁØ æpîŒ æóøåæòâîâàíŁÿ, ŒàŒ æàìî ªîæóäàpæòâî»[4].

¸ÆºàæòíŁŒŁ, æòàºî ÆßòÜ, íå ïðîæòî ïðåòåíäîâàºŁ íà àâòîííìŁþ âíóòðŁ æâîŁı îÆ-ºàæòåØ, íàïîäîÆŁå äâîðÿí åŒàòåðŁíŁíæŒîØ ïîðß, à äîÆŁâàºŁæü ðàæłŁðåíŁÿ æâîŁı ïðàâ íà îÆøåðîææŁØæŒîØ æöåíå. ÝòŁ óæòðåìºåíŁÿ Ł æôîðîŁðîâàºŁ Łäåîºîªº Łþ ôåäåðàºŁçìà, ò. å. ïîâßłåíŁÿ æòàòóæà påªŁîííâ (ªóÆåpíŁØ, îÆºàæòåØ) äî òàŒîªî óðîâíÿ, ÷òîÆß îíŁ ìîªºŁ, íàïðŁìåð, ÷åpåç æâîŁı ïpåäæòàâŁòåºåØ â âåpıîâíßı îpªàíàı âºàæòŁ, ýôôåŒòŁâííî îòæòàŁâàòü æâîŁ Łíòåpåæß Ł îªðàíŁ÷ŁâàòüâæåºàæòŁå öåíòðà. ˝à ïpîòÿæåíŁŁ XIX ååŒà, ïî ìåpå âßçpåâàíŁÿ íîâßı påªŁîíàºüíßı ýºŁò, ôåäåðàºŁæòæŒŁå òpåÆî-âàíŁÿ çâó÷àºŁ âæå ªpîì÷å. ¨ı ªóÆŁíííØ æìßæº âæåªäà Æßº îâŁí Ł òîò æå: ïåðääåº ýŒîííìŁ÷åæŒîØ, à åæºŁ ìîæííî, Ł ïîºŁòŁ÷åæŒîØ âºàæòŁ ìåæäó ðåªŁíàìŁ Ł Łì ïåðæŒŁì öåíòðîì â ïîºüçó ðåªŁîííâ.

ÑŁÆŁðæŒŁå ðåªŁíàºŁæòß ïîä÷åpŒŁâàºŁ ŁæŒºþ÷Łòåºüíî «òåppŁòîpŁàºüíóþ» ïpŁpîäó æâîŁı òpåÆîâàíŁØ. «ÓpàºüæŒŁØ ŒàçàŒ òàŒ æå påçŒî ïpîòŁâîïîæòàâºÿåò æâîå ìåæòíîå îæòàºüíîìó póææŒîìó, ŒàŒ Ł óŒpàØíîôŁº, à ìåæäó òåì ýòîò æåïàpàòŁçì ÷óâæòâà îÆpàçîâàºæÿ Æåç âæÿŒŁı ýòíîªpàôŁ÷åæŒŁı Ł òpàäŁöŁîííßı Łæòî÷íŁŒîâ»[5]. «ÑŁÆŁpü â pÿäó äpóªŁı îÆºàæòåØ, â Œîòîpßı ïpîÿâºÿåòæÿ æòpåìºåíŁå Œ îÆºàæòíŁ÷åæòâó ŁºŁ àâòîííìŁŁ, âßäåºÿåòæÿ òåì, ÷òî â íåØ ýòà Łäåÿ íå æâÿçßâàåòæÿ Ł íå æâÿçßâàºàæü æ íàöŁîíàºüíîØ ŁäååØ. ¸æííâà æŁÆŁpæŒîØ Łäåł ÷Łæòî òåppŁòîpŁàºüíàÿ»[6].

˘Łçíü ïîŒàçàºà, ÷òî æŁÆŁðæŒîå îÆºàæòíŁ÷åæòâî ÆßºîØ, æŒîðåå, ŁæŒºþ÷åíŁåì, ÷åì ïðàâŁºîì. ´ ÆîºüłŁíæòâå îŒðàŁíííßı ðàØîííâ Łì ïåðŁŁ òåððŁòîðŁàºüíàÿ Łäåÿ î÷åíü æŒîðî æîåäŁíŁºàæü æ íàöŁîíàºüíîØ, ÷òî ïîðîäŁºî òðåÆîâàíŁÿ ïåðåıîäà Œ ôåäåðàòŁâíîìó óæòðîØæòâó –îææŁØæŒîªî ªîæóäàðæòâà íà íàöŁîíàºüíî-åððŁòîðŁàºüíîØ îæíîåå. Ôîòÿ âßäåŁªâåłŁå òàŒŁå òðåÆîâàíŁÿ Łäåîºîª ŁíàöŁîíàºüíßı äåŁæåíŁØ îÆßº÷íî ïîä÷åpŒŁâàºŁ, ÷òî Łı ôåäåpàºŁçì íå ïðåäïîºàªàòè pàçpółåíŁÿ Łì ïåpŁŁ, ýòî íå âßçßâàºî Æîºüłîªî äîâåðŁÿ ó «îØøpîææŁØæŒîªî», Łì ïåðæŒîªî ŁæòåÆºŁłìåíòà òîªî âpåìåíŁ. ÑîåäŁíåíŁå «îÆºàæòíŁ÷åæŒŁı» Ł «íàöŁîíàºüíßı» òpåÆîâàíŁØ, ŒàŒ ïpàâŁºî, âîæïpŁíŁìàºîæü

[3] ˘îòàíŁí ˆ. ¸ÆºàæòíŁ÷åæŒŁå òåíäåíöŁŁ â ÑŁÆŁpŁ. Òî ìæŒ, 1907, c. 57 58.

[4] Òàì æå, c. 56 57.

[5] Òàì æå, c. 60.

[6] Òàì æå, c. 58.

Œàº óªpîçà ïî ìåíüłåØ ìåpå, ïîòåíöŁàºüíàÿ öåºîæòíîæòŁ Łì ïåpŁŁ. Ýòî ïîpîæäàºî íåïpŁÿòŁå æàìîØ ŁäåŁ ôääåpàºŁçìà, â Œîòîpîì òîªäàłíåå îÆøåæòååíííå ìíåíŁå æŒºîííî Æßºî âŁäåòü çàìàæŒłpîâàííßØ æåïàpàòŁçì. ˝å æºó÷àØíî, íàïpŁìåp, ´. Ñåìåííâ-Òÿí-ØàíæŒŁØ äàæå â íàó÷îØ æòàòüå, â ŒîòîpîØ îí ïpääºàªàº óæîåØłåíæòâîâàòü ðàØîíŁðîâàíŁå –îææŁŁ Ł ïåðåØòŁ Œ åå äªºåíŁp íà łòàòß Ł òåppŁòîpŁŁ, æ÷åº íóæíßì ïîä÷åpŒíóòü, ÷òî, «óïîòpåÆºÿÿ òåpìŁí łòàòß, âåæüìà äàºåŒ ïpŁ ÿòîì îò ìßæºŁ î ôåäåpàòŁâíîì óæòpîØæòåå –îææŁŁ, Œîòîpîå ÆßºîÆß äºÿ íåå Æåçóæºîâííî ªŁÆåºüp â æìßæºå ìîªóøåæòâåííîªî âºàäåíŁÿ»[7].

˝åïpŁÿòŁå ôääåpàºŁçìà ÆßºîìàpàŒòåpííî äºÿ îæííâíßı îÆøåŁìïåpæŒłı ïîºŁòŁ-÷åæŒłı æŁº ïpääpäåîºpöŁîííîØ ïîpß. Àâòîð òåı ºåò, ðàçªðàíŁ÷Łâàÿ ääå ªðóïïß îÆøåŁìïåðæŒłı ïîºŁòŁ÷åæŒłı ïàðòŁØ ïðàâŁòåºüæòâåííóp Ł îïïîçŁöŁîííóp, îòìåª÷àº, ÷òî «ïðàâŁòåºüæòâåííàÿ ªðóïïà» îïääåðæŁâàºà âî âæåì îÆœåìå æòàðßØ Œóðæ Łìïåðæ ŒîØ íàöŁîíàºüííØ ïîºŁòŁŒŁ. ˜àæå æàìÿ ºåâàÿ æðåäŁ íŁı Ñîpç 17 îŒòÿÆðÿ ïðŁ íåŒîòîðßı ðàæłàðŒŁâàíŁÿı â æòîðîíó ìåæòîØ àâòîííìŁŁ, âßæŒàçßâàºàæü çà «îªðàæäåíŁå åäŁíæòâà ïîºŁòŁ÷åæŒîªî òåºà» –îææŁŁ, çà åå «æºîæŁâłŁØæÿ ŁæòîðŁ÷åæŒŁ óíŁòàðíßØ ıàðàŒòåð» Ł çà «îòðŁöàíŁå ŁäåŁ ôääåðàºŁçìà â ïðŁìåíåíŁŁ Œ ðóææŒîìó æîæóäàðæòâåííîìó æòðîp»[8]. ˝î Ł ïpääæòàâŁòåºŁ ºŁÆåpàºüíîªî Œpßºà òîªäàłíåªî ïîºŁòŁ÷åæŒîªî æïåŒòpà ŒîæòŁóöŁîííßå äåìîŒpàòß, ïîääåpæŁâàâłŁå â íåŒîòîpßı æºó÷àÿı òpåÆîâàíŁÿ ìåæòíØ àâòîííìŁŁ äºÿ îòäåºüíßı íàpîäîâ (˘îºüłŁ, ¸Łòâß, ˙àŒàâŒàçüÿ, ÓŒpàŁíß) Ł íå ŁæŒºp÷àâłŁå ïåpåıîäà Œ òàŒîØ àâòîííìŁŁ â Æóäóòåì, â ïpàŒòŁ÷åæŒîì ïºàíå æòîÿºŁ íà ïîçŁöŁÿı óíŁòàpíîØ «åäŁíîØ Ł íåäåºŁìîØ» ŁìïåpŁŁ. ´ æâÿçŁ æ îÆæóæäåíŁåì óŒpàŁíæŒîªî âîïpîæà â 1914 ª. ºŁäåp ŒîíæòŁóóöŁîííßı äåìîŒpàòîâ ˘. ÌŁºpŒîâ æŒàçàº, ÷òî «æ÷Łòàåò ïîæòàíîâŒó âîïpîæà î ôääåpàòŁâíîØ æâÿçŁ ÓŒpàŁíß æ –îææŁåØ âpääíîØ Ł Æóäåò Æîpîòüæÿ ïpîòŁâ íåå , íå ìîæåò ïpŁçíàâàòü çà âæåìŁ íàpîäíîæòÿìŁ, íàæåºÿpøŁìŁ –îææŁp, ïpàâàà íà àâòîííìŁp»[9]. ¸ŁÆåpàºß ïîääåpæŁâàºŁ ääŁ ìåæòíªî æàìîóïpàâºåíŁÿ òåppŁòîpŁØ, ïpàâàà íàpîäîâ íà Œóºüòópííå æàìîîïpääåºåíŁå, íî íå âåðŁºŁ â âîçìîæíîæòü ïðåâðàøåíŁÿ –îææŁŁ â ôääåðàòŁp, ïîæòðîåííóp íà íàòŁîíàºüííØ îæííâå. ˚àŒ óòâåpæäàº Ô. ˚îŒîłŒŁí, âåäóøŁØ òåîpåòŁŒ Œàäåòæ ŒîØ ïàpòŁŁ ïî íàòŁîíàºüííòó âîïpîæó, «ðàçååºåíŁå –îææŁŁ ïî íàòŁîíàºüííòó ïðŁíöŁïó ºîªŁ÷åæŒŁ âåäåòó íå Œ ôääåðàòŁâíîòó ªîæóäàðæòâó, æîıðàíÿpøåòó çà öåíòðàºüííØ ªîæóäàðæòâåííØ âºàæòüp æóâåðåíŁòåò, òîªäà ŒàŒ îæòàºüíßå ÷àæòŁ íåæóâåðåííß, à Œ æâîÆîäíîòó æîpçó æóâåðåííßı ªîæóäàðæòâ, æîpäŁíåííßı íà íà÷àºà ìåæäóíàðîäíîªî äîªîâîðà», à Œîíå÷íîì æ÷åòå «Œ ðàæïääåíŁp –îææŁŁ, Œ ðàçðółåíŁp ªîæóäàðæòâåííîªî åäŁíæòâà Ł îÆðàçîâàíŁp æîpçà æàìîæòîÿòåºüííßı íàöŁîíàºüííßı æóâåðåííßı ªîæóäàðæòâ»[10].

[7] Ñåìåííâ-Òÿí-ØàíæŒŁØ ´. ¸ìîªóøåæòâåííîì òåppŁòîpŁàºüííì âºàäåíŁŁ ïpŁìåíŁòåºüííî Œ –îææŁŁ. ¸÷åpŒ ïî ïºŁòŁ÷åæŒîØ äåîªpàôŁŁ. ˘ª., 1915, æ. 23.

[8] ÑºàâåíæŒŁØ Ì. ˝äòŁîíàºüíàÿ æòðóŒòóðà –îææŁŁ Ł ååºŁŒîðîææß. // Ôîðòß íàöŁîíàºüííªî äåŁæåíŁÿ â æîâðåìåííßı ªîæóäàðæòâàı. Àâæòðî-´åíªŁÿ, –îææŁÿ, ˆðìàíŁÿ. Ñ˘Æ., 1910, æ. 295.

[9] ¸ïpääàı íàöŁîíàºüííæòåØ Ł äåöåíòpàºŁçàöŁŁ. ˜îŒºàä Æpîpî æœåçäó çåìæŒłı Ł ªîpîäæŒłı äåÿöåºåØ 12 15 æåíòÿÆpÿ 1905 ª. Ł ïîæòàíîâºåíŁÿ æœåçäà. Ì., 1906, æ. 32 33. (ÖŁò. ïî: Øåºîìàââ ´. ˝äöŁîíàºüíßØ âîïpîæ â –îææŁŁ: ºŁÆåpàºüíßØ âàpŁàíò pâłåíŁÿ. «˚åíòàâp», 1993, 2, æ. 104)

[10] ˚îŒîłŒŁí Ô. ÀâòîííìŁÿ Ł ôääåðàöŁÿ. ˘ª., 1917, æ. 15 16.

˝å æºŁ łŒî ì ÆßºŁ ðàæï îºîæåíß Œ ôåäåðàºŁçìóŁ ŒðàØíå ºåâßå ïàðòŁŁ. ˘ðàâäà, â ïðîªðàì ìå ïàðòŁŁ æîöŁàºŁæòîâ-ðåâîºþöŁîíåðîâ ªîâîðŁºîæü î «âîçì îæíî Æîºåå łŁðîŒî ì ïðŁìåíåíŁŁ ôåäåðàòŁâíîªî íà÷àºà â îòíî łåíŁÿı ìåæäó îòäåºüíßìŁ íàöŁîíàºüíîæòÿìŁ». «˝î çàòðîíóòîªî âî ïðîæà «î ôåäåðàòŁâíî ì íà÷àºå» íŁ â ïðîªðàì ìå, íŁ ªäå-ºŁÆî â ððóªî ì åæòåŁì ïåðŒàÿ ïàðòŁÿ æîöŁàºŁæòîâ-ðåâîºþöŁîíåðîâ íå ðàçâŁàà-åò, Ł ïðŁâåäåííàÿ âßłå öŁòàòà æòîŁò â ïðîªðàì ìå îäŁíîŒî Ł ªîºî, ŒàŒ íàì åŒ, ŒàŒ íå-÷îî, ÷òî äîºæíî Æßºî ŒðŁæòàººŁçîâàòüæÿ Ł íå ŒðŁæòàººŁçîâàºîæü»[11]. ´ŁäŁì î, ýòî íå-÷îî íå ŒðŁæòàººŁçîâàºîæü Ł â ïðîªðàì ìå æîöŁàº-äåì îŒðàòîâ, Œîòîðàÿ «æŒóäíî Ł íåîò-åòºŁâî ªîâîðŁò î íàöŁîíàºüíîì âîïðîæå»[12]. ˝î ó òàŒîªî çàìåòíîªî æîöŁàº-äåì îŒðàòà, ŒàŒ ¸åíŁí, æâîØ âçªºÿä íà Æóäóøåå ðîææŁØæŒîªî ôåäåðàºŁçìà íåæîì íåííî Æßº. «˘îŒà Ł ïîæŒîºüŒó pàçíßå íàöŁŁ æîæòàâºÿþò åäŁíîå ªîæóäàpæòâî, ïŁæàº îí â 1913 ª., ìàpŒæŁæòß íŁ â ŒîåìàÌ æºó÷àå íå Æóäóò ïpîïîâåäîâàòü íŁ ôåäåpàòŁâíîªî ïpŁíöŁïà, íŁ äåöåíòpàºŁçàöŁŁ»[13].

¨ âæå æå íåºüçÿ æŒàçàòü, ÷òî â ïðåäðåâîºþöŁîííóþ ïîðó âæå ïîçŁöŁŁ â ïðîòŁâîæòîÿíŁŁ ôåäåðàºŁçìà Ł óíŁòàðŁçìà ÷åòŒî Ł îŒîí÷àòåºüíî îïðåäåºŁºŁæü. Õîòÿ æàì î ïðîòŁâîæòîÿíŁå Æßºî íàºŁöî, Ł îíî, Œîíå÷íî, æâŁäåòåºüæòâîâàºî î ŒðŁçŁæå Łì ïåðæŒîªî öåíòðàºŁçìà. ˝î, âŁäŁì î, ýòîò ŒðŁçŁæ çàłåº åøå íå æºŁłŒî ì äàºåŒî, ïîòîì ó ŁóíŁòàðŁçì Œàçàºæÿ æŁçíåæïîæîÆíßì, Łìåº ì íîæåæòâî æòîðîííŁŒîâ, à ïðîòŁâíŁŒŁ åªî ÆßºŁ îæòîðîæíß.

9.2. ˚ðŁçŁæ ºîŒàºŁçìàŁ íàöŁîíàºüíßØ îòâåò

ÒåððŁòîðŁàºüíßØ öåíòðàºŁçì Æßº íå åäŁíæòâåííîØ îïîðîØ ðîææŁØæŒîªî Łì ïåðæŒîªî çäàíŁÿ. ˜ðóªŁì, íå ìåíåå âàæíßì åªî îæíîâàíŁåì Æßºà æàì îäîæòàòî÷íîæòü, çàìŒíóòîæòü, â òîì ÷Łæºå Ł òåððŁòîðŁàºüíàÿ, âæåı çâåíüåâ âåðòŁŒàºüíîªî îÆøåæòâà Œàæäîâ Łç íŁı Łìåºî îòíîæŁòåºüíî îªðàíŁ÷åííßå ŒîíòàŒòß ŒàŒ æ ðÿäîïîºîæåííßìŁ, òàŒ Ł æ âßłå- Ł íŁæåæòîÿøŁìŁ åå çâåíüÿìŁ. Ýòó îæîÆåííîæòü âåðòŁŒàºüíîªî îÆøåæòâà ìîæíî íàçâàòü «ºîŒàºŁçìîì». ÖåíòðàºŁçì Ł ºîŒàºŁçì äîïîºíýºŁ äóªäóªà. ¸îŒàºŁçì îÆºåª÷àº Łì ïåðæŒîå óíòàâºåíŁå, Œîòîðîå îïŁðàºîæü íà íåìíîªî÷Łæºåííóþ ìåæòíóþ ýºŁòó, ïðåäæòàâºÿâłóþ ïîäŒîíòðîºüíîå åØ òåððŁòîðŁàºüíîå çåíîî æŁæòàìß. ¨àòî öåíòðàºŁçì îÆåðåªàº öåºîæòíîæòü Ł îÆîæîÆºåííîæòü òàŒŁı çåíüåâ, Łı ÆåæŒîíôºŁŒòíîå æîæóøåæòâîâàíŁå, ðàâíî ŒàŒ Ł óæòîØ÷Łâîâ ïîºîæåíŁå ìåæòíßı ýºŁò. ¨ íòåðåæß öåíòðà Ł «ìåæò» âçàŁìíî äîïîºíÿºŁ äóªäóªà, íî ïî÷òŁ íå ïåðåæåŒàºŁæü. ×òî Æß íŁ ïðîŁæıäàŁºî â Łì ïåðŁŁ, «ìåæòà», îæîÆåííî åæŁ Łìåòü â âŁäáó ŒðåæòüÿíæŒîå ÆîºüłŁíæòâî íàæåºåíŁÿ, ïðîäîºæàºŁ æŁòü, ŒàŒ æŁºŁ.

Ýòà æîªºàæîâàííîæòü íàðółŁºàæü, Œîªäà òî æå æàìîå ðàçâŁòŁå ªîðŁçîíòàºüíßı æâÿçåØ, Œîòîðîå âßçâàºî ŒðŁçŁæ öåíòðàºŁçìà, ïîæòàâŁºî ïîä æîìíåíŁå Ł æïàÿííßå æ íŁì ïðŁíöŁïß òåððŁòîðŁàºüíîªî ºîŒàºŁçìà. ¨çîºŁðîâàííîæòü Ł æàìîäîæòàòî÷íîæòü ìåæòíßı ìŁpîâ æòàºŁ Łæ÷åçàòü. ˝à æìåíó ºîŒàºüíîØ çàìŒíóòîæŁ ïpŁłºŁ âæåîÆøàÿ ïîäâŁæíîæòü, ïîæòîÿííîå ïåpàìåłŁâàíŁå âßıîäöâå Łç pàçíßı ÷àæòåØ Łì ïåpŁŁ, Łı òåæíßå ŒîíÍ

[11] Ñºàâ Łíæ ŒŁØ Ì. ÖŁò. æî÷., æ. 298.

[12] Òàì æå.

[13] ¸åíŁí ´. ¨. ˚pŁòŁ÷åæŒŁå çàìåòŒŁ ïî íàöŁîíàºüíîìó âîïpîæó. //˘îºí. æîÆp. æî÷Łíåíłò, ò. 24, æ. 140.

òàŒòß îæîÆåííî â Æî°ü łŁı ªîpîäàı, ðàçðółåíŁå âæÿŒŁı Łçíà÷à°üíßı ïåpåªîpîäî‹Œ ìåæäó °þäüìŁ Ł ò. ä. Ýòî ïðîŁçî łº î íå æðàçó. ´ –îææŁŁ XIX âåŒà Œðåæòüÿíłí, äàæå æŁâÿ Ł ðàÆîòàÿ â ªîðîäå, ŒàŒ ïðàâŁ°î, äî°ªî æîıðàíÿ° æâÿçü æ ðîäíîØ äåðåâíåØ, ÷àæòî Ł ïðÿìóþ çàâŁæŁìîæòü îò íåå. Òåì íå ìåíåå, âßØäÿ äàæå âðåìåíííî çà ïðääåºß æâîåØ äåðåâíŁ Ł°Ł æâîåªî óåçäà, îŒàçàâłŁæü â Æî°åå łŁðîŒîì Ł ïåðåìåí÷Łâî ì ìŁðå, ÷å°îâåŒ âæå ìåíüłå ÷óâæòâîâà° æåÆÿ ïðŁíàä°åæíîæòüþ îªðàíŁ÷åííîªî òåððŁòîðŁà°üííîªî, à íåðäåŒî â ìåæòåæ òåì Ł ýòíîŒó°üòóðííîªî, ðå°Ł ªŁîçíîªî Ł ò. ï. öå°îªî. –àííî Ł°Ł ïîçäííî æâÿçßâàâłàÿ Łı ïóïîâŁíà îÆðßâà°àæü ïî°îîæòüþ. ˘î ìåðå òîªî ŒàŒ òàŒîå îæâîÆîæäåŁŁå æòàííîâŁ°îæü âæå Æî°åå ÷àæòßì, ðàçðàæòà°æÿ ŒðŁçŁæ Łì ïåðæŒîªî °îŒà°Łçìà.

´ Œ°àææŁ÷åæŒîØ Łì ïåpæŒîØ æŁòóàöŁŁ âïî°íå ìîæííî îøóøàòü æåÆÿ ÷å°îâåŒîì Łì-ïåpŁŁ Ł â òî æå âpåìÿ æîıpàíÿòü æâîþ ýòíŁ÷åæŒóþ, på°Ł ªŁîçíóþ, âîîÆøå «°îŒà°üíóþ» Łäåíòî÷íîæòü. Òåïåpü ýòî æòàííîâŁ°îæü âæå òpóäíåå, ªðàíŁöß ìåæäó «°îŒà°üíßì», «ðåªŁîíà°üíßì» Ł «öåíòðà°üíßì» íå ïðîæòî ðàçìßâà°Łæü, íî æâÿçàííßå æ íŁìŁ Łíòåpåæß, öåííîæòŁ Ł ïp. âæå ÷àøå ïpŁıîäŁ°Ł â íåïîæpåäæòâåííîå æòî°ŒíîâíŁå. Ìåíÿ°Łæü Ł óæ°îâŁÿ ìåæýòíŁ÷åæŒîªî ÎÆøåíŁÿ, à âìåæòå æ òàì íå òî°üŒî âíåł íÿÿ, íî Ł âíóòpåíÿÿ æpäàà ýòíŁ÷åæŒı æŁæòåì. ÒpäàŁöŁîííßå öåííîæòŁ Œó°üòópííØ æàì îÆßòîæòŁ, ìåæòíßı îÆß÷àåâŁ på°Ł ªŁŁ, pîäíîªî ÿçßŒàŁò. ä., âåŒàìŁŁ òßæÿ÷å°åòŁÿìŁ åâpîØŁ ïpàâäîØ æ°óæŁâłŁå äàæå ìà°î÷Łæ°åííßì ýòîæàì Ł îÆåæïå÷Łâàâłåå Łı âßæŁâàíŁå, âæòóìà°Ł â ŒîíŒóðåíöŁþ æ íîâßìŁ öåííîæòÿìŁ óíŁâåpæà°ŁçìàŁ âæåîÆøåØ ïîäâŁæíîæòŁ Æåç ªpàíŁö Ł îòæòóìà°Ł ïåpäà íŁìŁ.

˝åŒîªäà ä°ÿ íåªðàìîòíîªî Œðåæòüÿíłíà â °þÆîØ ÷àæòŁ Łì ïåðŁŁ ÿçßŒ åªî îòöîâ Æß° åæòåæòâåííßì Ł äàŁíæòâåííî âîçìîæíßì. ˝î æ ïîÿâ°åíŁåì Æî°üłŁı ªîðîäîâ Ł æå°åçíßı äîðîª, æ ðàçâŁòŁåì ïŁæüìåííØ Œó°üòópß Ł æîâðåìåííîªî îÆðàçîâàíŁÿ ïî°îæåíŁå óæ°îæíŁ°îæü. ˜°ÿ óŒðàŁíöà, òàòàðŁíà Ł°Ł ªðóçŁíà, ïîŒŁíóâłåªî æâîþ äåðåâíþ, ÷òîÆß âßØòŁ â Æî°üłØŁì ïåðæŒŁØ ìŁð, çíàíŁÿ òî°üŒî ðîäíîªî ÿçßŒà Æßºîíåäîæòàòî÷íî. –îæò ïîäâŁæíîæòŁ íàæå°åíŁÿ óæŁ°Łâà° «Łì ïåðæŒóþ» ðî°ü ðóææŒîªî ÿçßŒàŁâòî æå âðåìÿóì-íîæà° ÷Łæ°î òåı, Œòî âßíóæäåí Æß° ïî°üçîâàòüæÿŁì, íå Æóäó÷Ł åªî åæòåæòâåííßì íîæŁòåºåì. ˝åçíàíŁåŁ°Ł æ°àÆîå çíàíŁå ðóææŒîªî ÿçßŒà çàòðóäíÿ°î æîöŁà°üíóþ ääàïòàöŁþ, æ°óæŁ°î Æàðüåðîì íà ïóòŁ æîöŁà°üíîªî ïðîäâŁæåíŁÿ.

˘îäîÆíßå ïðîÆ°åºìß âîçíŁŒà°Ł Ł ïðåæåå. Lingua franca, íåŒŁØ îÆøŁØ ÿçßŒ, Łæïî°üçóåìßØ íà îÆłŁðíîØ òåððŁòîðŁŁ, íå íîâîæòü. ˝î ïðåæäå îí Æß° íóæåí °Ł łü òàŒ íàçßâàåìßì «îÆðàçîâàíßì» °þäÿì, òî åæòü ïðŁâŁ°åªŁðîâàíîìó ìåíüłŁíæòâó. ˝åðåäŒî æîçäàâà°æÿ äàæå Łæ‹ŒóææòâåííßØ ÿçßŒîâîØ Æàðüåð, îòäå°ÿâłŁØ ïðŁâŁ°åªŁðîâàíßå Œ°àææß îò æîÆæòâåííîªî íàðîäà, íî æÆ°ŁæàâłŁØ Łı æ ïðŁâŁ°åªŁðîâàíßìŁ Œ°àææàìŁ äóó°Łı íàðîäîâŁ°Ł æòðàí (íàïðŁìåð, ôðàíóóçæŒŁØ ÿçßŒ ó åâðîïåØæŒîØ àðŁæòîŒðàòŁŁ). ´ –îææŁŁ ïðåæòàâŁòà°Ł óŒðàŁíæŒîØ, òàòàðæŒîØ, íåìåöŒîØ Ł°Ł ªðóçŁíæŒîØ ýŁòßˇ÷àæòî çíà°Ł ðóææŒŁØ ÿçßŒ íå ıóæå, à ïîðîØ Ł °ó÷łå æâîªî ðîäíîªî, òî÷íî òàŒ æå, ŒàŒ óçÆåŒæŒàÿ ýŁòà ªîâîðŁ°à ïî-òàäæŁŒæŒŁ, à °àòßłæŒàÿ Ł°Ł ýæòî íæŒàÿ ïî-íåìåöŒŁ. ÒàŒîå äâóÿçß÷Łå ÆßºîØ æ°åäæòâŁåì îÆðàçîâàíŁÿ, äîæòóïíîªî, ŒàŒ ïðàâŁ°î, òî°üŒî äåòÿì łÇ «ìðîłŁı æåìåØ». ÌîäåðíŁçàöŁÿ æå Ł â ýòîì çàŒ°þ÷à°àæü Œîðåííàÿ íîâŁçíà ïîòðåÆîâà°à ìàæîâîªî îÆðàçîâàíŁÿ ä°ÿ ìŁ°°ŁîííîâŁ

Ýòà çàäà÷à óæå æàìà ïî æåÆå ïðåâßłàºà ýŒîííìŁ÷åæŒłå Ł Œóºüòóðíßå âîçìîæíîæòŁ –îææłŁ XIX ååŒà. À â òîØ ìåðå, â ŒàŒîØ òàŒłå âîçìîæíîæòŁ âåå æå æóøåæòâîàòºŁ, ýòî ÆßºŁ ïðåæåå âæåºî âîçìîæíîæòŁ îÆðàçîâàíŁÿ íà ðóææŒîì ÿçßŒå. ˘îºó÷ŁòÿÿîÆðàçîâàíŁå Æßºî òðóáíî Ł âßıîäöàì Łç âåºŁŒîðóææŒıî îÆºàæòåØ, íî äºÿ âæåı îæòàºüíßı íåçíàíŁå ŁºŁ ïºîıîå çíàíŁå ðóææŒîºî ÿçßŒà Æßºîîðîìíßì äîïîºíŁòåºüíßì ïðåïÿòæòâŁåì. ÒàŒ ïîæòàâºåííàÿ æŁçíüþ ïðîÆºåìà îÆðàçîâàíŁÿ æòîºŒíóºà ìåæäó æîÆîØ ìåæòíßå Ł ðóææŒłØ ÿçßŒŁ. –óææŒłØ ÿçßŒ æòàº âàæíßì Łíæòðóìåíòîì ìîäåðíŁçàöŁŁ. ˝î ïðåŁìóøåæòâåííî ðóææŒîÿçß÷íîå îÆðàçîâàíŁå Ł âæå, ÷òî æ ýòŁì æâÿçàííî (ðóææŒîÿçß÷íàÿ ïðåææà, ïðåîÆºäàäåŁå ðóææŒîÿçß÷íîØ ºŁòåðàòóðß âæåı âŁäîâ Ł ïð.), îÆåæòåíŁâàºî ìåæòíßå ÿçßŒŁ, îíŁ îŒàçßâàºŁæü íåŒîíŒóðåíòîæïîæÆíßìŁ, æŒàòßâàºŁæü íà ïîºîæåíŁå âòîðîðàçðÿäíßı, ÷åªî ðàíüłå íå ÆßºîˆÝòî æòàºî îäíŁì Łç î÷åíü âàæíßı ïðîÿâºåíŁØ ŒðŁçŁæà ºîŒàºŁçìà.

×òîÆß ŁçÆåæàòü îÆåæöåíåíŁÿ ìåæòíßı ÿçßŒîâ Ł æâÿçàííîØ æ ýòŁì àðıàŁçàöŁŁ ìåæòíßı Œóºüòóð, íàäî ÆßºîˆðàçâŁâàòü æîâðåìåíîå îÆðàçîâàíŁå íà ýòŁı ÿçßŒàı, ÷òî òîªäà â ÆîºüłŁíæòâå æºó÷àåâ Æßºîˆíåâîçìîæíî. Ýòî ïîíŁìàºŁ Ł ïðåäæòàâŁòàºŁ íàöŁîíàºüíßı Œóºüòóðíßı ýºŁò, îíŁ ŁæŒàºŁ ïðîìåæóòî÷íßı ðåłåíŁØ. ´ ÷àæòîæòŁ, îíŁ íàæòàŁâàºŁ íà **начальном** îÆðàçîâàíŁŁ íà ðîäíîì ÿçßŒå, ïðŁíŁìàÿ íåŁçÆåæíîæòü ðóææŒîªî ŒàŒ ÿçßŒà Æîºåå âßæîŒı óðîâíåØ îÆðàçîâàíŁÿ. ˝àïðŁìåð, íà ÓŒðàŁíå, ïî æâŁäåòåºüæòâó ˜ðàªîìàíîâà, æòðåªºåíŁå âíåäðŁòü óŒðàŁíæŒŁØ ÿçßŒ â łŒîºß, â æóäß Ł ò. ä. íà÷àºî ïîÿâºÿòüæÿ â íåÆîºüłŁı óŒðàŁíîÔŁºüæŒŁı Œðóææàı òîºüŒî æ 40-ı ªîäîâ XIX ååŒà. «¸ òïðàâíäÿ òî÷Œà òàŒŁı ŁäåØ ÆßºàîâÆæå íå íàöŁîíàºüíàÿ, íå ïîòðåÆíîæòü óàîâºåòâîðŁòü Łíòåðåæß íàöŁîíàºüíîØ Łíòåºº˝åªíóŁŁ, à ÷Łæòî äåìîŒðàòŁ÷åæŒàÿ Ł óòŁºŁòàðíàÿ: ïîòðåÆíîæòü äàòü ïðîæòîìó íàðîäó îÆðàçîâàíŁå â æàìîØ äîæòóïíîØ äºÿ íåªî ôîðìåŁ äàòü åìó âîçìîæíîæòü ïîíŁìàòü Ł çàøŁøàòü æâîŁ ïðàâà, ïðåäîæòàâºåííßå åìó çàŒîíàìŁ»[14]. «˝ŁŒòî íå äóìàº, ïŁæàº ˚îæòîìàpîâ, ÷òî ïåpâîíà÷àºüíîå îÆpàçîâàíŁå, ïîº÷åííîå ìàºîpóæàìŁ íà æâîåì ïpŁpîäíîì ÿçßŒå, ìîªºî Łçªíàòü Ł óæòpàíŁòü Łç ÌàºîpîææŁŁ ÿçßŒ îÆØpóææŒŁØ: íàïpîòŁâ, æóøåæòâîâàºà óâåpåííîæòü, ÷òî, ïîº÷Łâ íåŒîòîpßå æâääåíŁÿ íà æâîåì íàpå÷ŁŁ, ìàºîpîææ æ Æîºüłåþîıîòîþïîäåºàåò ÷Łòàòü ïî-póææŒŁ Ł æŒîpåå íàó÷Łòæÿ póææŒîì ÿçßŒó, ïpŁîÆpâłŁ óæå äî ÿòîªî íåŒîòîpóþ ïîäªîòîâŒó Ł pàçâŁòŁå»[15].

˘ðŁìåðíî òàŒ æå îÆæòîÿºî äºî Ł æ òàòàðæŒŁì ÿçßŒîì. «´ßæłåå îÆpàçîâàíŁå â –îææŁŁ íåìßæºŁìî Æåç îÆøåªîæóäàpæòâåííîªî ÿçßŒà, óòâåðæààº ˆàæïðŁíæŒŁØ, íî íŁ÷òî íå ìåłààò äºÿ pàæïpîæòpàíåíŁÿ ýºåìåíòàpíßı çíàíŁØ (íàpîäíßå łŒîºß, íŁçłŁå påìåæºåííßå ïpîôåææŁîíàºüíßå łŒîºß) ïîºüçîâàòüæÿ òàòàpæŒŁì ÿçßŒîì ¯æº�Ł póææŒàÿ ºŁòåpàòópíàÿ på÷ü îŒàçàºàæü íåæîæòîÿòåºüíîØ ŒàŒ îpªàí íà÷àºüíîªî îÆpàçîâàíŁÿ æpåäŁ póææŒıı æå â ÌàºîpîææŁŁ, òî î÷åŁäíî, ÷òî â îòîîłåíŁŁ òàòàp îí ïpŁªîäåí åøå ìåíåå»[16].

[14] ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ×óàòüŒi äóìŒŁ ïpî óŒpà¿íæüŒó íàöîîíàºüíóæïpàâóó. // ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ´ŁÆpàíå. ˚Ł¿â, 1991, æ. 538.

[15] ˚îæòîìàðîâ ˝. Ñòàòüÿ î ìàºîpóææŒîØ ºŁòåpàòópå â ŁçäàíŁŁ ˝. ˆåpÆåºÿ «˘îÿçŁÿ æºâÿí». ÖŁò. ïî: ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ˘îºŁòŁ÷åæŒłåæî÷ŁíłåíŁÿ. Ì., 1908. Ó. 1, æ. 256.

[16] ˆàæïpŁíæŒłØ ¨æìàŁº ÆåØ. –óææŒîå îóæóºüìàíæòâî. ÌßæºŁ, çàìåòŒŁ Ł íàÆºþäåíŁÿ. // ˆàæïpŁíæŒłØ ¨æìàŁº `åØ. –îææŁÿ Ł ´îæòîŒ, ˚àçàíü, 1993, æ. 49 50.

ßçßŒîâàÿ æŁòóàöŁÿ ºŁ ł ü îäŁí Łç ïðŁìåðîâ òîªî, ŒàŒ ìåæòíîå Ł Łì ïåðæŒîå âæòóïàºî â ŒîíŒóðåíöŁþ ìåääó æîÆîØ, òðåÆóÿ æäåºàòü íåºåªŒŁØ âßÆîð. Òî æå ÆßºîØ æ ðåºŁªŁåØ, îÆß÷àÿìŁ, ïðàâŁºàìŁ ïîâæåäíâíîØ æŁçíŁ Ł ò. ä. ˘åðåæåºŁâ ł åì óæÿ â Æîºü ł îØ ªîðîä ŁºŁ âî îÆøå âŒºþ÷Łâ ł åì óæÿ â æŁæòåìó ªîðîäæŒŁı îòíî ł åíŁØ ŒðåæòüÿíŁíó ÆßºàíåçíàŒîìà âæÿ ªîðîäæŒàÿ æŁæòåìà æîöŁàºüíîªî îÆøåíŁÿ, îí îŒàçßâàºæÿ «Æåç ÿçßŒà» â łŁðîŒîì æìßæºå æºîâà[17]. ¨ äåºî ÆßºîØ íåòîºüŒî â ŁíæòðóìåíòàºüíîØ âàæíîæòŁ ÿçßŒà ªîðîäæŒîØ Œóºüòóðß íåîÆıîäŁìîªî îðóäŁÿ ïîâæåäíâåíîØ æŁçíŁ. ßçßŒ, Œóºüòópà, åºŁªŁÿ, òpàäŁöŁŁ, îÆß÷àŁ ýòî åøåŁ âàæíåØłŁå æïºà÷ŁâàþøåŁ íà÷àºà, Æåç ŒîòîðßıíåìßæºŁìî æøåæòâîâàíŁå æîöŁàºüíîªî öåºîªî. ´ òàŒîì Œà÷åæòâåå îíŁ ïpåâpàøàþòòæÿ â æŁìâîºß, ïpŁîÆpåòàþò çíà÷åíŁå ïåpâîæòåïåííØ æîöŁîŒóºüòópíîØ öåíííæòŁ, æ ŁæïîâåäàíŁåì ŒîòîpîØ ºþäŁ æâÿçßâàþò æâîå æóøåæòâîâàíŁå Ł ŒàŒ «ß», Ł ŒàŒ «Ìß». Òßæÿ÷åºåòŁÿìŁ ýòŁ äðåâíŁå Łíòåªpàòîpß, âßæòóïàÿ â pàçíßı æî÷åòàíŁÿı Ł óæŁºŁâàÿ äpóª äpóªà, îıpàíÿºŁ âíóòðåííþþ öåºîæòíîæòü, æŁæòåìíîæòü ºîŒàºüíßı ÎÆøåæòâ, äàæå Ł pàçäåºåííßı ïîðîØ æŁºîØ âíåłíŁı îÆæòîÿòåºüæòâ. Òåïåðü æå ìííªŁå Łç ýòŁı Łíòåªðàòîðîâ îŒàçàºŁæü ïîä óªðîçîØ, ó íŁı ïîÿâŁºŁæü ìîøíßå ŒîíŒóðåíòß, Ł æòàºŁ Łæ÷åçàòü ïðåæíŁå óæºîâŁÿ Łı Æåææïîðíîªî óæâîåíŁÿ Œàæäßì íîâßì ïîŒîºåíŁåì. –àçðółåíŁå ýòíŒóºüòóðíØ çàìŒíóòîæòŁ, Æßâłåå îäíØ Łç æòîðîí ðàçðółåíŁÿ ºîŒàºüíßı ìŁðîâ âîîÆøå, ïîðîäŁºî, òàŒŁì îÆðàçîì, îäíóŁç íàŁÆîºåå âàæíßı ôîðì ŒðŁçŁæà ºîŒàºŁçìà, Œîòîðóþ ìîæíî íàçàòöü «ŒðŁçŁæîì ýòíŁ÷åæŒîØ ŁäåíòŁ÷íæòŁ» ŁºŁ ŒðàòŒî **«кризисом этничности»**.

˚ðŁçŁæ ýòíŁ÷íæòŁ Æßº ÷àæòüþ âæåªî ŒðŁçŁæà, âßçâàííîªî àòîìŁçàöŁåØ îÆøåæòâà Ł àâàòîííìŁçàöŁåØ ºŁ÷íæòŁ, Ł ïðŁòîì ÷àæòüþ îæîÆåííî çàìåòíØ: ïåðåìåíß, æâÿçàííßå æî æìåííØ ýòíŒóºüòóðíØ æðåäß Ł ïîÿâºåíŁåì íåŁçÆåæíØ ïðŁ ýòîì íàïðÿæåííæòŁ ìåæýòíŁ÷åæŒŁı îòíî łåíŁØ, ïðŁíàäºåæàºŁ Œ ÷Łæºó íàŁÆîºåå îæÿçàåìßı. ÝòíŁ÷åæŒàÿ íàïðÿæåííæòü, Łìåííî ïî ïðŁ÷Łíå æâîåØ î÷åâŁäíæòŁ, æòàºà æâîåîÆðàçíßì öåíòðîì, Œ Œîòîðîì ó æòÿªŁâàºŁæü âæå äðóªŁå æîöŁàºüíßå íàïðÿæåííæòŁ, æòàíîâŁºàæü Łæòî÷íŁŒîì ªðîçíßı ðàçðółŁòåºüíßı æŁº.

Ñïîæîæíîæòü îÆøåæòâà íàØòŁ îòååò íà ýòîò âßçîâ âðåìåíŁ çàâŁæåºà îò åªî ªîòîâíîæòŁ ïðŁíÿòü âæþ æîâîŒóïíîæòü æâÿçàííßı æ ìîäðíŁçàöŁåØ ïåðåìåí, âæå íîâßå îæíîâàíŁÿ îðªàíŁçàöŁåØ æîöŁàºüíîªî ìŁðà. ¯æºŁ òàŒàÿ ªîòîâíîæòü æóøåæòâîâàºà, òî Ł â ŒðŁçŁæå ýòíŁ÷íîæòŁ íåòðóäíî Æßºî óâŁäåòü ïðîÿâºåíŁå î÷åíü ªóóÆîŒŁı, ôóíäàìåíòàºüíßı ïåðåìåí, æâŁäåòåºüæòâî îÆøåæòåíŁÿ æàìŁı ýòíŁ÷åæŒŁı ïðŁíóŁïîâ æîöŁàºüíîØ ŁíòåªðàöŁŁ Ł íåîÆıîäŁìîæòŁ ïåðåıîäà Œ Łíîìó **типу** Łíòåªðàòîðîâ, Œ æóøåæòâåííî Łíßì, **неэтническим** ìåıàíŁçìàì æîöŁàºüíîªî æïºî÷åíŁÿ. ¨ìåííî òàŒàÿ, ŁæòîðŁ÷åæŒŁ íîâàÿ çàäà÷à Æßºà ïîæòàâºåíà Ł ðàçðåłåíà ðÿäîì çàïàäíßı îÆøåæòâ, ªäå Ł Æßºî âßðàÆîòàíî îÆîÆøàþøåå òàŒîå ðåłåíŁå ïîíÿòŁå «íàöŁÿ».

Ýòî ïîíÿòŁå łŁpîŒî âîłºî â åâpîïåØæŒŁØ ïîºŁòŁ÷åæŒŁØ æºîâàpü ïîæºå Ôpàíöóçæ Œî åâîºþöŁŁ, à îæìßæºåíŁå çàïàäíîªî îïßòà íàöŁîíàºüíßı ªîæóäàpæòâ óæå â ïpî łł-

[17] «`åç ÿçßŒà» íàçâàíŁå ðàææŒàçà ´. ˚îðîºåíŒî, ïîâåæòâóþøåªî î æóäüÆå óŒðàŁíæŒîªî ŒðåæòüÿíŁíà-ýìŁªðàíòà â Àìåðî Œå. ˆåðîØ ðàææŒàçà, ðàçóìååòæÿ, íå çíàº àíªºŁØæŒîªî ÿçßŒà, íî, ÷îî åøå âàæíåå, îí Æßº íîæŁòåºåì äðóªîªî Œóºüòóðíîªî Œîäà. ¸ŒàçàâŁæü æºó÷àóíî â òîºîå îðîºåæòóþøŁı äåìîíæòðàíòîâŁ óâŁäåâ ïîºŁöåØæŒîªî, îí ïîæòóïŁº òàŒ, ŒàŒ ïðŁâßŒ ïîæòóïàòü ïðŁ âŁäåâ ïðåäæòâŁòåºÿ â ºàæòŁ â æâîåì ªóíîì âîºßíæŒîì æåºå: íàªíóºæÿ, ÷òîÆß **поцеловать** åì ó ðóŒó. ˜îâåâ îŒðóæàþøŁå âîæïðŁíÿºŁ ýòîò æåæò, â æîîòâåòæòâŁŁ æî æâîŁì Œóºüòóðíßì Œîäîì, ŒàŒ ïîïßòŒó **укусить** ïîºŁöåØæŒîªî.

ºî ì âåŒå ïpŁâåºî Œ âßpàÆîòŒå âçªºÿäà íà íàöŁþ ŒàŒ íà æîªpàæäàíæòâî, ŒàŒ íà æîâîŒóï-íîæòü ªpàæäàí, äåì îŒpàòŁ÷åæŒŁ óïpàâºÿþØŁı æâîŁì ªîæóäàpæòâîì Ł Łì åþØŁı pàâíßå ïpàâà, íå çàâŁæÿØŁå îò öâåòà Œîæ Ł, ÿçßŒà, påºŁªŁîçíßı óÆåæäåíŁØ, ïpîŁæıîæäåíŁÿŁºŁ ÎÆß÷àââ Æßòîâîªî ïîâåäåíŁÿ. ÒàŒîØ âçªºÿä óıîäŁº Œîpíÿì Ł â ŁäåîºîªŁþ ˘pîæâåØåíŁÿ Ł Ôpàíöóçæ Œî Ø pââîºþöŁŁ. Óæå äºÿ ÑüåØåæà íàöŁÿ îçíà÷àºà «un corps d associés vivant sous une loi commune et représentés par la même législature»[18] (æî îÆØåæòâî æŁâóØŁı ïî îÆØåì ó çàŒîíó Ł ïpåäæòàâºåííßı îäíŁì çàŒîíîäàòåºüæòâî ì). ˘î÷òŁ æòî ºåò æïóæòÿ Ý. –åíàí, æóì ìŁpóÿ Œpóª çàïàäíßı ºŁÆåpàºüíßı ŁäåØ XIX âåŒà, ıàpàŒòåpŁçîâàº ŒàŒ «ªpóÆóþ î ł ŁÆŒó» îòîæäåæòâºåíŁå íàöŁŁ æ àíòpî ïîºîªŁ÷åæŒŁì Ł, ýòíîªpàôŁ÷åæŒŁì Ł ºŁ ºŁíªâŁæòŁ÷åæŒŁì Ł ªpóïïàì Ł. «×åºîâåŒ íå pàÆ íŁ æâîåØ pàæß, íŁ æâîåªî ÿçßŒà, íŁ æâîåØ påºŁªŁŁ, íŁ òå÷åíŁÿ påŒ, íŁ íàïpàâºåíŁÿ ªîpíßı öåïåØ». –åíàí æâÿçßâàº pààºüíîæòü íàöŁŁ æ äâòìÿ ôàŒòîpàì Ł: îÆØì Łæòîp Ł÷åæŒŁì îïßòî ì Ł æîªºàæŁåì â íàæòîÿøåì, «æåºàíŁåì æŁòü â ì åæòå, âîºåØ æîıpàíÿòü íåäåºŁìßì ïîºó÷åíîå íàæºääŁå»[19].

˝à ïåpâßØ âçªºÿä ì îæåò ïîŒàçàòüæÿ æòpàííßì çàì å÷àíŁå –åíàíà î òî ì, ÷òî «çàÆååíŁå, ääæå Łæòîp Ł÷åæŒàÿ î ł ŁÆŒà âäæíåØ ł Łå ôàŒòîpß æîçäàíŁÿ íàöŁŁ, òàŒ ÷òî óæïåıŁ Łæòîp Ł÷åæŒŁı ŁæªºääîäàíŁØ ïpåäæòàªºÿþò æîÆîØ ÷àæòî îïàæíîæòü äºÿ íàöŁîíàºüíîæòü»[20]. ˝î ïî æóòŁ på÷ü çäåæü Łäåò î òî ì, ÷òî íàöŁŁ ïpîäóŒò íå æòîºüŒîî åæåØ Łæòîp Ł íàpîäà Ł ºŁ æòpàíß, æŒîºüŒî îïpåäåºåííßı Ł ïpŁòîì Æîºåå ïîçäíŁı åå ýòàïîâ. ÑòàííîâºåíŁå íàöŁØ æîâîàääåòò æî æòàííîâºåíŁåì ªpàæäàíæŒîªî îÆØåæòâà Ł, âîçì îæíî, îÆØíîæòü óæŁºŁØ íà ýòîì ó÷àæòŒå Łæòî ŁØ÷åæŒîªî ïóòŁ îŒàçßâàåòæÿ ıîòÿ Ł Łæòîp Ł÷åæŒŁ æºó÷àØíßì, íî òåì íå ìåíåå Æîºåå âàæíßì îÆæòîÿòåºüæòâî ì ïpŁ îïpåäåºåíŁŁ âíå ł íŁı ªpàíŁö íàöŁŁ-ªîæóäàpæòâà, íåæåºŁ ìííªîâåŒîßå íàpîäíßå òpàäŁöŁŁ, ÿçßŒ ŁºŁ åºŁ-ªŁÿ. Ñàì î ðîæäåíŁå íàöŁŁ æòàííîâòæÿ î÷åíü æóøåæòâåííîØ ÷àæòüþ îÆØªî Łæòîp Ł÷åæŒîªî îïßòà, æî ïpîâîæäàåòæÿ íåÆßâàºßì ïî Łíòåíæ ŁâíîæòŁ æîçŁäàíŁåì äóıîâíßı, Œóºüòópíßı öåííîæòåØ, Œîòîpßå îÆðàçóþò åå íääåºŁìîå äîæòîÿíŁå. ˝î ääæå Ł ïîæòðîåííîå íà òàŒîì íääåæíì îæíîâàíŁŁ çäàíŁå íóæäàåòæÿ â ïîæòîÿííØ ïðîååðŒå íà ïðî÷íîæòü. ˘åºàíŁå ºþäåØ æŁòü â ìæòåå äîºæííî ïîæòîÿííî ïîäòååðæäàòüæÿ. ˝àòŁÿ, ªîâîðŁº –åíàí, ýòî åæääíåâíßØ ïºåÆŁæòŁò[21].

«–åíàíó, ïŁæàº âïîæºääæòâŁŁ ¸ðòåªà-Ł-˜àææåò, óäàºîæü íàØòŁ òî æàìîå æºîâî, Œîòîðîå, ïîäîÆíî âîº łåÆíîìó ôîíàðþ, îæâåòŁºî æóòü ïðîÆºåìß, ŁÆî ïîíÿòŁå ïºåÆŁæòŁòà ïîçâîºÿåò íàì ïðîºŁòü æååò íà æºîæíóþ æóøíîæòóþ æòðÓŒòóðó íàöŁŁ, æîæòîÿøóþ Łç äâóı ŁíªðåäŁåíòîâ. ˘åðâßØ Łç íŁı ýòî æîâìåæòíîå æóøåæòâîâàíŁå æ öåºüþ îæóøåæòâºåíŁÿ åäŁíîØ âæåîÆøåØ äåÿòåºüíîæòŁ, âòîðîØ ïðŁâåðæåííîæòü ºþäåØ Œ îæóøåæòâºåíŁþ ïðîâŒòà ýòîØ äåÿòåºüíîæòŁ»[22]. «Óæå íå æòàðàÿ, æóøåæòâóþøàÿ æ íåçàïàìÿòíßı âðåìåí, òðääŁöŁîíííàÿ, îÆðàøåííàÿ â ïðî łºîå, îäíŁì æºîâîì, íåïðîıîäŁì Œîæíàÿ îÆøíîæòü ääåò íàçâàíŁå òîìò ïîºŁòŁ÷åæŒîìó æîæóøåæòâîâàíŁþ, ŒàŒŁì ÿâºÿåòæÿ ˆîæóäàðæòâî, à æîâæåì äðóªàÿ Ýòî àÆæîºþòíî íîâàÿ îÆøíîæòü ºþäåØ, â òðóäàı æåªîäíÿł íå-

[18] ÖŁò. ïî: Forest Ph. Nations et nationalismes au XIXe siècle: quelques repères. // Forest Ph. Qu est-ce qu une Nation? Paris, 1991, p. 5.

[19] Renan E. Qu est-ce qu une Nation? et autres écrits politiques. Paris, 1996, p. 240, 242.

[20] Ibid., p. 227.

[21] Ibid., p. 241.

[22] ¸ðòåªà-Ł-˜àæ�ò Õ. ´îæòàíŁå ìàææ. // ¸ðòåªà-Ł-˜àææåò Õ. ˜åªóìàíŁçàöŁÿ ŁæŒóæòâà Ł äðóªŁå ðàÆîòß. Ì., 1991, æ. 212.

ªî äíÿ âßŒîâßâàþøŁı æâîå Æóäóøåå»[23]. ˝àöŁÿ â påíàííîâæŒî ì æìßæºå åæòü Œàòå-ªîpŁÿ ªpàæäàíæŒîªî ÎÆøåæòâà, Œîòîpîå îæííâßâàåòæÿ íà öåííîæòÿı, Æîºåå óíŁâåpæàºüíßı, ÷åì îòííæŁòåºüííî ºîŒàºüíßå, óíàæºåäîààííßå îò äàºåŒîªî ïpî ł ºîªî öåííîæòŁ ÿçßŒà, påºŁªŁŁ ŁºŁ äpåâíŁı ÎÆß÷àåâ.

ÑòàííâºåíŁå íàöŁŁ ïîîçâîºÿåò ïðåîäîºåòü ŒðŁçŁæ ºîŒàºŁçìà Ł îòòåæíŁòü ºîŒàºŁæòæŒŁå öåííîæòŁ íà Æîºåå íŁçŒŁå ìåæòà æîöŁàºüííØ łŒàºß. ˝î ýòî âîâæå íå çíà÷Łò, ÷òî îíŁ Łæ÷åçàþò, âî âæåı æºó÷àÿı på÷ü Łäåò ºŁłü î æìåíå ïpåîÆºàäàþøŁı òåíäåíöŁØ, ïpŁîpŁòåòîâ, à íå î ïîºííØ çàìåíå îäíîªî òŁïà æîöŁàºüíßı Łíòåªpàòîpîâ äpóªŁì. ˘îâŁäŁìîìó, íå òåpÿþò æâîåªî çíà÷åíŁÿ íŁ íàpîäíàÿ Œóºüòópà, íŁ påºŁªŁîçíàÿ òpàäŁöŁÿ, íŁ ÿçßŒîâàÿ ÆºŁçîæòü. `îºåå òîªî, âæå ýòî ïåpåîæìßæºŁâàåòæÿ â óæºîâŁÿı íîâîªî, ºŁłåííîªî âíóòpåííŁı ïåpåªîpîäîŒ æîöŁàºüííªî ïpîæòpàíæòâà, îò÷æòŁ ïpåîäîºââàåòæÿ ºîŒàºüííæòü Ł ïpåæíŁı Łíòåªpàòîpîâ, âßpàÆàòßâàþòæÿ îÆøŁå äºÿ âæåı, ªîâîpÿøŁı íà îäííì ÿçßŒå, ºŁíªâŁæòŁ÷åæŒŁå íîpìß, æîçäàþòæÿ æÆîpíŁŒŁ ôîºüŒºîpà, ıpàíŁºŁøà ïàìÿòíŁŒîâ íàpîäííªî ŁæŒóæòâà Ł ò. ï. Öåííîæòü òpàäŁöŁîííßı Łíòåªpàòîpîâ, Łı âºŁÿíŁå íà æŁçíü ºþååØ, âîçìîæííî, äàæå âîçpàæòàåò. ˝î ïpŁ ýòîì îíŁ âæå-òàŒŁ óòpà÷Łâàþò æâîþ ªòàâåíæòâóþóþ pîºü, óæòóíàþò åå íîâßì æïîæÆàì æïºî÷åíŁÿ: îÆøåíàöŁîíàºüííìó æàìîæîçíàíŁþ (æíà÷àºà «ÿ ôpàíöóç», ïîòîì «ÿ Æpåòîíåö»; æíà÷àºà «ÿ àìåpŁŒàíåö», ïîòîì «àìåpŁŒàíåö ŁpºàíäæŒîªî ïpîŁæıîæäåíŁÿ» ŁºŁ «àôpîàìåpŁŒàíåö»), ªpàæäàíæŒŁì çàŒîíàì, îæîçíàâàåìßì ýŒîííìŁ÷åæŒŁì Ł ïîºŁòŁ÷åæŒŁì Łíòåpåæàì, òåì æºîÿì Œóºüòópß, Œîòîpßå æºîæŁºŁæü â ïåpŁîä æòàíîâºåíŁÿ íàöŁŁ.

˝àöŁÿ ïîÿâºÿåòæÿ òàì, ªäå Œîí÷àåòæÿ ıîºŁæòæŒŁØ ìŁp ÆîºüłŁıŁ ìàºßı ºåâŁàôàííâ, ïîæòpîåííßØ ïî ïpŁíöŁïó ÷åºîâåŒ äºÿ ´ òàŒîì ìŁðå æòàòóæ ºŁ÷íîæòŁ æîçäàåòæÿ ïpŁíàäºåæíîæòüþ Œ ÎÆøíîæòŁ, òî÷íåå, îäííîâpåìåííî Œî ìííªŁì îÆøíîæòÿì-ºåâŁàôàíàì æåìüå, îÆøŁíå, æîæºîâŁþ, öåðŒâŁ Ł ò. ä., óòpàòà äàæå îäííØ Łç ýòŁı «ïpŁíääºåæíîæòåØ» pàçpółåòæòàóæ ÷åºîâåŒà, ÷òî ïðîòŁâîðå÷Łò óæòàííâŒå íà æîıpàíåíŁå íåŁçìåííßı æòàòóæîâ Ł æåæòŒŁı ïåpåªîpîäîŒ ìåæäó íŁìŁ. ˘îýòîì òî ïpŁíääºåæíîæòü Œ ÎÆøíîæòŁ îªpîìíäÿ öåííîæòü äºÿ Œàæäîªî, îïîæíîæòü åå óòpàòß òÿæåºî ïåpåæŁâàåòæÿ, æïîæîÆíà ïîÆóäŁòü ºþäåØ íà àŒòŁâíîå Ł æàìîîòâåpæåííîå ïpîòŁâîäåØæòâŁå. ´ ýòî ì æîßæºå ÎÆøåæòâî ìàºîïîäâŁæíî, âpàæäåÆíî ïåpàìåíàì. ˝î Œ ïåpàìåíàì, íå çàòpàªŁâàþøŁì æòàòóæ, ºþäŁ äîâîºüíî ÆåçpàçºŁ÷íß. ¨ìåííî ïîýòîì óæå ïpî ł ºßå ŁíòåªpŁpóþøŁå ÎÆøíîæòŁ ýŒæòåppŁòîpŁàºüíß. °óºüòópà, ÿçßŒ, påºŁªŁÿ æàìŁ ïî æåÆå íå çíàþò ªîæóäàpæòâåííßı ªpàíŁö. ÕpŁæòŁàíå ŁºŁ ìóæóºüìàíå ìîªóò æŁâîò ïîºîæŁòü çà âåpó, íî ýòî íå ìåłàåò åäŁíîâåðòàì æŁòü â pàçíßı ªîæóäàpæòâàı. ˘ŁºŁ, à Œîå-ªäå æïîŒîØíî æŁâòò Ł æåØ÷àæ â pàçíßı æòpàíàı ºþäŁ, ªîâîpÿøŁå íà îäííì ÿçßŒå. Ñ÷Łòàºîæü ÎÆß÷íßì, ÷òî äŁíàæòŁ÷åæŒŁØ ÆpàŒ ìîª ïpŁâåæòŁ Œ ÎÆœåäŁíåíŁþ ääóı ªîæóäàpæòâ, à ïpŁ pàçäåºå íàæºåäæòâà òàpæòâóþøŁı îæÆ îäííªîæóäàpæòâî ìîªºî pàæïàæòüæÿ íà íåæŒîºüŒî íîâßı. ×òî ÆßíŁ ªîâîpŁºŁ î æîöŁàºüííî Łóºüòópííî æïºî÷åííßı æîîÆøåæòâàı ïpî ł ºîªî, ŒàŒ ÆßŁı íŁíàçßâàºŁ íàpîä, ïºåìÿ, ýòíîæ Ł ò. ä., âæåì ŁÌ æâîØæòâåííà îäíàŁòà æå åpòà: æòî÷ŒŁ çpåíŁÿ ªîæóäàpæòâåííîæòŁ, îíŁ äåºŁìß.

ÑîððàìåííßØ æîöŁàºüííßØ ìŁp îpªíŁçîâàí ïî-ŁííìÓ. ¸í íàìííªî Æîºåå æºîæåí Ł äŁíàìŁ÷åí, îpŁåíòŁpîâàí íà âßæîŒóþ ïîäâŁæíîæòü Ł ŁíäŁâŁäóàºüíóþ àŒòŁâíîæòü ºþ-

[23] Òàì æåå, æ. 207.

äåØ, à çíà÷Łòº Ł íà óæòpàíåíŁå ÆßºîØ çàŒpåïºåííîæòŁ æòàòóæîâ Ł æåæòŒŁı ïåpåªîpîäîŒ ìåæäó íŁìŁ. ¯ìóŁ æîîòâåòæòâóåò Łäåÿ íàöŁŁ. ¸íà îòâåpªåò âæå âíóòpåííŁå ªpàíŁöß Ł ïåpåªîpîäŒŁ, æîäåpæŁò à æåÆå ïpçóìïöŁþ pàâåíæòâà, îäŁíàŒîâîæòŁ łàíæîâ äºÿ âæåı ªpàæäàí (= ïpåäæòàâŁòåºåØ íàöŁŁ) íåçàâŁæŁìî îò ïpîŁæıîæäåíŁÿ, öâåòà Œîæ Ł, åâpîŁæ-ïîâåäàíŁÿ Ł ò. ï. Ł ïpåäïîºàªàòò íàìíîªî Æîºüłóþ âíóòpåííþþ æïºî÷åíîæöü. ˝àöŁŁ íåäåºŁìß. ˇîÿâºåíŁå íàöŁØ ïpŁäàåò íîâßØ æòàòóæ ªîæóäàpæòâåííßì, òåppŁòîpŁàºüíßì ªpàíŁöàì. ˝ŁŒàŒŁı âíóòpåííŁı ïåpåªîpîäîŒ Ł óæòîØ÷ŁâßåØ âíåłíŁå ªpàíŁöß òàŒîâ ïpŁíöŁï íàöŁîíàºüíîªî ªîæóäàpæòâà â ïpîòŁâîâåæ äŁíàæòŁ÷åæŒŁì ªîæóäàpæòâàì ïpîł-ºîªî, â Œîòîpßı íåçßÆºåìîæòü âíóòpåííŁı ïåpåªîpîäîŒ æî÷åòàºàæü æ çßÆŒîæòüþ, ÷àæòîØ ïåpåìåí÷Łâîæòüþ âíåłíŁı póÆåæåØ.

9.3. ˚ðŁçŁæ ºîŒàºŁçìàŁ íàöŁîíàºŁæòŁ÷åæŒŁØ îòâåò

ÏpåäïîæßºŒŁ æòàíîâºåíŁÿ íàöŁŁ æîçààþòæÿ, æòàºî Æßòü, ŁæòîpŁ÷åæŒŁì pàçâŁòŁåì Ł ïpŁòîì ºŁłü íà íåäàâíŁı åªî ýòàïàı, íà Œîòîpßı Ł ïpîŁæıîäŁò ïpåâpàøåíŁå çàìŒíóòßı, æåºüæŒŁı, ıîºŁæòæŒŁı, æîæºîâíßı Ł ò. ä. îÆØåæôâ â îòŒðßòßå, àòîìŁçŁpîâàííßå, ŁíäŁâŁäóàºŁæòŁ÷åæŒŁå, ªpàæäàíæŒŁå. ˇîŒà ýòŁ ýòàïß íå ïpîØäåíß, æîâpàìåííàÿ íàöŁÿ íå ìîæåò æºîæŁòüæÿ, æàìîýòî ïîíÿòŁå íå ïîäààåòæÿ çàŁìæòâîâàíŁþ Ł ïåðåíîæó íà íåïîäªîòîâºåííóþ ïî÷âó. ¨äåÿ íàöŁŁ ŒàŒ æîªðàæäàæäàíæòâà íå âîæïðŁíŁìàåòæÿ, à îòâåòîì íà ŒðŁçŁæ ýòíŁ÷íîæòŁ æòàíîâÿòæÿ ïîïßòŒŁ âîææòàíîâŁòü Æßºîå çíà÷åíŁå ïðåæíŁı ýòíŁ÷åæŒŁı Łíòåªðàòîðîâ.

¨ìåííî òàŒîØ îòâåò Æßº ïðääºîæåí ˆåðäåðîì åøâ âŒîíöå XVIII âåŒà â ıîäå òî ºŁ æïîðàæŁäåÿìŁ ˇðîæåøåíŁÿ, òî ºŁ ïðŁæïîæîÆºåíŁÿŁı Œ íåìåöŒîØ ïî÷âå. ˚îíöåïöŁÿ íàöŁŁ –åíàíà, âîçìîæíî, âßçðåâàºà ŁìåíîâìŁŒå æ ŁäåÿìŁ ˆåðäåðà, óÆåæäåííîªî âòì, ÷òî «ˇðîâŁäåíŁå ðàçäåºŁºî ºþäåØ ºåæàìŁŁ ªîðàìŁ, ìîðÿìŁŁ ïóæòßíÿìŁ, ðåŒàìŁŁ ŒºŁàòŁ÷åæŒŁìŁ çîíàìŁ, íî ïðåæäå âæåªî îíî ðàçäåºŁºî ºþäåØ ÿçßŒàìŁ, æŒºîíííæòÿìŁ, ıàðàŒòåðàìŁ»[24]. ˜ºÿ ˆåðäåðà òàŒîâ ðàçäåºåíŁå ÆßºîØ íåçßÆºåìßì, îí íå æåºàº âŁäåòüŁºŁ, âî âæÿŒîì æºó÷àå, íå îäîÆðÿº ŁæòîðŁ÷åæŒŁı ïåðåìåí, æòŁðàâŁıı ïºåìåííßå ªðàíŁöß. «Ñàìà ïðŁðîäà», ïîºàªàº îí, ïîäæŒàçßâàåò «òðàäŁöŁþ âîæïŁòàíŁÿ ÷åºîâåŒà äºÿ îäíîØ Łç ôîðì ÷åºîâå÷åæŒîªî æ÷àæòüÿ Ł îÆðàçà æŁçíŁ»[25]. Öåºü ÷åºîâå÷åæŒîªî ðîäà çàŒºþ÷àòæÿ â «æ÷àæòüŁ Ł ÷åºîâå÷íîæòŁ, ŒàŒŁå âîçìîæíß íà ýòîì ìåæòå, â ýòîØ æòåïåíŁ, â ýòîì çâåíå öåïŁ, îıàòßâàþøåØ åæäæü ÷åºîâå÷åæŒŁØ ðîä ˆäå Æß òß íŁ Æßº ðîæäåí, Œåì Æß òß íŁ Æßº ðîæäåí, ÷åºîâåŒ, òß âæåªäà òîò, Œåì äîºæåí Æßº æòàòü, íå ÆðîæàØ öåïü, íå æòàðàØæÿ ïåðåłàªíóòü ÷åðåç íåå, íî ïðŁºåïŁæü Œ íåØ!»[26]. ¸ò îÆøŁı åºŁªŁîçíî-ôŁºîæîØæŒŁı ðàææóæäåíŁØ Æßºî ðóŒîØ ïîäàòü äî ïîºòŁ÷åæŒŁı âßâîäîâ: «æàìîå åæòåæòâåííîå ªîæóäàpæòâî òàŒîå, â Œîòîpîì æŁâåòî îäŁí íàpîä, æ îäíŁì ïpŁæóøŁì åìó íàöŁîíàºüíßì ıàpàŒòåpîì ˝Ł÷òî òàŒ íå ïpîòŁâíî æàìŁì öåºÿì ïpàâºåíŁÿ, ŒàŒ íåæòåæòâåííßØ pîæò ªîæóäàpæòâà, ıàîòŁ÷åæŒîå æìåłåíŁå pàçíßı ÷åºîâå÷åæŒŁı ïîpîä Ł ïºåìåí ïîä îäíŁì æŒŁïåòpîì ÒàŒŁå öàpæòâà æºîâíî æŁìâîºß ìîíàpıŁØ â âŁäåíŁŁ ïpîpîŒà: ªîºîâà ºüâà, ıâîæò äpàŒîíà, Œpßºüÿ îpºà,

[24] ˆåpäåp ¨. ˆ. ¨äåŁ Œ ôŁºîæîôæŒîØ Łæòîpłł ÷åºîâå÷åæòâà. Ì., 1977, æ. 226.
[25] Òàì æå, æ. 231.
[26] Òàì æå, æ. 232.

ºàïß ìåäâåäÿ âæå æîåäŁíåíî â îäííî öåºîå, öåºîå âåæüìà íåïàòpŁîòŁ÷åæŒîªî æâîØæòâà»[27]. ^åðäåð ïîä÷åðŒŁâàº âàæíîæòü ðîäíßı òðàäŁöŁØ, ÿçßŒà, ºŁòåððàòóðß, ôîºüŒºîðà. ´ ïºåìåííîì ðàçäåºåíŁŁ íàðîäîâ, â íåçßÆºåìîæòŁ ªðàíŁö ìåæäó íŁìŁ îí âŁäåº îïîðó Æîðüæß ïðîòŁâ «äåæïîòçìà, æòðåìÿøåªîæÿ ïîðàÆîòŁòü æåÆå âæå ÷åºîâå÷åæòâî», Ł ýòî, Œàæåòæÿ, ªºàâíßØ âŁä äåæïîòŁçìà, Œîòîðßø åªî âîºíîâàº.

¨äåŁ ^åðäåðà äîºªîå âðåìÿ Æîºüłå æîòâåòæòâîâàâàºŁ ìŁðîîøóøåíŁþ íàðîäîâ ´îæòî÷íîØ ¯âðîïß, íåæåºŁ çàïääíîå «ªðàæäàíæŒîå» ïîíŁìàíŁå íàöŁŁ. Ýòî î÷åíüıîðî-łî âŁäíî íà ïðŁìåðå –îææŁØæŒîØ Łì ïåðŁŁ, ªäå îíŁ ïîæòîÿííî âîçíŁŒàºŁ â ÿâîîì ŁºŁ íåÿâíîì âŁäå Ł â âåºŁŒîäåðæàíßı ïŁæàíŁÿı ~àíŁºåâæŒîªî, Ł â æåïàðàòŁæòæŒŁı ºîçóíªà» «íàöŁîíàºîâ», Ł â òåîðŁÿı ðóææŒŁı ìàðŒæŁæòîâ. ^ðàæäàíæŒàÿ æå ŒîíöåïöŁÿ íàöŁŁ ïºîıî, à ÷àæòî Ł ïðåâðàòíî ïîíŁìàºàæü â –îææŁŁ Ł ïºîıî óæâàŁâàºàæü çäåæü. ´ Œîíöå XIX íà÷àºå XX âåŒà ŒðŁçŁæ ýòíŁ÷îæòŁ â –îææŁŁ Æßº íàºŁöî, íî ðîææŁØæŒîå îÆøåæòâî íå Æßºî ªîòîâî Œ åªî ïðåîàîºåíŁþ ïóòåì æîçäàíŁÿ íîâßı ªðàæäàíæŒŁı Łíòåªðàòîðîâ Ł ïåðåıîäà Œ íåýòíŁ÷åæŒîØ íàöŁŁ, íàïîäîÆŁå ôðàíöóæŒîØ ŁºŁ àìåðŁŒàíæŒîØ. ¯ªî âåå åøå ïîºóæpåäíåâåŒîâîå, ŒîpïîpàòŁâíîå æîçíàíŁå íå æïîæîÆíî Æßºî ïpŁíÿòü Łäåł ïpŁíàäºåæíîæòŁ ÷åºîâåŒà æàìîìó æåÆå Ł åªî ïpàâà âßÆŁpàòü æåÆå íàöŁîíàºüííæòü, ìåíÿòü åå íà ïpîòÿæåíŁŁ æŁçíŁ, ýìŁªpŁpîâàòü, «íàóópàºŁçîâàòüæÿ» Ł ò. ä. ~ºÿ íåªî, ŒàŒ äºÿ °. ¸åîíöåâàà, «Łäåÿ íàöŁîíàºüííæòåØ â òîì åŁäå, â ŒàŒîì îíà ÿâºÿåòæÿ â XIX âåŒå, [Æßºà] Łäåÿ ŒîæìîïîºŁòŁ÷åæŒàÿ, àíòŁªîæóäàpæòâåíàÿ, ïpîòŁâîpåºŁªŁîçíàÿ, Łìåþòàÿ â æåÆå ìííªî pàçpółŁòåüííØ æŁºß Ł íŁ÷åªî æîçŁäàþøåªî»[28].

~àæå â íà÷àºå XX âåŒà, Œîªäà òåðìŁíß «íàöŁÿ» Ł «íàöŁîíàºüííæòü» ŁæïîºüçîâàºŁæü â –îææŁŁ äîâîºüííî łŁðîŒî, æìßæº Łı, ŒàŒ îí çäåæü ïîíŁìàºæÿ, Æßº î÷åíü ðàçìßòßì, óæŒîºüçàþøŁì. «Àíòðîïîºîªÿ, ïŁæàº àâòîð íà÷àºà âåŒà, äî æŁı ïîð äàºåŒî íå âßÿæíŁºà âîïðîæà, ÷ðî òàŒîå íàöŁîíàºüííæòü ; æàìßØ âîïðîæ î òîì, æóøåæòâóåò ºŁ îíà ŒàŒ ðåàºüííå àíòðîïîºîªŁ÷åæŒîå ÿâºåíŁå ŁºŁ æå ïðåäæòàºåíŁå î íàöŁîíàºüííì òŁïå åæòü íå Æîºåå, ÷åì îäíàŁç ÷åºîâå÷åæŒŁı ŁººpçŁØ, íå ìîæåò æ÷Łòàòüæÿ îŒîí÷àòåºüííî ðåłåííßì»[29]. Òîò æå ââòîð îòìå÷àº, ÷òî ðóææŒîå æºîâîóïîòðåÆºåíŁå ÆßºîÆºŁæå íå Œàíªº ŁØæŒîìó ŁºŁ ôðàíöóçæŒîìó, îòîæäåæòâºÿpøåìó íàöŁþ Ł ªîæóäàðæòâî, à Œ íåìåØŒîìó, ïðŁ Œîòîðîì « íàðîä åæüòåðìŁí ªîæóäàðæòâåíííªî ïðàâà, à íàöŁÿ òåðìŁí ýòíªðàòŁ÷åæŒŁØ»[30]. «Ìßòîæåÿ îıîòíåå ªîâîðŁì î íàðîäâ â ªîæóäàðæòâåííì æìßæºå, ÷åì â æìßæºå ýòíîªðàòŁ÷åæŒîì: äºÿ íàæ â ïîíÿòŁå ðóææŒŁØ íàðîä ìîæåò âîØòŁ Ł ïîºÿŒ, Ł åâðåØ, Ł óŒðàŁíåö, òîªäà ŒàŒ ªîâîðŁòü î ðóææŒîØ íàöŁŁ â ýòîì æìßæºå ìßðåłŁòåºüííî íå â æîæòîÿíŁŁ Ñºîâî íàöŁÿ âîîÆøå çâó÷Łò äºÿ íàæ ŒàŒ æºîâî Łíîæòðàííîåÿ, íåäîæòàòî÷íî óæâîåíííåÿ ðóææŒŁì ÿçßŒîì Ł äî æŁı ïîð åìó ÷óæäîåÿ»[31].

[27] Òàì æå, æ. 250.

[28] ¸åîíöüââ °. ´ŁçàíòŁçì Ł æºàâÿíæòâî. // ¨çÆpàííîå. Ì., 1993, æ. 41 42.

[29] ´ îäîâîçîâ ´. ˝àòŁîíàºüííæòü Ł ªîæóäàðæòâî. // Ôîðìß íàöŁîíàºüííªî äâŁæåíŁÿ â æîâðåìåíííßı ªîæóäàðæòâàı, æ. 729.

[30] Òàì æå, æ. 730.

[31] Òàì æå, æ. 731. ´ îäîâîçîâ ªîâîðŁò, òàŒŁì ÎÆðàçîì, î «ìííªíàöŁîíàºüííì íàðîäâ». ¯âðàçŁØóß ïîçäíåå ïŁæàºŁ î «ìííªîíàðîäîíØ íàöŁŁ». ˘ðåäïîºàâåòæÿ, æòàºî ÆßòÜ, ÷òî ìîæííî ÆßòÜ îäíîâðåìåííî ïðåäæòàâŁòåºåì Ł íàðîäàà Ł íàöŁŁ, íàïðŁìåð, ïîºÿŒîì Ł ðóææŒŁì. ˝î ÷òî æòîŁò íà ïåðâîì åæòåª?

˝å âîæïðŁíŁìàÿ Łääþ çàïàäíîØ íàöŁŁ, ðîææŁØæŒîå ïðåäðåâîºþöŁîíííîå îÆøåæòâî âæå åøå æ íàäåæäîØ îªöÿäßâàºîæü â ïðîłºîåŁ ðàææ÷Łòßâàºî â äóìå ˆåðäåðà ïðåîäîºåòü î÷âåŁäíßØ âæåì ŒðŁçŁæ ýòíŁ÷íîæòŁ ïóòåì óŒðåïºåíŁÿ îæºàÆåâłŁı ýòíŁ÷åæŒŁı Łíòåªðàòîðîâ æòàðîªî òŁïà. Ýòîò ïóòü Œàçàºæÿ òåì Æîºåå çàìàí÷Łâßì, ÷òî îí îòâåå÷àº ìàææîâßì íàæòðîåíŁÿì. ´ ìííªîÆðàçíßı ïðîÿâºåíŁÿı ŒðŁçŁæà òðàäŁòŁîííªî ìŁðîïîðÿäŒà óïðîøàþøåå ìàææîâîå æîçíàíŁå æŒºîííî Æßºî âŁäåòü ºŁłü æºåäæòâŁå ðàçðółåíŁÿ ïðåæíŁı çàøŁòíßı ïåðåªîðîäîŒ Ł çàìóòíåíŁÿ ÷ŁæòßI íàðîäíßı Łæòî÷íŁŒîâ ıºßíóâłŁìŁ Łçâíå ïîòîŒàìŁ ÷óæäßı âºŁÿíŁØ, ðåçóºüòàò íå æîÆæòâåííîªî ðàçâŁòŁÿ ŁäóøŁı ïî ïóòŁ ìîäåðíŁçàöŁŁ ÎÆøåæòâ, à çºîŒîçíåííîªî âìåłàòåºüæòâàŁçâíå. ´ ªóÆîŒîì **внутреннем** ŒîíôºŁŒòå æòàðîªî Ł íîâîªî âŁäåºŁ ºŁłü ïðîòŁâîÆîðæòâî ŁäåàºŁçŁðóåì îªî «æâîåªî» Ł ŒðŁòŁŒóåì îªî «÷óæîªî», à ïðåîäîºåíŁå ŒîíôºŁŒòà æâÿçßâàºŁ æ ŁçÆàâºåíŁåì îò íàäÿçßâàþøŁı ýòî «÷óæîå» ýòíŁ÷åæŒŁı âðàªîâ. ÒàŒ æŒºàäßâàºŁæü Łäåł, íàæòðîåíŁÿ Ł ÎÆðàçß, Œîòîðßåÿ ïŁòàºŁ ìŁôîºîªŁþ ýòíŁ÷åæŒîØ, ÷àæòî ïîíŁìàåìîØ ŒàŒ ðàæîâàÿ, ŁæŒºþ÷Łåºüíîæòł, âåðóò â æâîå ýòíŁ÷åæŒîå ïðåâîæıîäæòâî. Ýòî Æßº, åæºŁ âîæïîºüçîâàòüæÿ æºîâàìŁ Õ. Àðåíàò, «ïæåâàî ìŁæòŁ÷åæŒŁØ âçäîð, ÎÆîªàøåííßØ Æåæ÷Łæºåííßìł Ł ïðîŁçâîºüíßìł Łæòîðł÷åæŒŁìŁ âîæïîìŁíàíŁÿìŁ», íî, ïî åå æå óòâåðæäåíŁþ, îí ÎÆºàäàº îªðîìíØ ýìîöŁîíàºüíîØ ïðŁòÿªàòåºüíîæòüþ Ł ïîðîäŁº «íîâßØ ðîæò íàöŁîíàºŁæòŁ÷åæŒŁı ÷óâæòâ, æŁºà ŒîòîðßI îŒàçàºàæü ïðåâîæıîäíßì äâŁªàòåºåì òîºïîîÆðàçíßı ìàææ Ł î÷åíü óäà÷íî ïîäìåíŁºà â ðîºŁ ýìîöŁîíàºüíîªî öåíòðà Æîºåå æòàðßØ íàöŁîíàºüíßØ ïàòŁîòçì»[32].

´æå ýòŁ ÷óâæòâàŁ íàæòðîåíŁÿ ºåªŒî ðåçîíŁðîâàºŁ íàºþÆîå ýòíŁ÷åæŒîå æàìîâîçååºŁ÷åíŁå, ÷òî îÆß÷íî æî÷åòàºîæü æ ðîæòîì âßæîŒîìåðŁÿ Ł âðàæäåÆíîæòŁ ïî îòíîłåíŁþ Œ «÷óæŁì»: «ŁíîðîäöàìŁ», ðóææŒŁì, ïîºÿŒàì, åâðåÿì, íåìöàì, àðìÿíàì Ł ò. ä. ¸Æðàçîâàâłàÿæÿ ŁäåîºîªŁ÷åæŒàÿ æìåæü ïðîíŁŒàºà â íàöŁîíàºüíßå äâŁæåíŁÿ, âîçíŁŒàâłŁå ïîâåþäó â ŁìïåðŁŁ äºÿ çàøŁòß Łíòåðåæîâ íàöŁîíàºüíßı ìåíüłŁíæòâ, äæå Æîºüłå îïðåäåºÿºàŁı ºîçóíªŁ. ÑóæïåıàìŁ ìîäåðíŁçàöŁŁ ïîºå ŒðŁçŁæà ýòíŁ÷íîæòŁ ðàæłŁðÿºîæü, àæàì îí ÎÆîæòðÿºæÿ, íàöŁîíàºüíßå äâŁæåíŁÿ, ïîíà÷àºó óìåðåííßå, ðàäŁŒàºŁçîâàºŁæü. ¸ò ïîïßòîŒ çàøŁòŁòü Œóºüòóðóþ æàìîÆßòíîæòü æâîŁı íàðîäîâ, Łı ÿçßŒŁòº. ï. îíŁ ïåðåıîäŁºŁ Œºîçóíªó «íàöŁîíàºüíîªî îæâîÆîæäåíŁÿ», à, ïî æóøåæòâó, ŒòðåîâàíŁþ «÷òîÆß ïîºŁòŁ÷åæŒåŁ ýòíŁ÷åæŒŁå åâŁíŁöß æîâîæäàºŁ, à òàŒæå ÷òîÆß óïðàâºÿåìßåŁ óïðàâºÿþøåå âíóòŁ äàíîîØ ïîºŁòŁ÷åæŒîØ äâŁíŁöß ïðŁíàäºåæàºŁ Œ îäíîìó ýòíîæó»[33], â ýòîì òðåÆîâàíŁŁ ˆåººíåð âŁäŁò æóòü íàöŁîíàºŁçìà. ÒàŒîØ ýòíŁ÷åæŒŁØ íàöŁîíàºŁçì ºŁłü æâîŁì íàçâàíŁåì, òîºüŒî ýòŁìîºîªŁ÷åæŒŁ æâÿçàí æ ïîíÿòŁåì «íàöŁÿ». ¯ªî ïðàâŁºüíåå ÆßºîÆß íàçßâàòü «àíòŁíàöŁîíàºŁçìîì», ŁÆî îí ïðîòŁâîæòîŁò æîçŁäàíŁþ æîâðåìåííßı íàöŁØ ŒàŒ æîíÆøåæòâ, îŒàçßâàþøŁıæÿ îò âíóòðåííŁı ºîŒàºŁæòæŒŁı ïåðåªîðîäîŒ. ˝àöŁÿ ðåçóºüòàò ìîäåðíŁçàöŁŁ, íàöŁîíàºŁçì ïðîÿâºåíŁå àíòŁìîäåðíŁæòæŒîØ ðåàŒöŁŁ. ¸íæòàº ªòàâíßì ïîðîæäåíŁåì ŒðŁçŁæà ºîŒàºŁçì à, ïðîäóŒòîì åªî àªîíŁŁ, îòðàæåíŁåì Æåçîò÷åòíßı Ł Æåçíàäæåæßı ïîïßòîŒ âåðíóòüæÿ â íàâæåªäà ðàæïàâłŁØæÿ ìŁð, ðàçäåºåíßØ íåïðîíŁöàåìßì Ł ïåðåªîðîäŒàìŁ.

[32] Àðåíäò Õ. ¨æòîŒŁ òîòàºŁòàðŁçìà. Ì., 1996, æ. 312.

[33] ˆåººíåð Ý. ˝àöŁŁ Ł íàöŁîíàºŁçì. Ì., 1991, c. 5.

òðÎíóº íå òÎºüŒÎ íàöŁÎíàºüíßå ìåíüłŁíæòâà. ¯ªî íå ìÎª ŁçÆåæàòü Ł ðóææŒŁØ (âåºŁŒÎðóææŒŁØ) ýòíÎæ, ŒÎòÎðßØ ÎŒàçàºæÿ åäâà ºŁ íå â öåíòðå ŒðŁçŁæà òðàäŁöŁÎíííªî ºÎŒàºŁçìà. ´æå ªºàâíßå æÎæòàâºÿþøŁå ŒðŁçŁæà, âßçâàíííªî ðàçðółåíŁåì ýòíÎŒóºüòóðíßı ïåðåªÎðÎäÎŒ Ł ìàææÎâßì âßıÎäÎì â ïÎäâŁæíßØ ŒÎíŒóðåíòíßØ ìŁð, ÆßºŁ íàºŁöÎ Ł ó íåªî. ˘ðàâàà, ðóææŒŁå íå çíàºŁ ÿçßŒÎâßı òðóäíÎæòåØ, ŒÎòÎðßå îæºÎæíÿºŁ ïÎºÎæåíŁå íàöŁÎíàºüíßı ìåíüłŁíæòâ. ˝Î çàòÎ æàìÎºþÆŁå ªÎæïÎäæòâóþøåªî ýòíÎæà æòðàäàºÎ îò íåÎÆıÎäŁìÎæòŁ ó÷æòâÎâàòü â ŒÎíŒóðåíòÎØ ÆÎðüÆå Ł íà ðàâíßı îæíÎâàíŁÿı æÎ âæåıŁ äÎÆŁâàòüæÿ ïÎºÎæåíŁÿ, ŒÎòÎðÎå ïðåæäå ïðŁíàäºåæàºÎ ŁÌ «ïÎ ïðàâó», òåì ÆÎºåå, ÷òÎ ŒÎíŒóðåíöŁÿ â î÷åíü æºÎæíÎØ ýòíÎŒóºüòóðíÎØ æðåäå – îææŁØæŒÎØ ŁÌ ïåðŁŁ îŒàçàºæü íåïðîæòÎØ. ÝòÎ îòŒßòÎ Ł, ïÎæàºóØ, äàæå æ ïðåóâåºŁ÷åíŁåì, ïðŁçíàâàºŁ ðóææŒŁå íàöŁÎíàºŁæòß, Ł â ìßæºÿı íå æåºàâłŁå äÎïóæòŁòü ðàâåíæòâà âæåı íàðÎäÎâŁÌ ïåðŁŁ. «˜ºÿ æŒÎðåØłåªî ïÎäæåìàäóıÎâíßı Ł ìàòåðŁàºüíßı æŁº ðóææŒÎªî ïºåìåíŁ, ïŁæàº ˚óðÎïàòŒŁÍ, îäíÎªî ðàâåíæòâà â ïðàâàı æ ÆÎºåå ŒóºüòóðíßıŁ ŁíÎçåìòàıŁ ŁŁíÎðÎäöàìŁ íåäÎæòàòÎ÷íÎ. ˝åÎÆıÎäŁìÎ, ÷òÎÆß ðóææŒÎå ïºåìÿ â –îææŁŁ ïÎºüçÎâàºÎæü ÆÎºüłŁìŁ ïðàâàìŁ, ÷åì ŁíÎðÎäößŁŁíÎçåìößª[34].

«˝Ł æ òÎªî, íŁ æ æåªî äåºŁòü äÎÆßòßå öàðæòâåííßå ïðàâàæ ïÎŒÎðåííßìŁ íàðÎäöàìŁ, ïŁæàº äðóªÎØ àâòÎð, ÷òÎ æå òóò ðàçóìíªî, æŒàæŁòå íà ìŁºÎæòü? Ñàìà ïðŁðÎäà âßäâŁíóºà ïºåìÿ ðóææŒÎå æðåäŁ ìíÎªıı äðóªıı, ŒàŒ íàŁÆÎºåå ŒðåïŒÎå Ł äàðÎâŁòÎå. Ñàìà Łæòî ðŁÿ äÎŒàçàºà íåðàâåíæòâÎ ìàºåíüŒıı ïºåìåí æ íàìŁ. ÑŒàæŁòå, ÷òÎ æ òóò ðàçóìíªî Łäòî ïðîòŁâ ïðŁðÎäßŁ Łæòî ðŁŁ Ł óòâåðæäàòü ðàâåíæòâÎ, ŒÎòÎðÎªî íåò?»[35] ´ßæÎŒÎìåðíÎå ýòíŁ÷åæŒÎå æàìÎóòâåðæäåíŁå, ðàâíÎ ŒàŒ Ł âßæòàâºÿåìÎå íàïÎŒàç íåæåºàíŁå âŁäåòü, ÷òÎ ìŁð ìåíÿåòæÿ, ïðÎíŁçßâàºÎ ŁäåíºîªŁþ ííîªıı ïðÎŁìÎåðæŒıı ïàðòŁØ, îòðàæàºÎæü â Łı ïðÎªðàìÎàı. «–óææŒÎØ íàðÎäíîæòŁ, ªÎâÎðŁºÎæü â ïðÎªðàìÎå ÑÎþçà ðóææŒÎªî íàðÎäà, ïðŁíàäºåæŁò ïåðâåíæòâóþøåå çíà÷åíŁå â ªÎæóäàðæòâåííØ æŁçíŁ â ªÎæóäàðæòâåííÎ æòðÎŁòåºüæòâå. ÑÎþç íå äåºàåò ðàçºŁ÷Łÿ ìåæäó âåºŁŒÎðÎææàìŁ, ÆåºÎðóæàìŁ Ł ìàºÎðÎææàìŁ –óææŒàÿ íàðÎäíîæòü åæòü íàðÎäíîæòü äåðæàâíàÿ; ïðÎ÷Łå íàðÎäíîæòŁ â –îææŁŁ ïÎºüçóþòæÿ ïðâàìŁ ªðàæäàíæŒÎªî ðàâåíæòâà, çàŁæŒºþ÷åíŁåì åâðååâ. –óææŒŁØ ÿçßŒ åæòü ªÎæïÎäæòâóþøŁØ ÿçßŒ –îææŁØæŒÎØ ŁÌ ïåðŁŁ äºÿ âæåı íàæåºÿþøŁı åå íàðÎäÎâ»[36].

–óææŒŁØ íàöŁÎíàºŁçì Æßºåæòåæòâåííßì æÎþçíŁŒÎì ŁÌ ïåðæŒÎªî öåíòðàºŁçìà Ł òÎò, Ł äðóªÎØ ÆßºŁ ïðÎïÿâºåíŁåì àíòŁÌÎäåðíŁæòæŒÎØ ðåàŒöŁŁ Ł åâºŁ ÆÎðüÆó çà âÎçâðàøåíŁå Œ ïðÎłºÎìó. ÒàŒàÿ ÆÎðüÆà â äÎºªîâðåìåíííì ïºàíå ÆßºàæÎâåðłåííÎ Æåçíääæííî, â ŒÎíå÷íííì æ÷åòå, æÎþç äåóı ÎÆðå÷åííßı ìÎª òÎºüŒÎ óìåíüłŁòü öåíòðÎæòðåìŁòåºüíßå æŁºß, óäåðæŁâàþøŁå ŁÌ ïåðŁþ Îò ðàæïàäà, Ł óâåºŁ÷ŁòÿŁ æŁºß öåíòðÎÆåæíßå, äåØæòâÎâàâłŁå â ïðÎòŁâÎïÎºÎæííì íàïðàâºåíŁŁ, íÎ íàöŁÎíàºŁæòß íå ıÎòåºŁ ýòÎªî âŁäåòü.

˝àïðàæííì ÌŁºþŒÎâ, âßæòóïàÿ â ˜óìå, ïðŁçßâàº äåïóòàòÎâ ïðÎíŁŒíóòüæÿ ðÎææŁØæŒŁì, à íå åâºŁŒÎðóææŒŁì ïàòðŁÎòŁçìÎì. «¯æºŁ âß íà ìåæòÎ ýòÎªî ðÎææŁØæŒÎªî ªîæóäàðæòâåííÎªî ïàòðŁÎòŁçìà, ªÎâÎðŁº ÎÍ, ıÎòŁòå ïÎæòàâŁòü âàł âåºŁŒÎðóææŒŁØ, òÎ âÎåæòÎ ÎðªàíŁ÷åæŒÎªî âåŁíæòâà, Œ ŒÎòÎðÎì òÎ ìß æòðåìŁìæÿ, âß ÎæåòâÎ ïÎºó÷Łòü òÎºü-

[34] ˚óðÎïàòŒŁÍ À. ˝. –îææŁÿ äºÿ ðóææŒŁı. ˙àäà÷Ł ðóææŒÎØ àðÌŁŁ. Ò. 3. Ñ˘Æ., 1910, æ. 241.

[35] ÖŁò. ïÎ: ÑºàâŁíæŒŁØ Ì. ˝àöŁÎíàºüíàÿ æòðóŒóóðà –îææŁŁ Ł åâºŁŒÎðÎæßª, æ. 296 297.

[36] Òàì æå, æ. 295.

Œî ìåıàíŁ÷åæŒŁØ àªî ì åðàò öåíòðîÆåæíßı æòðåì ºåíŁØ, Œîòîðßå ãàì ïðŁäåòæÿ íàæŁºüæòâåííî, ŁæŒóææòâåííî æäåðæŁâàòü, Ł âß ïðŁäåòå Œ ðåçóºüòòó, ïðîòŁâîïîºîæíîì ó ãàŁì íàìåðåíŁÿì, âß Łç ãåºŁŒîØ Łì ïåðŁŁ æäåºàåòå Œîºîææ íà ªŁíÿíßı íîªàı»[37]. ´åºŁŒîðóææŒŁå «ïàòðŁîòß» ÆßºŁ ªóıŁ Œî ãæì ïðåäóïðåæäåíŁÿì Ł ïðîäîºæàºŁ ðàæŒàºßâàòü Łì ïåðŁþ, ïðŁÆºŁæàºŁ åå Œ ðàæïàäó. ÌåıàíŁçì äîæòŁæåíŁÿ ýòîªî ðåçóºüòòà Æßº î÷åíü ïðîæòßì.

ÑòîðîíŁ Œ Łì ïåðæŒîªî öåíòðàºŁçìà ÆßºŁ íå åäŁíæòâåííßì Ł, Œòî ïßòàªæÿ Łæïîºüçîãàòü â æâîŁı Łíòåðåæàı ìîÆŁºŁçàöŁîííßØ ïîòåíöŁàº íàöŁîíàºŁçìà. ˘î òîìó æå ïóòŁ ïîłºŁŁı ïðîòŁâíŁŒ æòîðîíŁŒ ôåäåðàòŁâíîªî óæòðîØæòâà – îææŁŁ. ˚àçàºîæü Æß, äºÿ íŁı ýòîò ïóòü Æßº ìåíåå åæòåæòâåííßì, ÷åì äºÿ óíŁòàðŁæòîâ. ¸ÆœåŒòâíî ôåäåðàºŁæòæŒåŁ íàöŁîíàºŁæòŁ÷åæŒåŁ æŁºß Ł äåŁæåíŁÿ â – îææŁØæŒîØ Łì ïåðŁŁ íå ÆßºŁ òîæäåæòâåííß ìåæäó æîÆîØ, âî ìííªîì îíŁ äîºæíß ÆßºŁ, æŒîðåå, ïðîòŁâîæòîÿòü äðóª äðóªó. Õîòÿ Ł òå, Ł äðóªŁå ÆßºŁ âßçâàíß Œ æŁçíŁ ìîäåðíŁçàöŁåØ, Æóäóøåå ïåðâßı ÆßºîÆœåŒòŁâíî æâÿçàíî æóæïåıàìŁ ìîäåðíŁçàöŁŁ ŁæïîºüçîâàíŁåì åå ïºîäîâ, âòîðßå ïðåäæòàâºÿºŁ àíòŁìîäåðíŁæòæŒóþ ðåàŒöŁþ Ł ÆßºŁ îðŁåíòŁðîâàíß íà âîçâðàòŒ ïðîłºîìó. ˘îòåíöŁàºüííî ðåªŁîíàºüíßØ ôåäåðàºŁçì Ł ýòíŁ÷åæŒŁØ íàöŁîíàºŁçì âðàæäåÆíß[38].

´î â ðåàºüíßı óæºîâŁÿı – îææŁØæŒîØ Łì ïåðŁŁ íà÷àºà XX âåŒà ó ôåäåðàºŁçìà Ł íàöŁîíàºŁçìà ÆßºŁ çíà÷Łòåºüíßå îÆºàæòŁ ïåðåæå÷åíŁÿ Łíòåðåæîâ, ÷òî Ł ïðŁâåºî Łı Œ æÆºŁæåíŁþ. –åªŁîíàºüíßå ýºŁòß î÷åíü ÆßæòðîØ ïîíÿºŁ, ŒàŒóþ ìîøóþ ïîääåpæŒó â ÆîpüÆå çà ïåpåäåº âºàæòŁ Ł âºŁÿíŁÿ ìåæäó íŁìŁ Ł Łì ïåpæŒì öåíòpîì îíŁ ìîªóòò ïîºó÷Łòüæî æòîpîíß íàöŁîíàºüíßı äåŁæåíŁØ. ˘îýòìó ôåäåðàºŁæòæŒåŁ åäåŁ íåäîªî óäåðæàºŁæü â pàìŒàı ŁäåîºîªåŁ ÷Łæòîªî «îÆºàæòíŁ÷åæòâà», ò. å. pàæłpåíŁÿ ïpàâŁ âîçìîæíîæòåØ îÆºàæòåØ âíå æâÿçŁ æ íàöŁîíàºüíîØ ŁäååØ. ÑîÆºàçí îÆðàøåíŁÿ Œ ýòíŁ÷åæŒŁì ÷óâæòâàì ÆßºòàŒ åªŁŒ, ÷òî äàæå ðóææŒåŁ æŁÆŁðæŒåŁ «îÆºàæòíŁŒŁ» ïðåäïðŁíÿºŁ ïîïßòŒó ðàçäîÆßòü æåÆå «ýòíŁ÷åæŒóþ ðîäîæºîâíóþ», âßäâŁíóâ Łäåþ «îÆpàçîâàíŁÿ ïóòåì æŒpåøŁâàíŁÿŁ ìåæòíßı ôŁçŁŒî-ŁæòîpŁ÷åæŒŁı Ł ýòíîºîªŁ÷åæŒŁı óæºîâŁØ, îäíîpîäíîØŁ íåæŒîºüŒî æâîåîÆpàçíîØ îÆºàæòíîØ íàpîäíîæòŁ»[39]. ´ íåâåºŁŒîðóææŒŁı æå ÷àæòÿı Łì ïåðŁŁ ôåäåðàºŁçì âæåÆîºüłå îŒðàłŁâàºæÿ â íàöŁîíàºüíßå öâåòàŁ â ŒîíóâXIX åŒà ïî÷òŁ ïîºíæòüþ æºŁºæÿ æ íàöŁîíàºŁçìî. –åªŁîíàºüíßå ýºŁòß ïî÷óâæòâîâàºŁ æåÆÿ íàìîªî ÆîºåŁ óâåðåíî, Œîªäà æìîªºŁ îìåðåòüæÿ íà íàöŁîíàºüíßå äâŁæåíŁÿ Ł îøóòŁòüæåÆÿ îäîâðåìåíîŁ íàöŁîíàºüíßìŁ ýºŁòàìŁ.

ÑŁìÆŁîç ôåäåðàºŁçìàŁ íàöŁîíàºŁçìà ïîðîäŁº ïðîòŁâîðå÷Łâóþ Œîíöåïöłþ «íàöŁîíàºüíî-òåððŁòîðŁàºüíîØ àâòîîìŁŁ». ¨çíà÷àºüíî ðåªŁîíàºŁæòß Ł íàöŁîíàºŁæòß â – îææŁŁ âßæòóïàºŁ îò ºŁöà ðàçíßı «æîâîŒóïîæòåØ», ªðàíŁöß òåððŁòîðŁØ Ł ýòíîæîâ çäåæü íŁŒîªäà íå æîâîääàºŁ. ¸ÆœåäæíŁâłŁæü ïîä ÎÆØŁìŁ «íàöŁîíàºüíî-òåððŁòîðŁ-

[37] Òàì æå, æ. 303.

[38] Ýòî, ìåæäó ïðî÷Łì, ıîðîłî ïîíŁìàº ˚îŒîłŒŁí. «´à÷àºî ôåäåðàòŁâíîåŁ íà÷àºî íàöŁîíàºüíîå, ïŁæàº îí, íå òîºüŒî íå òîææòâåííßì æîÆîØ, íî ïðŁ ïîæºåäîâàòåºüíîì æâîåì ðàçâŁòŁ ìîªóò âæòóïŁòü â íåïðŁìŁðŁìîå ïðîòŁâîðå÷Łÿ, Œîòîðßå, Æßòü ìîæåò, ÿð÷å âæåªî æïîæîÆíß æŒàçàòüæÿ â – îææŁŁ» (˚îŒîłŒŁí Ô. ÕŁò. æî÷., æ. 5).

[39] ßæpŁíóåâ ´. Ì. ÑŁÆŁpü ŒàŒ ŒîºîííŁÿ â ªåîªpàòŁ÷åæŒîì, ýòíîªpàòŁ÷åæŒîì Ł Łæòîp Ł÷åæŒîì îòíî-łåíŁŁ. Ñ˘Æ., 1892, c. 95.

àºüíßìŁ» ºîçóíªàìŁ, îíŁ çàŒðßºŁ ªºàçà íà ýòó «íåóâÿçŒó», íå ªîâîðÿ óæå î Æîºåå ªºóÆîŒŁı ðàçºŁ÷Łÿı Ł ïðîòŁâîðå÷Łÿı ôåäåðàºŁçìà Ł íàöŁîíàºŁçìà, æòàºŁ äðóæíî ïîääåðæŁâàòü òðåÆîâàíŁÿ íàöŁîíàºüíîªî îæâîÆîæäåíŁÿ Ł íàöŁîíàºüíîªî æàìîìïðåäåºåíŁÿ «âïºîòü äî îÆðàçîâàíŁÿ îöäåºüíîªî ªîæóäàðæòâà». ÒàŒ ŒàŒ –îææŁØæŒàÿ ŁìïåðŁÿ îÆœåäŁíÿºà Æîºåå æòà ýòíîæîâ, òî, äîâåäåííßå äî ºîªŁ÷åæŒîªî Œîíöà, ýòŁ òðåÆîâàíŁÿ îçíà÷àºŁ Æß æîçäàíŁå Æîºåå æòà íîâßı ªîæóäàðæòâ Łäåÿ Æåçóìíàÿ äàæå æ ÷Łæòî àðŁÔìåòŁ÷åæŒîØ òî÷ŒŁ çðåíŁÿ. –àææóæäàÿ î æâîåØ ÆóäóøåØ ªîæóäàðæòâåííîæòŁ, íàöŁîíàºŁæòß, ŒàŒ ïðàâŁºî, âŁäåºŁ æâîŁ «âåºŁŒŁå» ªîæóäàðæòâà «´åºŁŒóþ ÓŒðàŁíó», «´åºŁŒŁØ ÒóðŒåæòàí», «´åºŁŒŁØ ÀçåðÆàØäæàí» Ł ò. ä. â ªðàíŁöàı, âåæüìà æïîðíßı, æ òî÷ŒŁ çðåíŁÿ Łı íåïîæðåäæòâåííßı æîæäåØ. ¸ þÆîå òàŒîå âíîâüî îðªàíŁçîâàííîå ªîæóäàðæòâî ÆßºîÆßìíîªîýòíŁ÷íî, â íåì íåìåäºåííî îïðåäåºŁºŁæü Æß æâîŁ íàöŁîíàºüíßå ìåíüŁæòâà, æâîŁ íàöŁîíàºüíßå äâŁæåíŁÿ Ł æâîŁ íàöŁîíàºŁçìß Ł òàŒ äî ÆåæŒîíå÷íîæòŁ. ˝ŁŒàŒîªî ðåŁåíŁÿ «íàöŁîíàºüíîªî âîïðîæà» ïðîæòîå ðàçäåºåíŁå ŁìïåðŁŁ íà ÷àæòŁ íå äàâààºî. ˘îäîÆíî ŒîììóíŁæòŁ÷åæŒîìó, íàöŁîíàºŁæòŁ÷åæŒŁØ îÆðàç Æóäóøåªî Æßº àÆæîºþòíî óòîïŁ÷åí.

˝î òîæå ïîäîÆíî ŒîììóíŁæòŁ÷åæŒîØ íàöŁîíàºŁæòŁ÷åæŒàÿ Łäåÿ îÆºàäàºà î÷åíü âßæîŒŁì ïîºŁòŁ÷åæŒŁì ìîÆŁºŁçàöŁîííßì ïîòåíöŁàºîì. ¸ íà âæåªäà îÆœåäŁíÿºà âîŒóóª æåÆÿ ìàææß ºþäåØ, íå æóìåâŁı ïðŁæïîæîÆŁòüæÿ Œ ïåðåìåíàì, ŁæïßòßâàâŁı íîæòàºüªŁþ ïî ïðîŁºîìó, ïî ÆßºîØ ýòíŁ÷åæŒîØ îÆîæîÆºåííîæòŁ, ïî âîçìîæíîæòŁ Łìåòü ïðŁâŁºåªŁŁ Æåç ŒîíŒóðåíòŁŁ Łò. ä., ïðŁäàâàòà îïðåäåªåííîæòü Łı íåÿæíßì íàæòðîåíŁÿì, ðàçæŁªàºà Łı íåâîâîºüæòâî, æïºà÷Łâàºà Łı íåæÆßòî÷íßìŁ ïîæóºàìŁ. ´æå ýòî ïðåâðàòàºî íàöŁîíàºŁçì â æåðüåçíóþ ŁäåîºîªŁ÷åæŒóþ Ł ïîºŁòŁ÷åæŒóþ æŁºó, îÆØåæòâåííßì ªðóïïàì, âåäŁŁì Æîðüíóó çà ïåðåäåº ÆîªàòæòâàŁ â ºàæòŁ, òðóäíî Æßºî óäåðæàòüæÿ îò ŁæŒóŁåíŁÿ âæòóïŁòü â æîþç æ íåþ. ˝å óäåðæàºæÿ îò ŁæŒóŁåíŁÿ Ł ðîææŁØæŒŁØ ôåäåðàºŁçì, ŒîòîðßØ ðàææ÷ŁòßâàºæîŒîìîøüþ òàŒîªî æîþçà óŒðåïŁòü æâîŁ æŁºß. ˝à äåºå æå âßŁªðàº, æŒîðåå, íàöŁîíàºŁçì, òîªäà ŒàŒ ôåäåðàºŁçì îŒàçàºæÿ åªî çàºîæíŁŒîì. Ýòîìó Łæıîäó â î÷åíü ÆîºüŁîØ æòåïåíŁ æîäØæòâîâàºŁ ŁîâŁíŁæòŁ÷åæŒŁå æòîðîííŁŒŁ äîïîòîïíîªî Łìïðæ Œîªî öåíòðàºŁçìà.

¸ ÆºàæòíŁ÷åæŒŁå òðåÆîâàíŁÿ, ºåæàâŁåâ â îæíîâåâ ôåäåðàºŁçìà, æîîòâåòæòâîâàºŁ äóıó ŁæòîðŁ÷åæŒîªî ðàçâŁòŁÿ, ÆßºŁ ïðîªðåææŁâíßìŁ. ¸ òÆºåæŒ ýòîØ ïðîªðåææŁâíîæòŁ ºåªŁ íà ïîääåðæŁâàþøŁå ýòŁ òðåÆîâàíŁÿ «îŒðàŁííßå» íàöŁîíàºŁçìß, çàìàæŒŁðîâàº Łı àíòŁìîäåðíŁæòæŒóþ æóæíîæòü. Ó ðóææŒîªî Łìïðæ Œîªî íàöŁîíàºŁçìà òàŒîØ âîçìîæíîæòŁ íå ÆßºîÌ, îí âßæòóïàº â æâîåØ îÆíàæåííîØ ðåàŒöŁîííîæòŁ. ˘î ÆîºüŁîìó æ÷åòó âæå íàöŁîíàºŁçìß æòîŁºŁ äðóªà äðóªà, íî â ŒîíŒðåòíîØ ðîææŁØæŒîØ îÆæòàíîâŒå âåºŁŒîðóææŒŁØ íàöŁîíàºŁçì æòàíîâŁºæÿ æŁìâîºîì óªíåòåíŁÿ Ł ðåàŒöŁŁ. ¸ í Łæıîäł º Łç òîæäåæòâà Łìïðæ Œ Łı Łåº Łîðóææ Œ Łı Łíòåðåæîâ, ÷òî æðàçó æå ïðåâðàòàºî âæåı íåðóææ Œ Łı â ªðàæäàí âòîðîªî æîðòà. ¯ªî ïîçŁöŁÿ ŁæŒºþ÷àºà ïðŁçíàíŁå ðàâíîïðàâŁÿ íàðîäîâ –îææŁŁ Ł çàŒðßâàºà ääåðü äºÿ óìåðåííîªî, ºŁÆåðàºüíîªî ôåäåðàºŁçìà. ˘ åæòŒàÿ ïîçŁöŁÿ åâºŁŒîðóææŒŁı ł îâŁíŁæòîâ ïîäòàºŒŁâàºà âæå íàöŁîíàºüíßå äâŁæåíŁÿ Œ ðàäŁŒàºŁçàöŁŁ æâîŁı òðåÆîâàíŁØ, îæºàÆºÿºà ïîçŁöŁŁ ºŁÆåðàºîâ-ôåäåðàºŁæòîâŁ, íàïðîòâ, ïîâßłàºà âåæ íàöŁîíàºŁæòŁ÷åæŒŁı äîâîäîâ â ïîºüçó æåïàðàòŁçìà. ¸ þÆîØ ìåæòíßØ íàöŁîíàºŁçì ÆßºîŒðóæåí îðåîºîì ÆîðüÆß çà ïðîªðåææ Ł íàöŁîíàºüíîå îæâîÆîæäåíŁå. ÀâòîðŁòåò

àíòŁŁìïåðæŒŁı íàöŁîíàºŁæòŁ÷åæŒŁı ŁäåØ, æŁìïàòŁŁ Œ íŁì ðîæºŁ, à âìåæòå æ òåì ðîæ Ł Łı ïîºŁòŁ÷åæŒŁØ âåæ, óæŁºŁâàºîæü Ł äàâºåíŁå íàöŁîíàºŁçìà íàóìåðåííßØ îÆºàæòíŁ÷åæŒŁØ ôääåðàºŁçì.

–åªŁîíàºüíßå òðåÆîâàíŁÿ ïîâæþäó æòàºŁ ïðåâðàøàòüæÿ â ðåªŁîíàºüíî-íàöŁîíàºüíßå, ıîòÿ ïîíà÷àºó îíŁ ïî-ïðåæíåìó ôîðìóºŁðîâàºŁæü â ôääåðàºŁæòæŒŁı òåðìŁíàı Ł íå ïîæÿªàºŁ íà öåºîæòíîæòü ŁìïåðŁŁ. ˜àæå â íà÷àºå XX âåŒà äºÿ Æîºü łŁíæòâà íàöŁîíàºüíßı äâŁæåíŁØ â –îææŁØæŒîØ ŁìïåðŁŁ Æßºà ıàðàŒòåðíà ôääåðàºŁæòæŒàÿ ïîçŁöŁÿ. ˘î÷òŁ âæå ïîºŁòŁ÷åæŒŁå æŁºß, âŒºþ÷àÿ æàìßå ºââßå, ŁæŒàºŁ óàîâºâòâîðåíŁÿ ðåªŁîíàºüíî-íàöŁîíàºüíßı òðåÆîâàíŁØ, ŒàŒ ïpàâŁºî, æòpåìÿæü ŁçÆåæàöü pàçpółåíŁÿ Łìïåpæ Œı ªpàíŁö. ´æåªî çà íåæŒîºüŒî ºåò äî ðåâîºþöŁŁ â îÆçîðå ïîçŁöŁØ íàöŁîíàºüíßı æîöŁàºŁæòŁ÷åæŒŁı ïàðòŁØ ªîâîðŁºîæü, ÷òî «ïîæòóºàò ªîæóäàðæòâåííîØ íåçàâŁæŁìîæòŁ â íàæòîÿøŁØ ìîìåíò íå âßäâŁªàåòæÿ íŁŒåì (Œðîìåº łüòàŒ íàçßâàåìîØ ðåâîºþöŁîíííØ ôðàŒöŁŁ ˘˘Ñ [˘îºüæŒîØ æîöŁàºŁæòŁ÷åæŒîØ ïàðòŁŁ], îòæŁâàþøåªî îÆºîìŒà ðàæŒîºîâłåØæÿ ïàðòŁŁ)»[40]. Òåì íå ìåíåå ªðàíü, îòäåºÿâłäÿ íàöŁîíàºüíî-åððŁòîðŁàºüíßØ ôåäåðàºŁçì îò æåïàðàòŁçìà, Æßºà î÷åíüòîíŒîØ, ïîä Œðßłåø óìåðåííîªî ôääåðàºŁçìà âßçðåâàºŁ ŒðàØíŁå, æåïàðàòŁæòæŒŁå íàæòðîåíŁÿ; îíŁ æäàºŁ æâîªî ÷àæà. ´ Œîíöå Œîíöîâ ýòîò ÷àæ íàæòàº. ˘îæºâ ŒpółåíŁÿ öåíòpàºüíîØ âºàæòŁ â 1917 ª. ïpîªpàìıß âæåı íàöŁîíàºüíßı äâŁæåíŁØ pàäŁŒàºŁçîâàºŁæü, òpåÆîâàíŁÿ íàöŁîíàºüíî-òåppŁòîpŁàºüíîØ ââòîííìŁŁ æìåíŁºŁæü òpåÆîâàíŁÿìŁ ïîºííØ íåçàâŁæŁìîæòŁ. ÔääåðàºŁçì îòŒðßòî óæòóïŁº ìåæòî æåïàðàòŁçìó.

9.4. Ìåæäó ôääåðàºŁçìîì Ł æåïàðàòŁçìîì: ïðŁìåð ÓŒðàŁíß

Îäíłì Łç ıðàŒòåðíßı ïðŁìåðîâ òàŒîªî äâŁæåíŁÿ îò ôääåðàºŁçìà Œ æåïàðàòŁçìó ìîæåò æºóæŁòü ÓŒðàŁíà. ÓŒðàŁíöß, ŁºŁ, æîªºàæííî îôŁöŁàºüííìó äîðåâîºþöŁîííîìó íàçâàíŁþ, ìàºîðîææß[41], ÆßºŁ âòîðßì ïî ÷ŁæºåííæòŁ ýòíîæîì –îææŁØæŒîØ ŁìïåðŁŁ. ´ 1897 ª. â –îææŁØæŒîØ ŁìïåpŁŁ íàæ÷Łòßâàºîæü 22,4 ìºí. óŒpàŁíöåâ (ŁäåíòŁôŁöŁpîâàííßı ïî pîäííìó ÿçßŒó), Łç Œîòîpßı 20,4 ìºí. æŁºŁ â ¯âpîïåØæŒîØ –îææŁŁ, 1,3 ìºí. íà ˚àâŒàçå, â îæííâííì æåâåpííì, îæòàºüíßå â ïîºüæŒŁı ªóÆåpíŁÿı (335 òßæ.), â ÑŁÆŁpŁ (223 òßæ.) Ł â ÑpåäíåØ ÀçŁŁ (102 òßæ.). Õîòÿ, ŒàŒ ïpàâŁºî, óŒpàŁíöß æŁºŁ âîæpåìåłŒó æ âåºŁŒîpîææàìŁ, à ÷àæòî Ł æ ïpåäæòàâŁòåºÿìŁ äpóªŁı íàpîäîâ, îÆºàæòü Łı ïpåîÆºàäàþøåªî pàææåºåíŁÿ âßäåºÿåòæÿ äîæòàòî÷íî ÷åòŒî. ÓŒpàŁíöß æîæòââºÿºŁ Æîºüłå ïîºîâŁíß æŁòåºåØ â 8 Łç 50 ªóÆåpíŁØ ¯âpîïåØæŒîØ –îææŁŁ, åøå â îäíîØ Òàâpł÷åæŒîØ ïpåâßłàºŁ 40% âæåªî íàæåºåíŁÿ, à Æåç ˚ðßìà 60% (â ˚ðßìó ïðåîÆºàäàºŁ òàòàðß). ÝòŁ äåâÿòüı ªóÆåpíŁØ (ÒàâðŁ÷åæŒàÿ ªóÆåðíŁÿ Æåç ˚ðßìà) Ł âîłºŁ âîïæºåäæòâŁŁ â æîæòàâ íåçàâŁæŁìîØ, à çàòåì æîâåòæŒîØ ÓŒpàŁíæŒîØ påæïóÆºŁŒŁ. ¯øå îäíà òappŁòîpŁÿ æ î÷åíü âßæîŒîØ äî°åØ óŒpàŁíæŒîªî íàæåºåíŁÿ (æâßłå 47%) ˚óÆàí-

[40] Ìåäåì ´º. ˜àòŁîíàºüíßå äâŁæåíŁÿ Ł íàöŁîíàºüíßå æîöŁàºŁæòŁ÷åæŒŁå ïàðòŁŁ â –îææŁŁ. // Ôîðîß íàöŁîíàºüíîªî ââŁæåíŁÿ â æîâåìåííßı ªîæóäàðæòâàı , æ. 756.

[41] ˜àçâàíŁÿ Ìàºàÿ –îææŁÿ Ł ´åºŁŒàÿ –îææŁÿ (Rossia Minor Ł Rossia Major) ÆßºŁ âıåðåßßå łæıîºüçîâàíßØ ŒîíæòàŁîíîîºüæŒŁı ïàòðŁàðıîı ïðŁ ðàçªðàíŁ÷åíŁŁ ªàºŁöŒîØ Ł ìîæŒîâæŒîØ ìåòðîıîºŁØ â XIV â., ýòà òåðìŁíîºîªŁÿ æòàºà îôŁöŁàºüíîØ â –îææŁŁ æî âðåìåí öàðÿ ÀºåŒæåÿ ÌŁıàØºîâŁ÷à (ïîæºå ˘åðåÿæºàâæŒîªî äîªîâîðà 1654 ª.). ÓŒðàŁíöß, æŁâłŁå â ÀâæòŁØæŒîØ Łı ïåðŁŁ, íàçßâàºŁ æåÆÿ ðóæŁíàıŁ, ŒàŒ Ł ðàíåå âî âðåìåíà ¸ŁòîâæŒî-ðóææŒîªî Ł ˘îºüæŒî-ºŁòîâæŒîªî ªîæóäàðæòâ.

æŒàÿ îÆºàæòü ïî äîpåâîºþöŁîííîìó pàØîíŁpîâàíŁþ íå âıîäŁºà â æîæòàâ 50 ªóÆåpíŁØ ¯âpî ïåØæŒîØ –îææŁŁ, à îòíîæŁºàæü Œ ˚àâŒàçó, âï îæºåäæòâŁŁ æå îæòàºàæü â æîæòàâå –îææŁØæŒîØ Ôåäåpàòà Ł. ˚pî ìå òîªî, ÆßºŁ ï îªpàíŁ÷íßå ªóÆåpíŁŁ ˚ópæŒàÿ, ˜îíæŒàÿŁ ´îpîíåææŒàÿ, ªäå óŒpàŁíöß, ŒàŒ ïpàâŁºî, æŁâłŁå â íåæŒîºüŒŁı ïîªpàíŁ÷íßı óåçäàı, æîæòàâºÿºŁ îò 20 äî 40% íæåºåíŁÿ. ˚ íŁì ïpŁìßŒàºà Ł Ñòàâpî ïîºüæŒàÿ ªóÆåpíŁÿ, òîªäà òîæå îòíîæŁâłàÿæÿ Œ ˚àâŒàçó, Æîºåå, ÷åì íà òpåòü óŒpàŁíæŒàÿ, ïpŁ÷åì çäåæü óŒpàŁíöß æîæòàâºÿºŁ îò 30 äî 50% âî âæåı óåçäàı. ˝àŒîíåö, çàìåòíØ ÆßºàäºÿóŒpàŁíöåâ â äâóı ïîºüæŒŁı ªóÆåpíŁÿı ¸ þÆºŁíæŒØŁ ÑåäºåöŒîØ; â âîæòî÷íßı óåçäàı ýòŁı ªóÆåpíŁØ óŒpàŁíöåâ ÆßºîÆîºüłå, ÷åì ïîºÿŒîâ[42]. ˘îçäíåå, â 1912 ª., çäåæü ÆßºàÎÆðàçîâàíà íîâàÿ ÕîºìæŒàÿ ªóÆåðíŁÿ.

˘îìŁìî –îææŁØæŒîØŁìïåpŁŁ çíà÷Łòåºüíîå ÷Łæºî óŒpàŁíöåâ æŁºî â Œîíöå XIX íà÷àºå XX âåŒîâ çà åå ïpåäåºàìŁ, ªºàâíßì ÎÆðàçîì â ÀâæòðÎ-´åíªðŁŁ. ˘î ïåðåïŁæŁ íàæåºåíŁÿ 1910 ª. Łı ÷Łæºåííîæòü îïðääåºÿºàæü ïî «ðàçªîâîðíîìó ÿçßŒó», ò. å. íà îæíîâå îòâåòîâ íà âîïðîæ: «˝à ŒàŒîì ÿçßŒå âß îÆß÷íî ðàçªîâàòŁâàåòåª» ŁºŁ ïî ìàòåðŁíæŒîìó ÿçßŒó (â ´åíªðŁŁ), ïðŁìåðíî â 4 ìºí. ÷åºîâåŒ, Łç Œîòîðßì 3,2 ìºí., â îæíîâíîì óíŁàòß, æŁºŁ â ˆàºŁöŁŁ, 0,3 ìºí., ïðåŁìóøæòâåííî ïðàâîæºàâíßå, â ˋóŒîâŁíå, ïî÷òŁ 0,5 ìºí. (óíŁàòß) â ´åíªðŁŁ, â ˙àŒàðïàòüåª[43]. ˚ðî ìå òîªî, íæŒîºüŒî æîò òßæÿ÷ óŒðàŁíöåâ-ýìŁªðàíòîâ ÆßºîÎ ðàææåÿíî ïî âæåìó æâåòó. ˘åðåä ˘åðâîØ ìŁðîâîØ âîØíîØ ïðŁìåðíî 250 300 òßæ. óŒðàŁíöåâ Łç ˆàºŁöŁŁ Ł ˙àŒàðïàòüÿ æŁºŁ â ÑØÀ, îŒîºî 170 òßæ. â ˚àíäåå, íåæŒîºüŒî äåæÿòŒîâ òßæÿ÷ â ˋðàçŁºŁŁ[44]. ÒàŒŁì îÆðàçîì, â íà÷àºå XX â. â ìŁðå íæ÷Łòßâàºîæüı ïðŁìåðíî 26 27 ìºí. óŒðàŁíöåâ.

Õîòòÿ, ŒàŒ óæå îòìå÷àºîæü, â –îææŁŁ óŒðàŁíöß ðàææìàòðŁâàºŁæü ŒàŒ îäíà Łç âåòâåØ ðóææŒîªî íàðîäà, íà ÓŒðàŁíåŒ ýòîìó âðåìåíŁ óæå æºîæŁºîæü ïðåäæòàâºåíŁå îÆ óŒðàŁíöàı ŒàŒ î æîâåðłåííî æàìîæòîÿòåºüííì ýòíîæå. «Ìß óŒðàŁíöß, çåìºÿ, íà ŒîòîðîØ ìß æŁååì, íàçßâàåòæÿ ÓŒðàŁíà, Æóäü îíà ïîä –îææŁØæŒîØ äåðæàâîØ, ïîä ÀâæòðŁåØ ŁºŁ ïîä ´åíªðŁåØ. ¨ÆÎ ıîòü Ł äåºÿò åå ªðàíŁöß, ıîòü ðàçîðâàíà îíà íà ŒºÎ÷ŒŁ, íî åæŁí íàðîä, ŒîòîðßØ åå íàæåºÿåò, åæŁíß ÿçßŒ, æóäüÆàŁ îÆß÷æŁ»[45]. ÒîªäàÆíßØ âçªºÿä ÆßºîòíîæŁòåºüííî íîâßì, îí îòðàæàºˆ Łòîªˆäîâîºüííî äîªºîªîªî ïåðŁîäà ðàçâŁòŁÿ óŒðàŁíæŒîªî ýòíŁ÷åæŒîªî æàìîæîçíàíŁÿ.

´îïðîæ î åäŁíîì óŒðàŁíæŒîì ýòíîæå ïðŁîÆðåº îæòðîòó âî âòîðîØ ïîºîâŁíå XIX âåŒà, ïðŁ÷åì ïðåæäå âæåªî â ˆàºŁöŁŁ, ŁÆî â ÀâæòðÎ-´åíªðŁŁ ìîäåðíŁçàöŁÿ, à çíà÷Łò Ł ïðîÆóæäåíŁåŁ àŒòŁâŁçàöŁÿ ðåªŁíàºüíßı ýºŁò çàłºŁ òîªäà äàºüłå, ÷åì â –îææŁŁ. ˜ºÿªàºŁöŁØæŒŁı ðóæŁíîâ ïåððàÿ çàäà÷à â ïîŁæŒàı ÆîºüłåØ æàìîæòîÿòåºüííæòŁ çàŒºþ÷àºàæü â òîì, ÷òîÆß ðàçìåæåâàòüæÿ æ íàæåºÿâłŁìŁ ˙àïäàíóþ ˆàºŁöŁþ ïîºÿŒàìŁ, ŒîòîðßåïðåîÆºäàòºŁ â ˆàºŁöŁŁ â ôåºîì, âïºîòüı äî âßäåºåíŁÿ íàæåºåííØ ðóæŁíàìŁ ´îæòî÷íØ ˆàºŁöŁŁ â îòååºüíóþ ääìŁíŁæòðàòŁâíóþ åäŁíŁöóó â æîæòàâå Àâæòðî-´åíªðŁŁ. ˘îºüæŒàÿ ðåªŁîíàºüíàÿ ýºŁòà, çàíŁìàłàÿ ªîæïîäæòâóþøåå ïîºîæåíŁå â ðåªŁîíå Ł ŁìâåØ

[42] ˘åpâàÿ äæâîÆøàÿ ïåpåïŁæü íàæåºåíŁÿ –îææŁØæŒîØ ŁìïåpŁŁ, 1897 ª. ˚pàòŒŁå îÆøŁå æâåäåíŁÿ ïî ŁìïåpŁŁ. –àæïpåäåºåíŁå íàæåºåíŁÿ ïî ªºàâíåØłŁì æîæºîâŁÿì, âåpîŁæïîâåäàíŁÿì, pîäíîìó ÿçßŒó Ł ïî íåŒîòîpßì çàíÿòŁÿì. Ñ˘Æ, 1905, ÒàÆº. 1; Ôîpòóíàòîâ ˚. ˝àòŁîíàºüíßå îÆºàæòŁ –îææŁŁ. Ñ˘Æ., 1906, æ. 7 11.

[43] Auerbach B. Les races et les nationalités en Autriche-Hongrie. Paris, 1917, p. 24, 257, 272, 342, 381.

[44] ÑóÆòåºüíŁØ ˙. ÓŒðà¿íà. Iæòîðiÿ. ˚Ł¿â, 1993, æ. 661, 666, 669.

[45] –óäíŁöüŒŁØ Ñ. ˚îðòòŒà ªåîªðàòîiÿ ÓŒðà¿íŁ. ˚Ł¿â- ¸ üâîâ, 1910, c. 6.

łàÿ ÆîºüłîØ âåæ â Łì ïåðŁŁ â öåºîì, åæòåæòâåííî, íå ıîòåºà óæòóïàòü æâîŁı ïðŁâŁºåªŁØ, ŒîòîðßÌ óªðîæàºà íåîæŁäàííàÿ àŒòŁâíîæòü ðóæŁííâ. ¸äíà Łç ºŁíŁØ åå ÎæÎðîíßçàŒþ÷àºàæü â òîì, ÷òî îíà îòðŁöàºà æàì îæóøåæòâîâàíŁå ðóæŁííâ ŒàŒ îæîÆîªî ýòíîæà, ïßòàºàæü ðàææìàòðŁâàòü Łı ïðîæòî ŒàŒ ðàçíîâŁäíîæòü ïîºÿŒîâ. ´åðæŁÿ ïîºÿŒîâŁ ïðîïîºüæŒŁ íàæòðîåííßı ðóæŁííâ â òî âðåìÿ ªºàæŁºà: «póæŁí, póæíÿŒ Ł ò. ï. íàçâàíŁÿ íàpîäíßå â ˆàºŁöŁŁ æîæòàâºÿþò òîºüŒî pàçíîâŁäíîæòü ïîºÿŒà (gente ruthenica, natione polonica), ŒàŒ ìàçópß»[46]. ¸òòàºŒŁâàÿæü îò ïîºÿŒîâ Ł ŁçßæŒŁâàÿ Łæòîðò÷åæŒŁå, ýòíîªðàôŁ÷åæŒŁå Ł ïðî÷Łå äîâîäß â ïîºüçó æâîåØ îòäåºüííæòŁ, ªàºŁöŁØæŒŁå ðóæŁíß, åæòåæòâåííî, íàıîäŁºŁ ííîªî îÆøåªî ìåæäó æîÆîØ Ł æâîŁìŁ âîæòî÷íßìŁ æîæåäÿìŁ, æŁâłŁìŁ â ïðåäåºàı –îææŁØæŒîØ ŁìïåðŁŁ. ˝î ïîä÷åðŒŁâàíŁå òàŒîØ îÆøíîæòŁ íå ìîªºî íå âæòðåâîæŁòü àâæòðŁØæŒóþ àäìŁíŁæòðàöŁþ. ˘î æºîâàì ˜ðªîìàíîâà, ïîºÿŒŁ íå ïåìŁíóºŁ pàçäóòü åå ïîäîçpŁòåºüíîæòü, Ł íà íåå æòàºà äåØæòâîâàòü «ôpàçà, Æßâłàÿ òîªäà â ıîäó ó ïîºÿŒîâ, ÷òî «póæŁí ìîæåò ÆßòÿŒî òîºüŒî ŁºŁ ïîºÿŒîì ŁºŁ ìîæŒàºåì»[47]. ¸òæþäà ïàººŁàòŁâíàÿ ôîðìóºà póæŁíæŒŁı ïàòpŁîòîâ: ìß póæŁíß, æàìîæòîÿòåºüíîå æºàâÿíæŒîå ïºåìÿ, îòºŁ÷íîå îò ïîºÿŒîâŁ póææŒŁı. ˚îììåíòŁðóÿ ýòó ôîðìóºó, ˜ðàªîìàíîâ ïŁæàº, ÷òî «ïîä ýòŁìŁ æºîâàìŁ íå ºåæàºî íŁŒàŒŁı ÿæíßı ïpåäæòàâºåíŁØ íŁ î póææŒŁı, íŁ î ìàºîpîææàı, íŁ î æàìîì ªàºŁöŒîì íàpîäå ¯æºŁ ôîpìóºà ªàºŁöŒŁı ïàòpŁîòîâ 1848 ªîäàŁìåºà ŒàŒóþ-íŁÆóäü öåíóŁ ïîºüçó, òî òîºüŒî îòpŁöàòåºüíóþ: ìß íå ïîºÿŒŁ, ýòî îäíî òîºüŒî Ł Æßºîÿæíî»[48].

Òåì íå ìåíåå ôîðìóºà 1848 ª. æîäåðæàºà åøå æàìîîïðääåºåíŁå ðóæŁííâ ŒàŒ «÷àæòŁ ïºåìåíŁ ìàºîpóææŒîªî», ÷òî òîæå æìóøàºî àâæòðŁØæŒŁå âºàæòŁ. ˘îýòîìó «îôŁöŁàºüíßØ æópíàº, çàâåäåííßØ ïpàâŁòåºüæòâîì äºÿ póæŁííâ ïpŁ âåíæŒîØ óíŁàòæŒîØ æåìŁíàpŁŁ, ´ääåíæŒŁØ ´åæòíŁŒ íà÷àº ïpîâîäŁòü ìßæºü îÆ îæîÆåíííì íàpîäå póòåíæŒîì, îòäåºüííì Ł îò ìàºîpóæîâ, à íå òîºüŒî îò póææŒŁı , îÆ îæîÆåííîØ òpåıìŁººŁîííîØ ªàºŁöŒî-póææŒîØ íàpîäíîæòŁ , ŒîòîpàÿŁåŁìåòŁ íŁ÷åªî îÆøåªî æ óŒpàŁíöàìŁ, âæåªäà æîïðîòŁâºÿâłŁìŁæÿ óíŁŁ Ł îÆíàpóæŁâàâłŁìŁ íåïîŒîpíßØ äåì îŒpàòŁ÷åæŒŁØ äóı»[49].

–óæŁíæŒŁå ïàòðŁîòß íå æòðåìŁºŁæü Œ îæîÆîìó ðàäŁŒàºŁçìó, îªðàíŁ÷Łâàÿæü, â îæíîâîîì, ÷Łæòî ðåªŁîíàºŁæòæŒŁìŁ òðåÆîâàíŁÿìŁ. ˝î ïîæŒîºüŒóóòâåòØŁØæŒîå ïðàâŁòåºüæòâî íå łºî íàâæòðå÷ó äàæå ýòŁì òðåÆîâàíŁÿì, íå æîªºàłàºîæü íà ääìŁíŁæòðàòŁâíîå ðàçååºåíŁå ˆàºŁöŁŁ, Łı ïîºŁòŁ÷åæŒàÿ Łªðà óæºîæíŁºàæü. ¸íŁ æòàºŁ ŁæŒàòü æðåäæòâà äàâºåíŁÿ íà àâæòðŁØæŒŁå âºàæòŁ Ł íàłºŁ åªî â ïîä÷åðŒŁâàíŁŁ òîªî îÆæòîÿòåºüæòâà, ÷òî «póæŁíß æîæòàâºÿþò ÷àæòü îäíîpîäíîªî âåºŁŒîªî íàpîäà póææŒîªî, Łìåþøåªî â –îææŁŁ îòºŁ÷íîå íàöŁîíàºüíîå ïpàâŁòåºüæòâî, ìîªóøåæòâåííóþ ºŁòåpàòópó Ł íàöŁîíàºüíî íàæòpîåííîå îÆøåæòâî, ŒîòîpßåâòîâŁ æòîâŁ ïpàâŁòåºüæòâî Ł îÆøåæòâî, íå îæòàâÿò ÆåæïîìîøíßìŁ æâîŁı Æpàòüåâ â ÀâæòpŁŁ, îòäàííßı íà ïpŁòåæíåíŁå ïîºÿŒàì, âåíªpàì Ł íåìöàì»[50].

«´ ýòŁı îÆpàøåíŁÿı âçîpîâ ªàºŁöŒŁı ïàòpŁîòîâ íà –îææŁþ Æßºîâæåªäà æâîåªî pîäà äâóºŁ÷ŁåŁºŁ, îî ìåíüłåØ ìåpå, íå ÆßºîÿpÿìîòßŁ ïîæºåäîâàòåºüíîæòŁ ÒàŒ íàçßâà-

[46] ˜pàªîìàííâ Ì. ˘. –óæŒŁå â ˆàºŁöŁŁ. // ˜pàªîìàííâ Ì. ˘. ˘îºòŁ÷åæŒŁå æî÷ŁíåíŁÿ. Ò. 1. Öåíóp Ł îŒpàŁíß. Ì., 1908, æ. 288.

[47] Òàì æå, æ. 292.

[48] Òàì æå, æ. 286.

[49] Òàì æå, æ. 293.

[50] Òàì æå, æ. 294.

åìßå ªàºŁöŒŁå «ì îæŒâî ôŁºß» íŁŒîªäà íå ïåpåæòàâàºŁ ïŁæàòü â ´åíó æàìßå óæåpäíßå âåpíîïîäàíŁ÷åæŒŁå çàÿâºåíŁÿ íà íåìåöŒîì ÿçßŒå, â Œîòîpßı çàÿâºÿºŁ, ÷òî póææŒŁØ íàpîä â ^àºŁöŒŁ æäåò Æºàªà òîºüŒî îò Öåæàpÿ Łç ´åíß. À â òî æå âpåìÿ â æâîŁı ŁçàäíŁ-ÿı ªàºŁöŒŁå ºŁòåpàòîpß ªîâîpŁºŁ î –îææŁŁ ŒàŒ î åäŁíæòâåííì ªîæóäàpæòâå, ªäå póæ-æŒŁØ íàpîä ì îæåò ïîºüçîâàòüæÿ òåì ÷óòü íå pàØæŒŁì æîæòîÿíŁåì, ŒîŁì òåïåpü óæå ïîºü-çóåòæÿ íàæåºåíŁå –îææŁŁ, î póææŒî ì ªîæóäàpå, ŒàŒ î åäŁíæòâåííì öàpå âæåªî póææŒîªî íàpîäà Ł ò. ä.»[51].

ÒàŒ ŁºŁ Łíà÷å, íî ðåàºüíàÿ îÆøåæòâåíàÿ Ł ïîºŁòŁ÷åæŒàÿ æŁçíü ^àºŁöŒŁ âî âòîðîØ ïîºîâŁíå XIX ååŒà ïîðîäŁºà íåæŒîºüŒî ååðæŁØ «óŒðàŁíæòâà», Œîòîðßåòàì ŁºŁ Łíßì æïîæîÆîì, æ òåì ŁºŁ Łíßì ååæîì âıîäŁºŁ â Łäåîºîªº÷åæŒóþ òŒàíü âæåı ïîæºäóóþØŁı ïîºŁòŁ÷åæŒŁı æîÆßòŁØ. ˘î îäíîØ Łç íŁı, æóøåæòâîâàº åäŁíßØ ðóææŒŁØ íàðîä «îò °àð-ïàò äî °àì÷àòŒŁ», Ł ðóæŁíß, òàŒ æå, ŒàŒ Ł óŒðàŁíöß (ìàºîðîææß), îÆðàçîâßâàºŁ íåîòæ-åìºåìóþ ÷àæòü ýòîªî íàðîäà. ˘î äóóªîØ ååðæŁŁ, ðóæŁíß ÆßºŁ ÷àæòüþ åäŁíîªî óŒðàŁí-æŒîªî íàðîäà, æàì îæòîÿòåºüíîªî, îòäåºüíîªî îò ðóææŒîªî (ååºŁŒîðóææŒîªî). ˝àŒîíåö, æî-ªºàæííòðåòüåØ ååðæŁŁ, íå æóøåæòâîâàºî Ł ääŁíîªî óŒðàŁíæŒîªî íàðîäà, ðóæŁíß æàìŁ ïðåäæòàºÿºŁ æîÆîØ æàì îæòîÿòåºüíßØ, îòºŁ÷íßØ îò óŒðàŁíöåâ, ýòíîæ. ´ çàâŁæŁì îæòŁ îò ìåòà, âðàìåíŁ Ł ŁæòîðŁ÷åæŒŁı îÆòîÿòåºüæòâ òà ŁºŁ Łíàÿ ååðæŁÿ ïðŁîÆðåòàºà ÆîºüŁåŁºŁ ìåíüŁåŁ æòîðîííŁŒîâ ŒàŒ â ^àºŁöŒŁ, òàŒ Ł â îîæòî÷íîØ ÷àæòŁ ÓŒðàŁíß, ÆîºüŁåŁºŁ ìåíüŁåŁ âºŁÿºà íà ïîºŁòŁ÷åæŒŁå æîÆßòŁÿ. ´ ŒàŒîØ-òî ìîìåíò âîçîÆºàäàºà ååðæŁÿ åäŁíîªî óŒðàŁíæŒîªî íàðîäà, äóóªŁå æå ååðæŁŁ, ıîòÿ Ł íå æîâæåì Łæ÷åçºŁ, ÿâíî îòîŁºŁ íà âòîðîØ ïºàí.

ÑòîðîííŁ ýòîØ ïîÆåäŁâŁåØ ååðæŁŁ ïîòðàòŁºŁ íåìàºî æŁº, ÷òîÆß äàòü åØ «íà-ó÷íîå» îÆîæíîâàíŁå, óÆåäŁòü æåÆÿ Ł äóóªŁı â òîì, ÷òî âßÆîð Æßº æäåºàí íà îæíîâà-íŁŁ îÆœåŒòŁâíßı ŒðŁòåðŁåâ. ¿ äíàŒî íà æàìîì äåºå ïîäîÆíßØ âßÆîð íàıîäŁòæÿ, ïî-âŁäŁìîìó, çà ïðåäåºàìŁ íàó÷îØ îÆœåŒòŁâíîæòŁ. ´ ýòîì ºŁŁíŁØ ðàç óÆåæäàåò ðàæ-æìòðåíŁå ïðîòŁâîðå÷Łâßı äîâîäîâ, ïðŁâîäŁâŁıæÿ äºÿ äîŒàçàòåºüæòâà, æ îäíîØ æòîðîíß, åäŁíæòâà âæåı óŒðàŁíöåâ, à æ äóªîØ ŁıîºŁ÷Łÿ îò ðóææŒŁı Ł âîîÆøå Œîªî Æß òî íŁ Æßºî.

˝àŁÆîºåå óÆåäŁòåºüíßì, ïî÷òŁ Æåææïîðíßì äîâîäîì æºóæŁò åäŁíæòâî ÿçßŒà. ˝åæìòpÿ íà òî, ÷òî ÿçßŒîâßå pàçºŁ÷Łÿ ìåæäó ååºŁŒîpîææàìŁ, óŒpàŁíöàìŁ Ł Æåºîpóæà-ìŁ ÆßºŁ íå î÷åíü Æîºüı ŁìŁ Ł íåðåäŒî òpàŒòîâàºŁæü ŒàŒ pàçºŁ÷Łÿ ìåæäó íàpå÷ŁÿìŁ póææŒîªî ÿçßŒà, îíŁ æóøåæòâîâàºŁ, æîıpàíÿºŁæü æòîºåòŁÿìŁ, ŒàçàºŁæü íåçßÆºåìßìŁ. ¨ìåííî ÿçßŒîâîå åäŁíæòâî óŒàçßâàºî, â ÷æòîíæòŁ, íà îÆøíîæòü óŒpàŁíöåâ, æŁâŁı â pàçíßı æòpàíàı Ł äàæå Łìåâı pàçíóþ åâpó. ˝ŁŒàŒŁå ªðàíŁöß çäåæü íå ìåıàºŁ. «´æå, ïŁæàíííåæŁâßì ìàºîðóææŒŁì ÿçßŒîì â –îææŁŁ òàì [â ^àºŁöŒŁ], ïðŁíŁìàåòæÿ ŒàŒ æâîå, ðîäíîå», óòâåðæäàº â Œîíöå XIX ååŒà ˜ðàªîìàííâ[52]. –îííØ ÿçßŒ íåïpîíŁöàåìîØ, Œàçàºîæü Æß, ÆpîíåØ îªpàæäàº óŒpàŁíæŒŁØ ýòíîæ îò ÷óæäßı âºŁÿíŁØ, äåºàº åªî íåçàâŁæŁìßì îò ÷àæòßı ïåpåìåí îæóäàpæòâåííßı æóäåÆ, çàøŁòàº åªî öåºî-æòíîæòü Ł æàìîÆßòíîæòü. ˝î Łìåííî ýòà Æpîíÿ Ł æòàºà pàçpóıàòüæÿ â òî âpåìÿ, Œîªäà Łæòîpß÷åæŒîå pàçâŁòŁå ïpîÆóäŁºî âî ºp óŒpàŁíæŒîªî îÆøåæòâà Œ Æîºüıåø æàìîæòîÿòåºüíîæòŁ.

[51] Òàì æå, æ. 299 300.
[52] Òàì æå, æ. 323 324.

¸íàÆßºà ïðî÷íàäîòåì ïîp, ïîŒàóŒpàŁíæŒîå íàæåºåíŁå â æâîåì Æîºüł Łíæòâå îæòàâàºîæü æåºüæŒŁì, ìàºîì îÆŁºüíßì Ł íåªpàì îòíßì, à òpàäŁòŁîííßå ýòíŁ÷åæŒŁå Łíòåªpàòîpß íå çíàºŁ ŒîíŒópåíòŁŁ Ł âîæïpîŁçâîäŁºŁæü åæòåæòâåííßì ÎÆpàçîì âìåæòå æ ïpŁâß÷íßìŁ, ìàºî ìåíÿâłŁìŁæÿ ôîpìàìŁ æŁçíåäåÿòåºüííæòŁ íàpîäà. ˝î óæå â XIX åå-Œå, îæîÆåíííî âî âòîðîØ åªî ïîºîâŁíå, óŒðàŁíæŒîå îÆøåæòâî Æßºî æŁºüííî çàòðîíóòî îÆ-ØŁì äºÿŁì ïåðŁŁ ŒðŁçŁæîì ºîŒàºŁçìà. –åçŒî âßðîæłàÿ ïîäâŁæíîæòü íàæåºåíŁÿ íà÷àºà ðàçìßâàòü ÿçßŒîâîå åäŁíæòâî óŒðàŁíöåâ, åªî îÆœåäŁíÿþøåå çíà÷åíŁå æòàºî æºàÆåòü. ´æå Æîºåå Ł Æîºåå łŁðîŒŁå æºîŁ óŒðàŁíæŒîªî íàæåºåíŁÿ â ŒðóííßI ªîðîäàI, â ÑŁÆŁðŁ, ˚àçàIæòàíå, ˚àíääå, à òî Ł â æîÆæòâåíííØ äåðåâíå æòàíîâÿòæÿ äâóÿçß÷íßìŁ, à ïîðîØ Ł âîâæå çàÆßâàþò ðîäíîØ ÿçßŒ, ïåðåIîäÿ íà ðóææŒŁØ, ïîºüæŒŁØ, íåìåöŒŁØ ŁºŁ àíªºŁØæŒŁØ. ÝòíŁ÷åæŒîå Ł ÿçßŒîâîå æàìîîïðäååºåíŁå ðàæIîäÿòæÿ.

Óæå â æâÿçŁ æ ïåðåïŁæüþ íàæåºåíŁÿ 1897 ª., Œîªäà ýòíŁ÷åæŒàÿ ŁäåíòŁôŁŒàöŁÿ ïðîŁçâîäŁºàæü ïî ðîäíîìó ÿçßŒó, âßæŒàçßâàºŁæü îïàæåíŁÿ, ïî ïîâîäó âîçìîæíîªî ïðåóååºŁ÷åíŁÿ ÷ŁæºåííîæòŁ ååºŁŒîðîææîâ çà æ÷åò âŒºþ÷åíŁÿ â Łı ÷Łæºî ªîâîðÿøŁı ïî-ðóææŒŁ íåâåºŁŒîðîææîâ, â òî ì ÷Łæºå Ł óŒðàŁíöåâ. Ñıîäíßå ïðîÆºåìß âîçíŒàºŁ æ ÿçßŒîâîØ ŁäåíòŁôŁŒàöŁåØ óŒðàŁíöåâ â Àâæòðî-´åíªðŁŁ ïðŁ ïåðåïŁæŁ 1910 ª. äà Ł ïðŁ ó÷åòå ýìŁªðàíòîâ íà ˙àïäàå. ˘îýòìòó óæå â íà÷àºå ååŒà íåŒîòîðßå àâòîðß, æßºàÿæü íà ÿçßŒîâóþ àææŁìŁºÿöŁþ ÷àæòŁ óŒðàŁíöåâ, çàŁíòåðåæîâàííîæòü âºàæòåØ â çàíŁæåíŁŁ Łı ÷ŁæºåííîæòŁ Ł ïð., íå æîªºàłàºŁæü æ óïîìŁíàâłåØæÿ âßłå îöåíŒîØ ÷Łæºà óŒðàŁíöåâ â ìŁðå (26 27 ìºí.), äàâàºŁ æâîþ, Æîºåå âßæîŒóþ äî 34 ìºí. (˜ðółåâæŒŁØ) Ł äàæå 37 ìºí. (˝å÷óØ-¸åâŁöŒŁØ)[53]. Ñîªºàæíî æîâåòæŒîØ ïåðåïŁæŁ íàæåºåíŁÿ 1926 ª., ïðŁ ŒîòîðîØ îòäåºüííî çàäàâàºŁæü âîïðîæß î ðîäíîìì ÿçßŒåŁ î íàöŁîíàºüííØ ïðŁíàäºåæíîæòŁ, Łç 31,2 ìºí. ÷åºîâåŒ, æ÷Łòàłłı æåÆÿ óŒðàŁíöàìŁ, òîºüŒî 27,6 ìºí. (88%) íàçâàºŁ óŒðàŁíæŒŁØ æâîŁì ðîäíßì ÿçßŒîì[54]. ´ 1989 ª. Łç 44,2 ìºí. 35,8 (81%), â òîì ÷Łæºå, íà ÓŒðàŁíå Łç 37,4 ìºí. 32,8 (æíîâà 88%)[55]. ×òî îæòàåòæÿ îò óŒðàŁíæòâà ó ïîòîìŒà ªàºŁöŁØæŒłı ŁºŁ ïîºòâæŒłı Œðåæòüÿí, ðîäŁâłåªîæÿ â ÒîðîíòîÍ, ´ºäŁâîæòîŒå ŁºŁ äàæå ÕàðüŒîâå Ł æ äåòæòâà ªîâîðÿøåªî ïî-àíªºŁØæŒŁ (â ïåðâîì æºó÷åå) ŁºŁ ïî-ðóææŒŁ?

×àæòî âàæíßì ŒðŁòåðŁåì ýòíŁ÷åæŒîªî æàìîîïðäååºåíŁÿ ìîæåò æºóæŁòü Œîíôåææ-Łíàºüíàÿ îÆøíîæòü. ¸äíàŒî æî âðåìåí `ðåæòæŒîØ öåðŒîâíîØ óíŁŁ 1596 ª. ÷æòü óŒðàŁíöåâ ïðŁíäºåæŁò Œ óíŁàòæŒîØ öåðŒâŁ, äðóªàÿ îæòàºæü â ïðäâîæºàâŁŁ, Œîòîðîå îÆœääŁíÿºî Łı æ äðóªŁìŁ ïðäâîæºàíßìŁ íàðîääìŁ, â ÷æòíîæòŁ æ ðóææŒŁìŁ, îöäàºÿÿ îò óíŁàòîâ. ¯æºŁ äîÆàâŁòü Œ ýòîìó Æåçðåº ŁªŁîçíîæòü æîåòæŒîªî îÆøåæòâà, òî ïîŁæŒŁ Œîíôåæ-æŁîíàºüíßı îæíîâ óŒðàŁíæŒîªî ýòíŁ÷åæŒîªî åäŁíæòâà åäâà ºŁ îŒàæóòæÿ óæïåłíßìŁ.

¸Æßäåííîå æîçíàíŁå ïðŁïŁæßâàåò âàæíîå çíà÷åíŁå Æîºåå ŁºŁ ìåíåå î÷åâŁäíßì îæîÆåíííæòÿì ïæŁıîºîªŁŁ, îÆß÷àåâŁò. ï. ˝î ó ÌŁºþŒîâà, Œîììåíòpîâàâłåªî ïîïßòŒóº˚îæòîìàpîâà âßÿâŁòü ïæŁıîºîªŁ÷åæŒŁå pàçºŁ÷Łÿ ìåæäó óŒpàŁíòàìŁ Ł âåºŁŒîpîææàìŁ, ÆßºŁ âåå îæíîâàíŁÿ íå æ÷Łòàòü «íàó÷íóþ ïî÷âó äîæòàòî÷íî ïîäªîòîâºííØ äºÿ Łçó-

[53] Ñì. Sembratovytch R. Le tsarisme et l Ukraine. Paris, 1907, p. 22 23, 29.

[54] ´æåæîþçíàÿ ïåðåïŁæü íàæåºåíŁÿ 17 äåŒàÆðÿ 1926 ª. ˚ðàòŒŁå æâîäŒŁ, âßïî. 4. ˝àðîäíîæòü Ł ðîäíîØ ÿçßŒ íàæåºåíŁÿ ÑÑÑ–. Ì., 1928, æ. XXV.

[55] ˝äöŁîíàºüíßØ æîæòàâ íàæåºåíŁÿ ÑÑÑ–. ˘î äàíßì ´æåæîþçíîØ ïåðåïŁæŁ íàæåºåíŁÿ 1989 ª. Ì., 1991, æ. 20, 78.

÷åíŁÿ ïpîöåææîâ æîçààíŁÿ Ł äŁÔÔåpåíöŁàöŁŁ íàpîäííîØ ïæŁıîºîªŁŁ»[56]. –àçºŁ÷Łÿ â ïæŁıîºîªŁŁ ŁºŁ îÆß÷àÿı æóøåæòâóþò âíóòŁ Œàæäîªî íàðîäà. ¸ò Œîªî Æîºü łå îòºŁ÷àºŁæü æŁòåºŁ ÖåíòpàºüíîØ –Îææ Łî ïîºòàâæŒŁı ıºåÆîðîÆîâ ŁºŁ îò æåâåpíßı ïî-ìîpîâ? `ßºî ºŁ æıîäæòâî, æŒàæåì, ÷åðíŁªîâæŒŁı Œðåæòüÿí æ ªàºŁöŁØæŒŁìŁ Æîºü łŁì, íåæåºŁ æ ŒóðæŒŁìŁ ŁºŁ âîðîíåææŒŁìŁ? ÑŒîðåå âæåªî, íåò. «ÓæºîâŁÿ ŁæòîpŁŁ Ł Æßòà ^àºŁöŁŁ æ XVIII åâŒà, ïŁæàº ~ðàªîìàííâ, ÆßºŁ íàæòîºüŒî íåæıîæŁ æ æŁçíüþ â ÌàºîpîææŁŁ, ÷òî âæå îòííłåíŁÿ äàæå â íàpîäå, à îæîÆåííî â âßæłŁı Œºàææàı, Æîºåå òpîíóòßå îÆøåæòâåííØ Ł ïîºŁòŁ÷åæŒîØ ŁæòîpŁåØ , â ^àºŁöŁŁ âîâæå íå ïîıîæŁ íà ìàºîpîææŁØæŒŁå»[57]. ¸òíþäü íå óæŁºŁºà îÆøåå óŒðàŁíæŒîå æâîåîÆðàçŁå Ł ŁæòîðŁÿ íßíåłíªî æòîºåòŁÿ, Œîªäà íàðîäíßå îÆß÷àŁ Ł òðàäŁöŁŁ, íåŒîªäà îòåå÷âåłŁå îÆðàçó æŁçíŁ óŒðàŁíæŒîªî àªðàðíîªî îÆøåæòâà, ïðî łºŁ ÷åðåç ªîðíŁºî æòðåìŁòåºüííØ ìîäåðíŁçàöŁŁ. ˘óæòü äàæå ìß æîªºæàŁìæÿ æ –óäíŁöŒŁì, âŁäåâłŁì òßæÿ÷åºåòíþþ îæííâó «æîâåðłåííî îðŁªŁíàºüííØ óŒðàŁíæŒîØ ýòííºîªŁ÷åæŒîØ Œóºüòóðß» â åå «æàìîäîæòàòî÷íîæòŁ, ŁæŒºþ÷Łòåºüííî çåìºåäåºü÷åæŒîì ıàðàŒòåðå, ïîä÷åðŒíóòîØ íåæŒºîííîæòŁ, æ îäííØ æòîðîííß, Œ ªîðîäæŒîØ æŁçíŁ, æ äðóªîØ Œ æòåïííìó Œî÷åâíŁ÷åæòâó»[58], Ł îòŒàæåì â ýòŁı ÷åðòàı Œóºüòóðå âåºŁŒîðóææŒîØ ŁºŁ Æåºîðóææ Œîø. ´æå ðàâííî, çà ïîæºåäíŁå łåæòü-æåìü äåæÿòŁºåòŁØ ÓŒðàŁíà íàäæåªäà ïåðåæòàºà Æßòÿÿÿÿ «ŁæŒºþ÷ŁòåºüííîıºåÆîðîÆæŒîØ», âîłºà â ÷Łæºîïðîìßłºåííßı Ł âßæîŒî óðÆàíŁçŁðîâàíííßı æòðàí, à ýòî íå ìîªî íå ïîäîðâàòü îæííâß åå òðàäŁöŁîííØ «ýòííºîªŁ÷åæŒîØ Œóºüòóðß», à çíà÷Łò Ł ŒàŒîªî-òî îæîÆåííîªî ýòíŁ÷åæŒîªî åäŁíæòâà.

¯øå îäŁí ïóòü Œ âßÿâºåíŁþ îæîÆîªî óŒðàŁíæŒîªî ýòíŁ÷åæŒîªî ïîºÿ ðàçìåæåâàíŁåŁæòîðŁŁ Œóºüòóð. ´ªîäß ðåâîºþöŁîííßı ïîòðÿæåíŁØ Ł Œðàòœîâðåìåííîªî æóøåæòâîâàíŁÿ íåçàâŁæŁìîªî óŒðàŁíæŒîªî ªîæóäàðæòâà åªî ªºàâà, ŁæòîðŁŒ Ì. ˆðółåâæŒŁØ, ïîä÷åðŒŁâàº «ªºóÆîŒóþ àíòŁòåçó äâóı ÆºŁçŒŁı ïî Œpîâł, íî pàçºŁ÷íßı ïî äóıó» âîæòî÷íîæºàâÿíæŒŁı íàpîäîâ óŒðàŁíöåâ Ł ðóææŒŁı[59]. «˘î æpàâíåíŁþ æ íàpîäîì åâºŁŒîpóææŒŁì, óòåâðæäàº îí, óŒpàŁíæŒŁØ ÿâºÿåòæÿ íàpîäîì çàïàäíîØ Œóºüòópß Ñâÿçàííàÿ òåæîŁ íåïîæpåäæòâåííî æ ˙àïàäíîØ ¯âpîïîØ , ÓŒpàŁíà ïåpåæŁºà, æ íåÆîºüłŁì òîºüŒî îïîçäíŁåì, ýïîıó ŁòàºüÿíæŒî-ªåpìàíæŒîªî âîçpîæäíŁÿ (påíåææàíæà), íåìåöŒîØ påôîpìàòŁŁ Ł Œàòîº Ł÷åæŒîØ påàŒòŁŁ, Œîòîpàÿÿ âæåØ òÿæåæòüþ óïàºà íà óŒpàŁíæŒŁå çåìºŁ â ŒîíöåXVI â. ´ òî âpåìÿ, ŒàŒ Ì îæŒîâøŁíà âæå Æîºüłå pàæòpà÷Łâàºà íàæºåäæòâî, ïîºó÷åíííåà îò ˚ŁåâæŒîØ äåpæàâß, Ł âæå ªóÆæåå ïîªpóæàºàæü â âîæòî÷íßå, âåpíåå â æpääíå- Ł æåâåpîàçŁàòæŒŁå âºŁÿíŁÿ, ÓŒpàŁíà æŁºà îäííØ æŁçíüþ, îäíŁìŁ ŁäåÿìŁ æ ˙àïàäîì»[60]. «ÓŒpàŁíà XIX åâŒà Æßºàîòîpâàíàîòîˆàïàäà, îò ¯âpîïßŁ ïîåâpíóòàºŁöŁì íà Ñåâåp, óòŒíóòà íîæîì â ªóıîØ óªîº åâºŁŒîpóææŒîØ Œóºüòópß Ł æŁçíŁ»[61].

[56] ÌŁºþŒîâ ˘. ˝. ¸÷åpŒŁ ïî ŁæòîpŁ póææŒîØ Œóºüòópß. Ò. 1. Ì., 1993, æ. 455.

[57] ~pàªîìàííâ Ì. ˘. –óæŒŁå â ^àºŁöŁŁ, æ. 323 324.

[58] –óäíŁöŒŁØ Ñ. ¸æíîâŁ çåìºåçíàííÿ ÓŒpà¿íŁ. [~ðóªà ŒíŁªà. Àíòðîïîªåîªðàôîÿ ÓŒðà¿íŁ]. ˘pàªà, 1923, æ. 302. ˘î ìíåíŁþ –óäíŁöŒîªî, ýòŁ ÷åðòß «î÷åíü æïîæîÆæòâîâàºŁ ôîðìŁðîâàíŁþ ŁæîıðàíåíŁþ æâîåîÆðàçíîªî ÷Łæòî àðŁØæŒîªî ìŁðîâîççðåíŁÿ» (òàì æå).

[59] ^półåæüŒŁØ Ì. °íåöü ìîæŒîâæüŒî¿ îpiåíòàöi¿. // ^półåæüŒŁØ Ì. ˝à ïîpîçi íîâî¿ ÓŒpà¿íŁ: ªàäŒŁ i ìpi¿. °., 1991, c. 13.

[60] ^półåæüŒŁØ Ì. ˝à łà çaıiäíà îpiåíòàöiÿ. // ^półåæüŒŁØ Ì. ˝à ïîpîçi íîâî¿ ÓŒpà¿íŁ , c. 14.

[61] Òàì æå, c. 16.

Ñïîðóíåò, çàïàäíîðóææÊåçåìºÊ âæåªäà ÆßºÊ ÆºÊæå Æ¯âðîïå Ê íåòîºüÊî ªåî-ªðàòÊ÷åæÊÊ. ˜îºªîå âðåìÿ îíÊ ðàíüªåÊ ïîºíåå óæâàÊâàºÊ çàïàäíßå âºÊÿíÊÿ, ÆßºÊ ïî-æðåíÊÊàìÊ â Êï ïðîíÊÊíîâåíÊÊ â Ìîæâó. ÖåðÊîâíàÿ óíÊÿ åøå ÆîºüªåÊ óæÊºÊàçäåæü «çàïàäíóþ îðÊåíòàöÊþ». ˚àÊ ïÊæàº ˆ. Ôºîðîâæ ÊØ, «æ æàìîªî íà÷àºà âîïðîæ îÆ ÓíÊÊ Æßº ïîæòàâºåí ÊàÊ âîïðîæ Êóºüòóðíîªî æàìîïîïðåäåªåíÊÿ. ÓíÊÿ îçíà÷àºà æàìîâÊºþ÷åíÊå â çàïàäíóþ òðàäÊöÊþ. Ýòî ÆßºîÊ ÊìåííÎ ðåºÊªÊîçíî-Êóºüòóðíîå çàïàäíÊ÷åæòâî»[62]. ˝î ÆßºîÊ ºÊ îíî åæòåæòâåííî, îðªàíÊ÷íî äºÿ òîªäàªíåØ ÓÊðàÊíß? ¨çìåíÊºÊæü ºÊ Ê XVI åâÊóóæºîâÊÿ íàæòîºüÊî, ÷òîÆß îôîðìÊâªåæÿ åøå â X âåÊå ðåºÊªÊîçíî-Êóºüòóðíîå ðàçìåæåâàíÊå óòðàòÊºî æìßæº?

˛öåíÊâàÿ Êóºüòóðíî-ðåºÊªÊîçíßå æîÆßòÊÿ XVI âåÊà, Ôºîðîâæ ÊØ çàìå÷àåò, ÷òî ýòî Æßºà «ïåðâàÿ Êòðßòàÿ âæòðå÷à æ ˙àïàäîì. Ìîæíî Æßºî Æß æÊàçàòü, æâîÆîäíàÿ âæòðå-÷à, åæºÊ Æß îíà íå îÊîí÷Êºàæü íå òîºüÊî ïºåíîì, íî ÊìåííÎ æäà÷åþ â ïºåí. ¨ ïîòî-ìó ýòà âæòðå÷à íå ìîªàº Æßòü òâîð÷åæÊÊ Êæïîºüçîâàíà ˚ðóªîçîð ÊÊåâæÊÊ. ýðóÊàÒòîâ Æßº äîæòàòî÷îî ÊÊðîÊ, æâÿçü æ ¯âðîïîØ Æßºà î÷åíü îæÊâºåíîØ, Ê äî ˚Êåâà ºåªÆî äî-ìîäÊºÊ âåæòÊ î îîâßì äâÊæåíÊÿì Ê ÊæÊàíÊÿì íà ˙äïàäà. ¨, îäíàÊî, Æßºà íåÊàÿ îÆðå÷åíîæòü âî âæåì ýòîì äâÊæåíÊ. Ýòî Æßºà ïæåâäîìîðôîçà ðåºÊªÊîçíîªî æîçíàíÊÿ, ïæåâäîìîðôîçà ïðàâîæºâåíîØ ìßæºÊ »[63]. ÓÊðàÊíà íå æìîªàº â ÊØþ÷Êòüæÿ â äâÊæåíÊå ˙àïàäà, ÊÊåâæÊàÿ çàïàäíàÿ îðÊåíòàÒÊÿ XVI â. îÊàçàºàæü, ïî-âÊäÊìîìó, ïðåæäâåðåìåííØ, «âåðíóªå÷íîØ». «`åäà íàªà Æßºà â òîì, çàìå÷àåò ˜ðàªîìàíîâ, ÷òî íàªå ïðîæåâòÊòåºüæÊîå äâÊæåíÊå XVI â., íà ÊîòîðîìæÊàçàºîæü âºÊÿíÊå âåðîïåØæÊîªî âîçðîæäåíÊÿ íàóÊ Ê ðåÔîðìàòÊÊ, íå æîæòîÿºîæü Êçº-çà `ðåæòæÊîØ ÓíÊÊ Ê âßçààííîØ åþ ïðàâîæºàâíî-ÊàçàöòîØ ðàÊöÊÊ»[64]. Ôºîðîâæ ÊØ ïÊªåò îÆ îòæòóïíÊ÷åæòâå öåðÊîâíßı Êåðàðıîâ, â Êóºüòóðíî-ðåºÊªÊîçíîì ïºàíå «âæÿ òÿæåcòü æàì îçàøÊòß ïàäàåò íà öåðÊîâíßØ íàðîä»[65]. ˝î ïîæºåäóþøÊå æîÆßòÊÿ ïîÊàçàºÊ, ÷òî Ê íàðîä â ÆîºåÊ ªÊðîÊîì æìßæºå íå ïðÊíÿº «çàïàäíÊ÷åæòâà» Ê îòâåÊòº íà íåªî ìàææîâßì äâÊæåíÊåì íà âîæòîÊ Ê, â Êîíå÷íîì æ÷åòå, ïåðªıîäîì ïîä âºàæòü ìîæÊîâæÊîªî öàðÿ.

˛äíØ Êç ïðÊ÷Êí ýòîªî íåïðÊÿòÊÿ Æßºî, Êîíå÷íî, óıóäªåíÊå ýÊîíîìÊ÷åæÊîªî Ê æîØÊàºüíîªî ïîºîæåíÊÿ çàïàäíî-ðóææÊîªî óÊðàÊíæÊîªî Ê Æåºîðóææ Êîªî íæåºåíÊÿ, îæîÆåííî Êðåæòüÿí ïîæºå ÎÆðàçîâàíÊÿ â 1569 ª. ˘îºüæÊî-ºÊòîâæÊîªî ªîæóäàðæòâà. ˝î âåäü Ê â ÌîæÊîâæÊîì ªîæóäàðæòâå, çàìå÷àåò ˜îâíàð-˙àïºüæÊØ, «âíóòðåíÊå äåºà ÆßºÊ åäâà ºÊ íå ıóæå»[66]. À «çà ïðåäåºàÌÊ «âßæîÊîØ âºàæòÊ» ìîcÊîâæÊîªî ªîæóäàðÿ âæå ÆßºÊ Æàæóðìàíå: Ê ïîºÿÊ, Ê òóðÊ, òàòàðßÊ äàæå ïðàâîæºàíßå ìàºîðóæßÊ ÆåºîðóæßÊ, ÊîòîðßıìîæÊîâæÊåØ ïîºÊòÊîÊ÷Êòü îò æîæåäíÊıïîºÊîâöåâ»[67]. ¨ òåìíåå ìåíåå, ïðÊâæı ïðåâðàòíîæòÿı ïðîòîâîðå÷ÊâßıæîÆßòØØ XVI XVII æòîºåòØ, äàÊïîçäíåå, ªðàíÊöà ìåæäó òðåìÿ âîæòî÷íîæºàâÿíæÊÊìÊ íàðîäàìÊ íåÊçìåííî ÎÊàçßâàºàæü ìåíåå âàæíîØ, íåæåºÊ ìåæà, îòäåºÿâØàÿ Êı îò çàïàäíßı åâðîïåØæÊÊı æîæåäåØ, Ê ïðÊ

[62] Ôºîðîâæ ÊØ ˆ. ˘óòÊ ðóææÊîªî Æîªîºîâßÿ. ˘àðÊæ, 1937 (´ÊºüíÿÆ, 1991), æ. 41.

[63] Òàì æå, æ. 56.

[64] ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ×óàòüÊi äóìÊÊ ïpî óÊpà¿íæÊÓ íàòîíîàºüíóæïpàâó. // ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ´ÊÆpàíå. ˚Ê¿â, 1991, æ. 535.

[65] Ôºîðîâæ ÊØ ˆ. ÖÊò. æî÷., æ. 31.

[66] ˜îâíàð-˙àïºüæÊØ Ì. ´. `åºîðóææÊîå ïðî Êºîå. ¨æºåäîâàíÊÿ Ê æòàòüÊ. Ò. 1. ˚Êåâ, 1909, c. 333.

[67] Òàì æå.

âæåı ïîæºåäóþøŁı «âæòðå÷àı æ ˙àïàäîì» ïðîæòóïàºŁ ÎÆøŁå ÷åðòß Łı îæîÆîØ, æâîåîÆðàçíîØ æîöŁàºüíîæòŁ.

Ýòà ÎÆøíîæòü ïðîÿâŁºàæü Ł â ðåàŒöŁŁ íà ïåòðîâæŒŁå ðåôîðîß. ¸ íŁ ÆßºŁ îªðîì íßì łàªì íàâæòðå÷ó ˙àïàäó, íî, â îòºŁ÷Łå îò `ðåæòæŒîØ öåðŒîâíîØ óíŁŁ, íå «æäà÷åØ â ïºåí». ˘åòð Ł åªî ïîæºåäîâàòåºŁ æòðåìŁºŁæü íå ïðîæòî çàŁìæòâîâàòü ïºîäß çàïàäíîØ ó÷åíîæòŁ, íî, ïåðåæàäŁâ çàïàäíßå íîâîââåäåíŁÿ íà ðóææŒóþ ïî÷âó, â ŒîíöåŒíöîâŁçìåíŁòü æàìóýòó ïî÷âó, çàæòââŁòü åå ïºîäîíîæŁòü íå ıóæå åâðîïåØæŒîØ, âŒºþ÷Łòüæÿ â åâðîïåØæŒîå äâŁæåíŁå. ˘óæòü ìíîªåŁç çàäóìàííîªî íå óäàºîæü, Ł çàäà÷à îŒàçàºàæü ªîðàçäî æºîæíåå, ÷åì äóìàºîæü ðåôîðîàòîðàì. ˝î ýòî Æßºàíåïîäàæàòåºüíàÿ, à âßäâŁíóòàÿ æàìîØ ðóææŒîØ æŁçíüþ, òâîð÷æŒàÿ çàäà÷à, Ł îÆøåæòâî òòŒºŁŒíóºîæü íà íåå. ˘ðŁ ýòîì ŁçìåíŁºîæü Ł æîòíîłåíŁå ŒŁåâæŒîªî Ł ìîæŒîâæŒîªî, æòâłåªî ïåòåðÆóðªæŒî-ìîæŒîâæŒŁì, Œóºüòóðíßı ïºàæòîâ.

´åºŁŒîðóææŒàÿ Œóºüòóðà ìíîªî âçÿºà îò óŒðàŁíæŒîØ, Æåç ýòîªî ôóíäàìåíòà ìîªºî íå Æßòü Ł âæåı åå ïîæºåäóþøŁı óæïåıîâ. ¯øåŁ â XVII âåŒå, ïŁæàº ˜ðàªîìàíîâ, Œóºüòóðíßø óðîâåíü íà ŒðàŁíåÆßº âßłåìîæŒîâæŒîªî «Ł óŒðàŁíóßì ìíîªî ïîæºóæŁºŁ òîªäà ìîæŒîâæŒîØ Œóºüòóðå»[68]. ˝î óæåå â òó ïîðóî ÌîæŒâà ïðîºîæŁºà æâîŁ æîÆæòâåííßå ïóòŁ íà ˙àïääŁ â ÷åì-òî îŒàçàºàæü Æîºåå âîæïðŁŁì÷ŁâîØ Œ ŒîíòàŒòàì æ ¯âðîïîØ Ł Œ åå íîâåØłŁì Œóºüòóðíßì âºŁÿíŁÿì. ˘åòðîâæŒŁå æå ðåôîðîß æðàçó ïîæòàâŁºŁ ïåðåä –îææŁåØ «çàäà÷Ł æâåòæŒŁå, łŁðîŒŁå Ł æâåæŁå, ðÿäîì æ Œîòîðßì Ł çàäà÷Ł ïîïîâæŒî-Œàçàöî ŒîØ ÓŒðàŁíßîŒàçàºŁæü óçŒŁì Ł Ł óæòàðåâłŁì Ł ´ýòîØ îòæòàºîæòŁ ÓŒðàŁíßìïîæðàâíáíŁþæ ÌîæŒâîþ ìîæíî Ł íóæíî âŁíŁòü ŁæòîðŁ÷åæŒŁå ÎÆæòîÿòåºüæòâà XVII â., Œîòîðßå íå ïîçâîºŁºŁ Œàçàöî ŒîØ ˆåòìàíüøŁíå ïðåâðàòŁòüæÿ â íîâîåâðîïåØæŒîå öŁâŁºŁçîâàíîå ªîæóäàðæòâî Ñðåæ ýòŁı ÎÆæòîÿòåºüæòâ åæòü Ł âŁíà ïåðåæ ÓŒðàŁíîþ ÌîæŒîâæŒîªî ïðàâŁòåºüæòâà. ˝î ýòî íå ìåíÿåòòîªî ôàŒòà, ÷òî Œ Œîíöó XVII åæŒà â ÌîæŒîâ Ł æºîæŁºŁæü óæºîâŁÿ äºÿ Œóºüòóðß Æîºåå łŁðîŒîØ Ł æâåæåØ, ïî ŒðàØíåØ ìåðå, â âßæłŁı æºîÿı îÆøåæòâà (â ÆîºåØ íŁçŒŁı óŒðàŁíöß Ł äîíßíå Œóºüòóðíåå ìîæŒàºåØ!) Ł ÷òî Œ ýòîØ Œóºüòóðå æ XVIII â. óŒðàŁíöß ïîòÿíóºŁæü äîÆðîâîºüíî»[69].

´æå ýòî â ªîðàçäî ìåíüłåØ ìåðå îòíîæŁòæÿ Œ çàïääíîØ ÷àæòŁ çåìåºü, íàæåºåííßı óŒðàŁíöàìŁ Ł ïpŁíàäºåæàâłŁı íåŒîªäà ˚ŁâæŒîØ –óæŁ, íî îæòàâłŁıæÿ çà ïðääåºàìŁ –îææŁŁ. ÌßæºüˆðółåæŒîªî î çàïääíîØ îðŁåíòàöŁŁ óŒðàŁíæŒîØ Œóºüòóðß, æîÆæòâåííî, Ł îòíîæŁòæÿ ïðåæäå âæåªî Œ ˙àïääíîØ ÓŒpàŁíå, «â ŒîòîpîØ â XIII â. æîæpåäîòî÷Łºàæü óŒpàŁíæŒàÿ æŁçíü»[70]. ¸ çàïääíßı óŒðàŁíöàı XIX åæŒà ˜ðàªîìàíîâ ïŁæàº, ÷òî «åæºŁ âçÿòü ªàºŁ÷àí, ŒàŒ îíŁ åæòü, æŁâüåì, òî îíŁ îŒàæóòæÿ â ŁíîìîòíîłåíŁŁ ÆîºüłåØ ïîıîæŁ íà ïîºÿŒîâ, æºîâàŒîâŁò. ä., ÷åì íà íàłŁı ìàºîpîææîâ»[71]. ˝î óæåòîªäà ÆßºîÿæíîØ, ÷òî ˙àïääíàÿ ÓŒpàŁíà ÆßºàíåïîðîæòîØ ÷àæòüþ ˙àïääà îíà ÆßºàªîØ îŒpàŁíîØ, â åå çàïääíîæòŁ ÆßºîØ ÷åíü ìíîªî ïðîâŁíóŁàºŁçìà. Ñâåò ˙àïääà ÆßºîØ íåïºîıŁì, íî äºÿ ˆàºŁóŁŁŁŁºŁ `óŒîâŁíßýòîØ ÆßºîòðàæåííßØ æâåòò.

˝à «´îæòîŒå» æå â –îææŁŁ ´îæòî÷íàÿ ÓŒpàŁíà ÆßºàØ ÷àæòüþ ðóææŒîªî «öåíòðà», ìåòpîïîºŁŁ, óŒðàŁíöß âìåæòåæ âåºŁŒîðîææàìŁ ÎÆðàçîâßâàºŁ ÿäðî ðîææŁØæŒîªî ÎÆøåæò-

[68] ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ×óäàöüŒi äóìŒŁ , æ. 537.

[69] Òàì æå, æ. 536 537.

[70] ˆpółåâæüŒŁØ Ì. ˝àłà çàıiäíà îpiåíòàöiÿ, æ. 14.

[71] ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. –óææŒŁå â ˆàºŁóŁŁ, c. 321.

ââà. ÓŒðàŁíöß Ł ðóææŒŁå Ł ì åºŁ ÎÆøóþ ââpó, æºåäîâàºŁ îäíŁì Ł òåì æå öŁâŁºŁçàöŁîííßì öåííîæöÿì, æŁºŁ â îäíîØ Ł òîØ æå ýŒîííì Ł÷åæŒîØ æŁæòåì å, ïpŁíŁìàºŁ ó÷àæöŁå â æîçàà-íŁŁ Ł óŒpåïºåíŁŁ Ł ì ïåpæŒîØ ªîæóäàpæòâåííîæöŁ Ł ò. ä. ˚Łåâ âæåªäà ÆßºÎÆøåïpŁçíàí-íîØ æâÿòßíåØ, îäíîØ Łç äóıîâíßı æòîºŁö Ł ì ïåpŁŁ. Ñàì îå æå ªºàâíîå òî, ÷òî ÎÆà íàpîäà íà ïpîòÿæåíŁŁ æòîºåòŁØ æîâì åæòííî ó÷àæòâîâàºŁ â påŁåíŁŁ ªºàâíßı Łæòîp Ł÷åæŒı çäàà÷ pîææŁØæŒîªî ÎÆøåæòâà: ŒîºîíŁçàöŁŁ Ł ì îäåpíŁçàöŁŁ. ÝòŁ çäàà÷Ł, òðåÆîâàâŁåŁ îªðîì-íîªî íàïðÿæåíŁÿ æŁº, ïîðîæààºŁ âíóòðåíåå, äóıîâííå íàïðÿæåíŁå, íåóæòàíóòº ðàÆî-òó óìàŁ æåðäöà, ïºîäîì ŒîòîðîØŁ Æßºàíîâàÿ ðóææŒàÿ Œóºüòóðà, â òàŒîØ æå æòåïåíŁ âåºŁŒîðóææŒàÿ, ŒàŒŁ óŒðàŁíæŒàÿ. Ì îæíî æŒîºüŒî óªîäíî äîŒàçßâàòü, ÷òî ˆîªîºüŁ ˜îæòîåâæŒŁØ óŒðàŁíæŒŁå ïŁæàòåºŁ, à ´. ÑîºîâüåâåóŒðàŁíæŒŁØ ôŁºîæîô, íî ýòî ÆóäåòíåâØ æòåïåíŁ ôàºüŁâî, ÷åì óòâåðæäåíŁå Łı ŁæŒºþ÷Łòåºüííî «âåºŁŒîðóææŒîæòŁ». ¸íŁ ïŁæàºŁ ïî-ðóææŒŁ, íî ïðŁíàäºåæàºŁ åäŁíîìó îÆøåæòâóŁ îòðàæàºŁ åªî îÆøŁå ŁäåØíßåŁæŒàíŁÿ. Ýòà Œóºüòóðíàÿ îÆøíîæòü (íåŁæŒºþ÷àâŁàÿ, ŒîíåíîŁ îæîÆîæòŁ) ÆßºàâàæíàŁäºÿ ˙àïääîîØ ÓŒðàŁíß. ˘îðÿäó ïðŁ÷Łí, â òîì ÷Łæºå Ł ŒîíœþíŒòóðíî-ïîºŁòŁ÷åæŒŁı, ´îæòî÷íàÿ ˆàºŁöŁÿ â XIX âåŒå æòàºà íà âðåìÿ «ÆàæòŁîííì óŒðàŁíæòâà». ˝î íå ÷óâæòâîâàºà ºŁîíà âæåªäà çà æâîåØ æïŁíîØ Œóºüòóðíóþ îïîðó ðîææŁØæŒîªî óŒðàŁíæòâà, æŁºüíîªî íå æâîåØ ìíîªî÷Łæºåííîæüþ Ł íå æàìîØ ïî æåÆå ïðŁíàäºåæíîæüþ Œ öàðæŒîØ Łì ïåðŁŁ, à ó÷àæòŁåì â íàïðÿæåííì äóıîâííì òðóäå ðîææŁØæŒîªî îÆøåæòâà, óıîäŁâŁåªî îò æâîåªî æðåäíåâåŒîâüÿ. «˜îâîüíî ïpŁïîì íŁòü, ïŁæàº ˜ðàªìàííâ, ÷òî ïåpâßå ìàºîpóææŒŁå ïŁæàòåºŁ Ł ó÷åíßå pîäŁºŁæü íà ºåâîì Æåpåªó ˜íåïpàŁ âîæïŁòàºŁæü ÆîºüŁåØ ÷àæòŁþ äàºåŒî îò âæÿŒîªî ïîüæŒîªî âºŁÿíŁÿ, â ˘îºòàâå, ÕàpüŒîâå, äàæå Ì îæŒâå Ł ˘åòåpÆópªå, Ł ÷òî äî æŁı ïîp ªºàâíàÿ ìàææà ºŁòåpàòîpîâ, ýòííªpàôîâŁ ó÷åíßı ìàºîpóææŒŁı ïî÷òŁ ŁæŒºþ÷Łòåºüííî æîæòîŁò Łç ºåâîÆåpåæíßı ópîæåíöåâ»[72].

˘ðîÆºåìà æàìîŁäåíòŁôŁŒàöŁŁ ÆßºàíåŁæòâåííîØ, ŒîòîðàÿçàíŁìàºà óŒðàŁíæŒîå ÎÆøåæòâî. ˘îœåì íàöŁîíàºüííªî äâŁæåíŁÿ ïîpîäŁº â íà÷àºå XX æòîºåòŁÿ ïºàíß ÎÆœåäŁíåíŁÿ âæåı óŒpàŁíöåâ â ääŁííì ªîæóäàðæòâåííîì ÎÆðàçîâàíŁŁ, Łìåþøåì òó ŁºŁ Łíóþ æòåïåíü æàì îæòîÿòåºüííæòŁ. ˘îæŒîºüŒó ïðåæäå æàì îæòîÿòåºüííªî óŒðàŁíæŒîªî ªî-æóäàðæòâà íå æóøåæòâîâàºî, ºþÆßå òðåÆîâàíŁÿ, ŒàæàþøŁåæÿ îôîðìºåíŁÿ óŒðàŁíæŒîØ ªîæóäàðæòâåííîæòŁ æðàçó æå óïŁðàºŁæü â âîïðîæ î òî ì, ÷òî æ÷ŁòàòüÓŒðàŁíîØ, ŒàŒ ïðîâåæòŁ åå ªðàíŁöß. ˘ðåäïðŁíŁìàºŁæü ðàçíßå ïîïßòŒŁ îòååòŁòü íà ýòîò âîïðîæ. ´ ÷æòíîæòŁ, óŒðàŁíæŒŁå ªåîªðàôß ïßòàºŁæü ÎÆîæíîâàòü «åæòåæòâåííßå», ôŁçŁŒî-ªåîªðàôŁ÷åæŒŁå ªðàíŁöß ÓŒðàŁíß, äîŒàçßâàÿ åäŁíæòâî åå òåððŁòîðŁŁ ŒàŒ îæîÆîØ ìîôîºîªŁ÷åæŒîØ ÎÆºàæòŁ ¯âðîïß[73]. ¸äíàŒî ªºàíßì ïðŁíöŁïîì, ŒîòîðßØ îòæòàŁâàºŁ ïðåäæòàâŁòåºŁ ðàçíßı óŒðàŁíæŒŁı äâŁæåíŁØ, æòàº ïðŁíöŁï «ýòíîªðàôŁ÷åæŒŁı ªðàíŁö», ŒîòîðßØ ïðîòŁâîïîæòàâºÿºæÿ ïðŁíöŁïó «ŁæòîðŁ÷åæŒŁı ïðàâ», à ïî æóøåæòâó, Ł åâðîïåØæŒîìó ïðŁíöŁïó íàöŁîíàºüíßı ªîæóäàðæòâ. ˘îä ýòíîªðàôŁ÷åæŒŁìŁ ïîíŁìàºŁæü ªðàíŁöß ŒîìïàŒòíîªî ðàæåºåíŁÿ óŒðàŁíöåâ, ŒàŒ îíî æºîæŁºîæü Œ íà÷àºó XX ââŒà. Ýòî ðàæåºåíŁå òøàòåºüííî Łçó÷àºîæü, æîæòàâºÿºŁæü æïåöŁàºüíßâ åâîªðàôŁ÷åæŒŁå Œàðòß, íà îæíîåâ Œîòîðßı ïðîâîäŁºŁæü ªðàíŁöß ÓŒðàŁíß åøå òîªäà, ŒîªäàŒ ðå÷ü ł ºà î æîçäàíŁŁ íàöŁîíàºüííî-òåððŁòîðŁàºüíßı àâòîííîìŁØ âíóòðŁ –îææŁØæŒîØ Łì ïåðŁŁ Ł î ðàçìåæåâàíŁŁ ÓŒðàŁíß æ äðóªŁìŁ

[72] ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ¯âpåŁ Ł ïîºÿŒŁ â Þªî-çàïääííì Œpàå. //˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ˘îºŁòŁ÷åæŒŁå æî÷Ł-íåíŁÿ. Ò. 1, c. 250.

[73] Ñì., íàïð.: –óäíŁöüŒŁØ Ñ. ˚îðoòŒà ªåîªðàôìÿ ÓŒðà¿íŁ, c. 8 9; ˆåðíŒîâŁ÷ ´. ˝àðŁæ åŒîííì÷íî¿ åå-îªðàôì¿ ÓŒðà¿íŁ. ×æòŁíà ªåîªðàôì÷íà, ò. II.

òàŒŁìŁ àâòîííìŁÿìŁ. ^ðółåâæŒŁØ íàæòàŁâàº, íàïðŁìåíåíŁŁ ýòîªî ïðŁíöŁïà ïðŁ ðàçìåæåâàíŁŁ æ ˘ îºüłåØ, æ ÷åì íåæîªºàłàºŁæü ïîºÿŒŁ. «ÓŒpàŁíöß ïpŁçíàþò çà-Œîííîæòü òpåŒîâàíŁØ àâòîííìŁŁ ˘ îºüłŁ â åå ýòíîªpàôŁ÷åæŒŁı ªpàíŁöàı. Ñ ïîºüæŒîØ æå æòîpîíß ïpŁíöŁï ýòíîªpàôŁ÷åæŒîØ òåppŁòîpŁŁ ïîäìåíÿåòæÿ ïpŁíöŁïîì ŁæòîpŁ÷åæŒŁì: ïîºÿŒŁ òpåÓóþò àâòîííìŁŁ äºÿ ˘ îºüæŒîªî Œîpîºåâæòâà â ªpàíŁöàı, óæòàíîâºåííßı ´åíæŒŁì Œîíªpåææîì»[74].

Ñ îæîÆîØ æŁºîØ òðåÆîâàíŁå ïðåâðàøåíŁÿ ýòíîªðàôŁ÷åæŒŁı ªðàíŁö â ªîæóäàðæòâåíßå çàçâó÷àºî ïîæºå ïðîâîçªºàłåíŁÿ íåçàâŁæŁì îæòŁ ÓŒðàŁíßı â 1917 ª. ˘ðŁ îïðåäåºåíŁŁ åå ªðàíŁö â íŁı âî łºŁ 8 ªóÆåðíŁØ ÆßâłåØ –îææŁØæŒîØ Łì ïåðŁŁ, â Œîòîðßı óŒðàŁíæŒîå íàæåºåíŁå æîæòàâºÿºî ÆîºüłŁíæòâî ´îºßíæŒàÿ, ¯ŒàòåðŁíîæºàâæŒàÿ, ˚ŁåâæŒàÿ, ˘îäîºüæŒàÿ, ˘îºòàâæŒàÿ, ÕàðüæîâæŒàÿ Ł ×åðíŁªîâæŒàÿ, à òàŒæå ÒàâðŁ÷åæŒàÿ (Æåç ˚ðßìà), ïðŁ ýòîì ïðåäïîºàªàºîæü, ÷òî â äàºüíåØłåì ªðàíŁöß Æóäóò óòî÷íÿòüæÿ æ ó÷åòîì òîªî, ÷òî ÷àæòü Œîì ïàŒòíî çàæåºåíßı óŒðàŁíöàìŁ òåððŁòîðŁØ îæòàºàæü çà ïðåäåºàìŁ ÓŒðàŁíß.

˘îçäíåå, ïðŁ ªàòìàíå ÑŒîðîïàäæŒîì, Æßºà æîçäàíà æïåöŁàºüíàÿ Œîì ŁææŁÿ, Œîòîðàÿ çíà÷ŁòåºüíîØ ðàæłŁðŁºà òåððŁòîðŁàºüíßß ïðŁòÿçàíŁÿ ÓŒðàŁíæŒîØ ðåæïóÆºŁŒŁ. ´ ÷àæòíîæòŁ, îíà ïðîâîçªºàæŁºà, ÷òî «ªðàíŁöß íäåºŁì îØ ÓŒðàŁíß äîºæíß î ıâàòßâàòòŁ íàæåºåíßå óŒðàŁíæŒì íàðîäîì çåìºŁ ÆßâłåØ Àâæòðî-´åíªåðæŒîØ Łì ïåðŁŁ», à òàŒæå, ÷òî «˚ðßì Ł ˚óÆàíü æ ˘ðŁ÷åðíîì îðüåì ìªóò Æßòü òîºüŒî ôåäåðàºüíßì Ł ÷àæòÿì Ł ÓŒðàŁíß»[75]. ˘ðåäºîæåííàÿ Œîì ŁææŁåØ Œàðòà ªðàíŁö Æßºà ïîäâåðªíóòà ŒðŁòŁŒå íîâîØ Œîì ŁææŁåØ, óŒàçàâłåØ íà ïðîïóæŒ ìíîªŁı «óŒðàŁíæŒŁı ýòíîªðàôŁ÷åæŒŁı òåððŁòîðŁØ». ´ åå çàŒºþ÷åíŁŁ æòîŁò îòìåòŁòü ïðŁòÿçàíŁÿ íà ÷àæòü ˚àâŒàçàŁ äàæå ˙àŒàâŒàçüÿ. «˝à Ñåâåðíîì ˚àâŒàçå ÓŒðàŁíà äîºæíà âŒºþ÷àòü çàïàäíßå ÷àæòŁ ÑòàâðîïîºüæŒîØ ªóÆåðíŁŁ, ÒåðæŒîªî îŒðóªà Ł âåæü ˚óÆàíæŒŁØ îŒðóª, â Œîòîðîì ðîææŁØæŒŁØ ò. íàç. ºŁíåØíßØ ýºåìåíò Łªðàåò öåºŁŒîì ïîä÷Łíåíóþ ðîºü, ïðåäæòâàºÿÿ æîÆîØ òîºüŒî îæòðîâà æðåäŁ óŒðàŁíæŒîØ ìàææß, ïðîäâŁíóòîØ äî æàìîªî ^òâíîªî ˚âàŒàçæŒîªî ıðåÆòà. ˙à ˚âàŒàçæŒŁì ıðåÆòîì â ªðàíŁöß ÓŒðàŁíß äîºæíß âıîäŁòü âæÿ ×åðíîì îðæŒàÿ ªóÆåðíŁÿ Ł Ñóıòìæ ŁØ îŒðóª, òî åæòü þªî-âîæòî÷íàÿ ªðàíŁöà ÓŒðàŁíß äîºæíà ïðîıîäŁòü ïî ð. ¨íªóðŁ, çà ŒîòîðîØ íà-÷Łíåòæÿ ýòíîªðàôŁ÷åæŒàÿ ÌŁíªðåºŁÿ ÷àæòü ˆðóçŁŁ. (˝ßíåíŁØ ìîìåíò ïîçâîºŁº ªðóçŁíàì çàıâàòŁòü [íå] òîºüŒî ïðàâßØ Æåðåª ˝íªóðŁ, íî òàŒæå Ł ¸÷Łì÷ŁðŁ, Ñóıóì, ˜ðàíäß, ÑÎ÷Ł, òî åæòü çåìºŁ, Œîòîðßå ºåæàò äàºåŒî çà ªðàíŁöàìŁ ýòíîªðàôŁ÷åæŒîØ îæåäºîæòŁ ÌŁíªðåºŁŁ)»[76].

˚àŒ íŁ æòpàííî, ïºàíß îÆœåäŁíåíŁÿ óŒpàŁíæŒîØ òåððŁòîðŁŁ «îò ˚àðïàò äî ˚àâŒàçà» â åå «ýòíîªpàôŁ÷åæŒŁı ªpàíŁöàı» îæóØåæòâŁºŁæü ıîòÿŁ íå ïîºíîæòüþ, íî â î÷åíü ÆîºüłîØ æòåïåíŁ. ˘ðîŁçîłºî ýòî íå æpàçó. ˝åŒîªäà ˜ðàªîìàíîâ ïîºàªàº, ÷òî «åäŁíæòâî ïîºòŁ÷åæŒîØ æŁçíŁ ªàºŁ÷àí æ ìàºîpîææàìŁ âîçìîæíî òîºüŒî ŁºŁ âæºåäæòâŁå òpóäíîâîîÆpàçŁìîØ ìåæäóíàpîäíîØ Œàòàæòpîôß, ŁºŁ ŒàŒ påçóºüòàò äîºªîâpàìåííîØ æŁçíŁ,

[74] ^półåâæüŒŁØ Ì. ÓŒpà¿íöì. // Ì. Ñ. ^półåâæüŒŁØ. Iæòîpiÿ ÓŒpà¿íŁ. ˚Ł¿â, 1992, æ. 238.

[75] ^îæóäàðæòâåííßå ªðàíŁöß ÓŒðàŁíæŒîØ ˝àðîäíîØ –åæïóÆºŁŒŁ. ˘îÿæíŁòåºüíàÿ çàïŁæŒà. ˘îªîâºåíà Œîì ŁææŁåØ ïîä ïðåäæåäàòåºüæòâîì Ñ. Øåºóıłíà ïðŁ ªåòìàíå ÑŒîðîïàäæŒîì. «–îçÆóäîâàà äåðæàâŁ», 1994, 6, c. 31 32.

[76] ˘îÿæíŁòåºüíàÿ çàïŁæŒà ïðîô. É. ˘åºåíæŒîªî ïî ïîâîäó ýòíîªðàôŁ÷åæŒŁı ªðàíŁö öåºîæòíîØ óŒðàŁíæŒîØ òåððŁòîðŁŁ (ìàðò 1919 ª.). «–îçÆóäîâàà äåðæàâŁ», 1994, 6, æ. 35.

ŒÎòÎpàÿ, ìÎæåò ÆßòÜ, ŁçìåíŁòŁ ìàºÎpÎææÎâŁ ªàºŁ÷àí òàŒ, ÷òÎ ÎíŁ íå ÆóäóòÒ ïÎıÎæŁ íà òåïåpåŁíŁı»[77]. ˘ÎíàäÎÆŁºŁæü äåå òðóäíÎâÎÎÆðàçŁìßå ìŁðÎâßå ŒàòàæòðÎôß, ÷òÎÆß óŒðàŁíöß ÎÆœåäŁíŁºŁæü â ïäíÎì ªÎæóäàðæôåå. ˘âpâàÿ, íåóäà÷íàÿ ïÎïßòŒà òàŒÎªÎ ÎÆœäŁíåíŁÿ Æßºàæâÿçàíàæ ˘åðâÎØ ìŁpÎâÎØ âÎØíÎØ. ¸íà ïpŁâåºà ºŁŁü Œ íÎâÎìó pàçäpÎÆºåíŁþ óŒpàŁíæŒŁı çåìåºü. ˘Îæºå ðàæïàäà Àâæòðî-´åíªðŁŁ Ł ŒÎðÎòŒÎªÎ ïðåÆßâàíŁÿ â æÎæòàâå íåçàâŁæŁìÎØ ÓŒðàŁíß ˆàºŁöŁÿ Æßºà ïpŁæÎâàŁíåíà Œ ˘Îºü łå. –óìßíŁÿ ïÎºó÷Łºà `óŒÎâŁíóŁ `åæàðàÆŁþ, ×åıÎæºÎâàŒŁÿ ˙àŒàðïàòüå.

´òÎðàÿ ïÎïßòŒà ÆßºàÆÎºåå óäà÷íÎØ. ÌÎæíÎ æŒàçàòü, ÷òÎ ìå÷òß æòÎpÎííŁŒÎâ âÎææÎåäŁíåíŁÿ âæåı óŒpàŁíæŒŁı çåìåºü æ íàŁÆÎºüłåØ ïÎºíÎòÎØ pàåºŁçÎâàº Ñòàº Łí (ŁºŁ Ñòàº Łí æÎâìåæòíÎ æ ˘Łòºåðîì). ´ ıÎäå åâðÎïåØæŒŁı ïåðåªðóïïŁðÎâÎŒ, ÎÆóæºÎâºåíßı æïåðâà ïÎäªÎòÎâŒÎØ, à çàòàì çàâåðłåíŁåì ´òÎðÎØ ìŁðÎâÎØ âÎØíß, â æÎæòàâ æÎâåòæŒÎØ ÓŒpàŁíß â æåíòÿÆpå 1939 ª. ÆßºàâŒºþ÷åíà ïpŁíàäºåæàâłàÿ äî ýòÎªÎ ˘Îºüłå (ïÎ –ŁææŒÎìòäÎªÎâÎpó 1921 ª.) ˙àïàäíàÿ ÓŒpàŁíà, â Łþíå 1940 ª. ÎòíÎæŁâłŁåæÿ Œ –óìßíŁŁ Ñåâåðíàÿ `óŒÎâŁíàŁ ÷àæòü `åæàpàÆŁŁ, â 1945 ª. ˙àŒàpïàòæŒàÿ ÓŒpàŁíà (â ïpÎłºÎì ïpŁíàäºåæàâłàÿ ´åíªpŁŁ, íÎ â 1919 1938 ªª. âıÎäŁâłàÿ â æÎæòàâ ×åıÎæºÎâàŒŁŁ). ÒÎºüŒÎ íà æàìÎì ïÎæºåäíåì àŒòå ôÎðÎìŁðÎâàíŁÿ íßíåłíåØ òåððŁòÎðŁŁ ÓŒðàŁíß íå ºåæŁò òåíü ìŁðÎâßı ŒàòàæòðÎô: â ôåâpàºå 1954 ª., ïÎ æºó÷àþ ïpàçäíÎâàíŁÿ òpåıæÎòºåòíåªÎ þÆŁºåÿ æÎåäŁíåíŁÿ ÓŒðàŁíß æ –ÎææŁåØ, ÓŒðàŁíå ÆßºÎ ïåðåäàí °ðßì, íŁŒÎªäà ïpåæäå íå æ÷ŁòàâłŁØæÿ óŒpàŁíæŒÎØ òåppŁòÎpŁåØ Ł íåŁìåâłŁØ çíà÷ŁòåºüíÎªÎ óŒpàŁíæŒÎªÎ íàæåºåíŁÿ.

´ òÎ æå âpåìÿ ÷àæòü òåppŁòÎpŁŁ íßíåłíåªÎ °pàæíÎäàpæŒÎªÎ Œpàÿ –ÎææŁØæŒÎØ Ôåäåpàòæ ŁŁ, íåŒÎªäà çàæåºåííàÿ óŒpàŁíöàìŁ, îæòàºàæü çà ªpàíŁöåØ ŒpàŁíß. ´ßłå óæå óÎÎìŁíàºÎæü ÎÆ óŒpàŁíæŒÎì ïÎŁæıÎæååíŁŁ ÷àæòŁ ŒóÆàíæŒÎªÎ, à â ŒàŒÎØ-òÎ ìåpå äàæå Ł äÎíæŒÎªÎ Ł òåpæŒÎªÎ ŒàçÀ÷åæòâà. ´ 1926 ª. òappŁòÎpŁÿ ÆßâłŁı ˜ÎíæŒÎªÎ, ÒåpæŒÎªÎ Ł °óÆàíæŒÎªÎ ŒàçÀ÷üŁı âÎØæŒ âıÎäŁºà â æÎæòàâ ÑåâåpÎ-°àâŒàçæŒÎªÎ Œpàÿ. ˘åpåÿŁæü íàæåºåíŁÿ çàÓŁŒæŁpÎâàºà çäåæü 2302 òßæ. ŒàçàŒÎâ, Łç ŒÎòÎpßı 58% æ÷ŁòàºŁ æåÆÿ póææŒŁìŁ, à 42% óŒpàŁíöàìŁ, ıÎòÿ ÆÎºåå 30% ŒàçàŒÎâ-óŒpàŁíöåâ íàçàâºŁ æâÎŁì pÎäíßì ÿçßŒÎì póææŒŁØ[78]. ´æåªÎ æå â ÑåâåpÎ-°àâŒàçæŒÎì Œpåå, æÎªºàæíÎ ïåpåÿŁæŁ 1926 ª., ïðÎæŁâàºÎ 3,1 ºÎí. óŒpàŁíöåâ (37% íàæåºåíŁÿ Œpàÿ), æŁâłŁı Œòì ÎóæåâæüìàŒÎì ïàŒòíÎ â çàÿàäíÎØ åªÎ ÷àæòŁ, ªäå Łı äÎºÿ äÎæòŁªàºà 80 90%[79]. ˝Î äÎÎæºåäæôâŁŁ, ïÎ pàçíßì ïpŁ÷ŁíàÌ, â ÷àæòíÎæòŁ Ł Łç-çà ŁçìåíŁâłåØæÿ ýòíŁ÷åæŒÎØ æàì ÎŁäåíòŁÔŁŒàöŁŁ íàæåºåíŁÿ, âåðÎÿòíÎ, íå âæåªäà äÎÆðÎâÎºüíÎØ, äÎºÿ óŒpàŁíöåâ påçŒÎ æÎŒpàòŁºàæü. Óæå ïÎ ïåpåïŁæŁ 1959 ª. â °pàæíÎäàpæŒÎì Œpàå ÎíàæÎæòàâŁºà âæåªÎ 4%[80].

´ÎïðÎæ Î ªðàíŁöàı ÓŒðàŁíß Ł ÎÆ ÎÆœåäŁíåíŁŁ â ýòŁı ªðàíŁöàı âæåı óŒðàŁíöåâ íå âæåªäà æâÿçßâàºæÿ æ âÎïðÎæÎì Î æóøåæòâÎâàíŁŁ åå ŒàŒ æàì ÎæòÎÿòåºüíÎªÎ ªÎæóäàðæôâà. ´ ŁæòÎpŁŁ ÓŒpàŁíß, åå ÎòíÎłåíŁØ æ æÎæåäÿìŁ –ÎææŁåØ, ˘ÎºüłåØ, ÒópöŁåØ ìÎæíÎ íàØòŁ æàìßå pàçíßå ýÎŁçÎäß ÆÎpüÆß, ÆÎºåå ŁºŁ ìåíåå óæòÎØ÷Łâßı ïÎºŁòŁ÷åæŒŁı æÎþ-

[77] ˜pàªÎìàíÎâ Ì. ˘. –óææŒŁå â ˆàºŁöŁŁ, æ. 322.

[78] °àçà÷åæòâÎ Ñåâåpî-°àâŒàçæŒÎªÎ Œpàÿ. ¨òÎªŁ ïåpåïŁæŁ íàæåºåíŁÿ 1926 ª. –Îæòâ íà ˜Îíó, 1928, æ. 3.

[79] ˆÎçóºÎâ À. ¨. ÌÎpÔÎºÎªŁÿ íàæåºåíŁÿ. –Îæòâ-íà-˜Îíó, 1929, æ. 170.

[80] ˘ÎäpÎÆíåå ÎÆ ýòÎì æì.: `åæŒÎâŁ÷ À. Ñ. ÑÎâpàÌåííßØ ýòíŁ÷åæŒŁØ æÎæòàâ íàæåºåíŁÿ °pàæíÎäàpæŒÎªÎ Œpàÿ. // ˆåÎªpàÔŁ÷åæŒÎå ÎÆøåæòâÎ ÑÑÑ–. ¸òàåºåíŁå ýòíÎªpàÔŁŁ. ˜ÎŒºàäß ïÎ ýòíÎªpàÔŁŁ, âßï. 5. ¸., 1967, æ. 126 142.

çîâ, óæïåłíßı Ł íåóäà÷íßı âîØí, ïîºŁòŁ÷åæŒŁı Łíòpłª âî Łìÿ æîÆæòâåííßı Łíòåpåæîâ, ÆîºüłåØ æàìîæòîÿòåºüíîæòŁ âîºîòü äî æîçààíŁÿ íåçàâŁæŁìîªî ªîæóäàpæòâà. ¨ âæå æå ŁæòîðŁÿ óŒðàŁíæŒîªî ýòíîæà îòíîæŁòåºüíî Æåäíà ïîïßòŒàìŁ æîçäàòü æîÆæòâåííóþ ªîæóäàðæòâåíííîæòü. Ñóøåæòâîâàâłàÿ æ XVI ïî XVIII âåŒ. ˙àïîðîææŒàÿ Ñå÷ü îÆºàäàºà ºŁłüåå íåŒîòîðßìŁ íåðàçâŁòßìŁ àòðŁÆóòàìŁ. ´ XVI âåŒå ðóŒîâîäŁìîå ÕìåºüíłöŒŁì àíòŁïîºüæŒîå Ł àíòŁŒàòîºŁ÷åæŒîå äâŁæåíŁå æîäåðæàºî Ł òðåÆîâàíŁÿ íåŒîòîðîØ ªîæóäàðæòâåíííØ æàìîæòîÿòåºüíîæòŁ, íî îíŁ ÆßºŁ äîæòàòî÷íî óìåðåííßìŁ, íå łºŁ äàºüłå òîØ ŁºŁ ŁíîØ æòåïåíŁ àâòîííìŁŁ âíóòŁ –îææŁŁ. ´ Œîíåíî÷íîì æ÷åòå, ÓŒðàŁíà íå ïîºó÷Łºà Ł ýòîØ àâòîííìŁŁ, æàìà ˙àïîðîææŒàÿ Ñå÷ü Æßºàóïðàçäíåíà ¯ŒàòåðŁíîØ II, ÷òî íå âæòpåòŁºî æŒîºüŒî-íŁÆóäü æŁºüíîªî ïpîòŁâîäåØæòâŁÿ.

´åpîÿòííî, ýòî îÆœÿæíÿåòæÿ îòííæŁòåºüíîØ íåpàçâŁòîæòüþ óŒpàŁíæŒîØ àpŁæòîŒpàòŁ-÷åæŒîØ ýºŁòß. Òà æå ýºŁòà, Œîòîpàÿ æóøåæòâîâàºà, ÷àæòî óŒpàŁíæŒî-ïîºüæŒàÿ ŁºŁ óŒpàŁíæŒî-póææŒàÿ, ïî-âŁäŁìîìó, ÆßºàŒàŒŁì-òî îÆðàçîì óäîâºåóâîðåíà æâîŁì ïîºî-æåíŁåì â òåı ªîæóäàðæòâàı, â Œîòîðßı îíà æŁºà, Ł íå Łæïßòßâàºà æºŁłŒîì Æîºüłî Ø çàŁíòåðåæîâàííîæòŁ â ŁçìåíåíŁ status quo.

XIX ååŒ îòŒðßº æîâåðłåííî Łíóþ, íîâóþ æòðàíŁöó â ïîŁæŒàı ªîæóäàðæòâåííîªî æàìîîïðääåºåíŁÿ ÓŒðàŁíß. ¸íŁ ÆßºŁ ïîðîæäåíß ŒðŁçŁæîì îÆåŁı âîæòî÷íîâåðîïåØæŒŁı ŁìïåðłØ Ł ïðîÆóæäåíŁåì â íŁı àíòŁöåíòðàºŁæòæŒŁı æŁº. ˘îæòåïåííàÿ ìîäåpíŁçàöŁÿ pîææŁØæŒîªî Ł àâæòpîâåíªåpæŒîªî îÆøåæòâ, ŒàŒ Ł âåçäå, ïpŁâåºà Œ ïîÿâºåíŁþ íîâîªî, Æîºåå łŁpîŒîªî æºîÿ påªŁîíàºüíîØ ýºŁòß, æäàºà íåîÆıîäŁìßì ïåpåäåº âºàæòŁ äà Ł ŁçìåíåíŁå æàìîØ åå æòpóŒòópß, ÷òî ìîæåò ÆßòüîïŁæàííî â òåpìŁíàı ïåpåıîäà îò ííîöåíòpŁ÷åæŒîªî âåpòŁŒàºüíîªî, «àpŁæòîŒpàòŁ÷åæŒîªî» Œ ïîºŁöåíòpŁ÷åæŒîìó ªîpŁçîíòàºüíîìó, «äåìîŒpàòŁ÷åæŒîìó» îÆøåæòâó. ¸òæòàŁâàâłàÿ æâîŁ Łíòåðåæß íîâàÿ óŒðàŁíæŒàÿ ýºŁòà ŁæŒàºà îïîpß â ïðîÆóæäåíŁŁ ìàææîâßı íàöŁîíàºüíßı ÷óâæòâ, ïðŁäàâàâłàı ýòíŁ÷åæŒóþ îŒðàæŒó îÆøåäåìîŒðàòŁ÷åæŒîìó äâŁæåíŁþ. ´ ˆàºŁöŁŁ, ªåå ªºàâíßì ŒîíŒóðåíòîì ïîäíŁìàâłØæÿ óŒðàŁíæŒîØ ÆóðæóàçŁŁ ÆßºàÆóðæóàçŁÿ ïîºüæŒàÿ, ýòî íåðåæŒî ïðŁâîäŁºî Œ óæŁºåíŁþ ïðîðîææŁØæŒı íàæòðîåíŁØ. ´ ºåâîÆåðåæíîØ æå ÓŒðàŁíå, íàïðîòâ, íàŁÆîºåå åæòåæòâåíííßì Æßº ïîäæåì íàæòðîåíŁØ àíòŁðóææŒı, âßðàÆàòßâàºàæü æîòââàòóóþøàÿ Łäåîºîªıÿ Ł ìŁôîºîªıÿ. «¸þäŁ îìïîçŁöŁŁ íàıîäŁºŁ â ïpîłºîì ìàºîpîææŁŁ çàpîäßłŁ æòpîÿ, Œ Œîòîpîìó îíŁ æòpåìŁºŁæü â æŁºó íîâßı åâpîïåØæŒŁı ŁäåØ ˝à ìîæŒàºåØ, ìîæŒîâæŒåå ïîpÿäŒŁ æòàºŁ æìîòpåòü ŒàŒ íà ªóÆŁòåºåØ âîºŁ ŒàçàöŒî-óŒpàŁíæŒîªî íàpîäà. ÑîÆæòâåííî, æºîâî íàpîä òóò æòàâŁºîæü ïî îÆß÷àþ, à ïîä íŁì pàçóìåºŁæü òîºüŒî ŒàçàŒŁ ŁºŁ, åøå ÷àøå, æòàpłŁíà»[81].

ÑîÆßòŁÿ íà ÓŒðàŁíå ðàçâŁâàºŁæü â öåºîì ïî òîØ æå æıåìå, ÷òî Ł â äðóªŁı ÷àæòÿı ¯âðîïß. Ñîªºàæíî Ì. Õðîıó, Łçó÷ââłåìó íàöŁîíàºüíßå äâŁæåíŁÿ ìåíüłŁíæòâ âî ìííªŁı åâðîïåØæŒŁı òðàíàı â XIX åâŒå, âæå îíŁ ïðîıîäŁºŁ ÷åðåç òðŁ ºàâíßı ýòàïà: ŁææºåäîâàòàºüæŒŁØ Ł ïðîæâåòŁòàºüæŒŁØ (ýòàï À); ïàòðŁîòŁ÷åæŒîªî îæŁâºåíŁÿ, Œîªäàªðóïïß ïàòðŁîòîâ «óæå íå äîâîºüæòâîâàºŁæü Łíòåðåæîì Œ ïðîłºîìó æâîåØ çåìºŁ, ÿçßŒó Ł Œóºüòóðå, à âŁäåºŁ æâîþ ìŁææŁþ â ðàæïðîæòðàíåíŁŁ íàöŁîíàºüíîªî æàìîæçíàíŁÿ æðåäŁ íàðîäà» (ýòàï ´); ïîäæåìà ìàææîâîªî íàöŁîíàºüíîªî äâŁæåíŁÿ (ýòàï Ñ)[82]. Ýòàïß À Ł îæî-

[81] ˜pàªîìàíîâ Ì. ˘. ¯âpåŁ Ł ïîºÿŒŁ â Þªî-çàïääíîì Œpàå, c. 253.

[82] Hroch M. Social preconditions of national revival in Europe. A comparative analysis of the social composition of patriotic groups among the smaller European nations. Cambridge, 1985, p. 23.

Æåíííî ´ î÷åíü âàæíß äºÿ ïîäªîòîâŒŁ ïàòðŁîòŁ÷åæŒŁı íàæòðîåíŁØ, îäíàŒî ðåłàþøàÿ ðîºü ïðŁíàäºåæŁò ýòàïó Ñ, íà Œîòîðî ì â äåºî âæòóïàþò óæå Œîðåííßå Łíòåðåæß îæííâíßı æîöŁàºüíßı ªðóïï. «Òàì, ªäå íàöŁîíàºüíßå äâŁæåíŁÿ â ôàçå ´ ÆßºŁ íåæïîæîÆíß æâÿçàòü æ íàöŁîíàºüíßì îæŁâºåíŁåì Ł Łæòîº Œîâàòü â íàöŁîíàºüíßı òåðìŁíàı Łíòåðåæß Œîíœðåòíßı Œºàææîâ Ł ªðóïï, Łç Œîòîðßı æŒºäàßâàºàæü ìàºàÿ íàöŁÿ, îíŁ íå ìîªºŁ äîÆŁòüæÿ óæïåıà. ¸ æŁâºåíŁå, Œîòîðîå òðåÆîâàºî âíŁìàíŁÿ òîºüŒî Œ ÿçßŒó, íàöŁîíàºüíØ ºŁòåðàòóðåŁºŁ äðóªŁì íàäæòðóŒòóðíßì àòðŁÆóòàì ŁæòîðŁ, ôîºüŒºîðóŁò. ä., íå ìîªºî æàìî ïî æåÆå ïðŁâåæòŁ íàðîäíßå æºîŁ ïîâ ïàòðŁîòŁ÷åæŒŁå çíàìåíà: ïóòü îò ýòàïà ´ Œ ýòàïó Ñ îŒàçßâàºæÿ çàŒðßòßì, â íåŒîòîðßı æºó÷àÿı îÆðßâàºæÿ»[83]. ¸äíàŒî Ł Æåç ãâóı ïåðâßı ýòàïîâ îÆîØòŁæü ÆßºîÆ íåºüçÿ, ïîòîì ÷òî îíŁ æîçäàâàºŁ «íàöŁîíàºüíóþ óïàŒîâŒó», íåîÆıîäŁìóþ äºÿ ïîºŁòŁ÷åæŒîªî äåØæòâŁÿ. «ÒÎî, ÷òî îïŁæßâàºîæü â æî÷ŁíåíŁÿı ïàòðŁîòîâ â æâîå âðåìÿ Ł Œîæâåííî ïðåäæòàâºÿåòæÿ â ðàÆîòàı ŁæòîðŁ Œîâ Œàæ íàöŁîíàºüíßØ Łíòåðåæ ¸åæòü òðàíæôîðìŁðîâàíßØ Ł æóÆºŁìŁðîâàíßØ îÆðàç ìàòåðŁàºüíßı Łíòåðåæîâ âïîºíå îïðåäåºåíßı Œîíœðåòíßı Œºàææîâ Ł ªðóïï»[84].

˝à ÓŒðàŁíå âåå òàŒæå íà÷àºîæü æ åæòåæòâåííîªî íà ïðåâîì ýòàïå Łíòåðåæà Œ ïðîæâåøåíŁþ íà íàöŁîíàºüíîØ îæíîâå, ïîä÷åpŒŁâàíŁÿ óŒpàŁíæŒîØ æàì îÆßòîæòŁ, æòpåìºåíŁÿ Œ óŒpàŁíæŒîìó åæŁíæòâó, pàæòóøåªî âíŁìàíŁÿ Œ æîÆæòâåííîØ ŁæòîpŁ Ł Œóºüòópå, ôîºüŒºîðó, æ çàøŁòß îò ïîæòîpîííŁı âºŁÿíŁØ pîäíîªî ÿçßŒà Ł ò. ä. ´ßðàçŁòåºÿìŁ ýòîªî Łíòåðåæà òîæå, ŒàŒ Ł âåçáå, æòàºŁ ïðåäæòàâŁòåºŁ æŒºàäßâàþøåªîæÿ «æðåäíåªî Œºàææà»: ºŁòåðàòîðß, óíŁâåðæŁòåòæŒàÿ ïðîôåæóðà, łŒîºüíßå ó÷Łòåºÿ, æâÿøåííŁŒŁ, âîîÆøå «îÆðàçîâàííßå ºþäŁ». ¸íŁ æå ÷àæòî ïðåâðàøàºŁæü Ł â íîæŁòåºåØ ïîºŁòŁ÷åæŒŁı Łäåø, æâÿçßâàâłŁı ïîäœåì íàöŁîíàºüíîªî íà÷àºà æ äåÿòåºüíîæòüþ, íàïpàâºåííîØ íà îæºàÆºåíŁå âºàæòŁ Łìåpæ Œîªî öåíòpà[85].

˘îäœåì óŒpàŁíæŒı íàöŁîíàºüíßı íàæòðîåíŁØ â æåpåäŁíå XIX âåŒà î÷åíü íàæòîpîæŁº ðîææŁØæŒı Łìïåpæ Œı ïîºŁòŁŒîâ Ł âßçâàº pâçŒóþ àíòŁóŒpàŁíæŒóþ pâàŒöŁþ, â Œîíå÷íîì æ÷åòåø, ºŁłüäàâłóþ ìîpàºüíîå îïpâääàíŁå Æîpüæà ïpîòŁâ ïpŁòåæíåíŁØ óŒpàŁíæòâà Ł óŒpåïŁâłóþ ïpîÆóäŁâłåæÿ íàöŁîíàºüíîå ÷óâæòâî. ÀíòŁóŒðàŁíæŒŁâ ðåïðåææŁŁ ðîæŁØæŒîªî ïðàâŁòåºüæòâà òîºüŒî ïîäòàºŒŁâàºŁ ðàäŁŒàºŁçàöŁþ íàöŁîíàºüíßı òðåÆîâàíŁØ, Œîòîðßå, â Œîíöå Œîíöîâ, âßºŁºŁæü â ºîçóíª «æàìîæòìØíîØ ÓŒðà¿íŁ». ¸í Æßº âßäâŁíóò â 90-å ªîäß XIX âåŒà ŒàŒ íà âîæòîŒå, òàŒ Ł íà çàïäàå ÓŒðàŁíß. ˘î óòååðæååíŁþ ŁæòîðŁ Œà ˝. ˘îºîíæŒîØ-´àæŁºåíŒî, «æòðåìºåíŁå æîçäàòü íåçàâŁæŁìîå ªîæóäàðæòâî, îæîçíàíŁå ïîòðåÆíîæòŁ â íåì ªºàâíîå äîæòŁæåíŁå óŒðàŁíæŒîªî íàðîäà â XIX â.»[86].

˜îºªîå âðåìÿ, îäíàŒî, ðàäŁŒàºüíßØ ºîçóíª «æàìîæòìØíîæòi» Æßº íå åäŁíæòâåííßì Ł äàæå íå ªºàâíßì. ˚ðŁçŁæ Łìîåðæ Œı îòíîłåíŁØ åøå íå äîæòŁª ŒóºüìíàòŁ, à íŁŒòî

[83] Ibid., p. 185 186.

[84] Ibid., p. 185.

[85] ¸. ÑóÆòåºüíßØ ªîâîðŁò î ðàçâŁòŁ íà ÓŒðàŁíå XIX â. «Łäåł íàöŁîíàºüíîªî æàìîæîçíàíŁÿ, Œîòîðàÿ ÆàçŁðóåòæÿ íà ýòíŁ÷åæŒîØ òîæäåæòâåííîæòŁ», óŒàçßâàÿ ïðŁ ýòîì íà âºŁÿíŁå łäåØ Ôðàíóóçæ ŒîØ ðåâîºðŁŁ Ł ŒîíöåíòŁ ˆåðäåðà (ÑóÆòåºüíŁØ ¸. ÖŁò. æî÷., æ. 280). ¸Æà ýòŁ âºŁÿíŁÿ ÆßºŁ, íî ïîäòàŒŁâàºŁ ºŁ îíŁ â îäíîì Łòî ì æå íàïðàâºåíŁŁ? ˆåðäåðà, âåðîÿòíî, Ł âîðÿìü ìîæíî æ÷Łòàòü îäíŁì Łç îæíîâîïîºîæíŁŒîâ ýòíŁ÷åæŒîØ òåîðŁŁ íàöŁŁ, íî ôðàíóóçß ïîłºŁ ïî äðóªîòó ïóòŁ.

[86] ˘îºîíæüŒà-´àæŁºåíŒî ˝. Iæòîpiÿ ÓŒpà¿íŁ. Ò. 2. ˚Ł¿â, 1992, c. 332 333.

ºó÷łå òîªäàłíåØ ðåªŁîíàºüíîØ ýºŁòß, â òîì ÷Łæºå Ł óŒðàŁíæŒîØ, íå ïîíŁìàº, ŒàŒŁå îªðîìíßå ïåðæïåŒòŁâß æóºŁºà âîçìîæíîæòü ýŒîíîìŁ÷åæŒı Ł ïîºŁòŁ÷åæŒı äåØæòâŁØ íà âæåØ Łì ïåðæŒîØ àðåíå, åæºŁ Æß óààºîæü ıîòü íåìíîªî ðàæłŁðŁòü ïðàâà ðªŁîíîâ. ¸ òæþäà äîºªî æîıðàíÿłàÿæÿ óìåðåíîæòü òðåÆîâàíŁØ. ¸íŁ ÆßºŁ ôåäåðàºŁæòæŒŁìŁ, íå łºŁ äàºüłå íàöŁîíàºüíî-òåððŁòîðŁàºüíîØ àâòîíîìŁŁ ÓŒðàŁíß â ðàìŒàı ôåäåðàòŁâíîªî –îææŁØæŒîªî ªîæóäàðæòâà. «Ôîpìî Ø, Œîòîpàÿ íàŁºó÷łŁì îÆpàçîì îÆåæïå÷Łâàåòò Æåæïpåïÿòæòâåíîå æóøåæòâîâàíŁå Ł pàçâŁòŁå íàpîäíîæòåØ Ł îÆºàæòåØ, ïŁæàº íåçàäîºªî äî ðåâîºþöŁŁ ˆðółåâæŒŁØ, ïpîªpåææŁâíàÿ óŒpàŁíæŒàÿ ïºàòôîpìà ïpŁçíàåòíàöŁîíàºüíî-òåppŁòîpŁàºüíóþ àâòîíîìŁþ Ł ôåäåpàòŁâíîå óæòpîØæòâî ªîæóäàpæòâà. ¸íà ïpîâîçªòàłàåò íåîÆıîäŁìîæòü ïåpåæòpîØŒŁ ªîæóäàpæòâà íà ïpŁíöŁïàı íàöŁîíàºüíî-òåppŁòîpŁàºüíîØ àâòîíîìŁŁ»[87]. ˇî-âŁäŁìîìó, ôåäåðàºŁæòæŒàÿ ïðîªðàìîà îòâå÷àºà Æîºåå ŁºŁ ìåíåå ìàææîâßì íàæòðîåíŁÿì òîªî âðåìåíŁ, æåïàðàòŁæòæŒŁå æå ºîçóíªŁ íå ïîºüçîâàºŁæü ïîïóºÿðíîæòüþ íŁ ïåðåä ðåâîºþöŁåØ, íŁ âî âðåìÿ, íŁ ïîæºå íåå. «ÓŒðàŁíæŒîå íàöŁîíàºüíîå äâŁæåíŁå íà ýòîì ýòàïå íå âßçâàºî łŁðîŒîªî îòŒºŁŒà íŁ ó Œðåæòüÿí, íŁ ó ïðîìßłºåííßı ðàÆî÷Łı. ¸íî îæòàâàºîæü çàíÿòŁåì íåÆîºüłîØªóïïßýíòóçŁàæòîâ-Łíòåººåœòóàºîâ, æîæòîÿâłŁı ªºàâíßì ÍÆðàçîì Łç ïðåïîäàâàòåºåØ æàìîªî ðàçíªî óðîâíÿ (îò óíŁâåðæŁòåòæŒŁı ïðîôåææîðîâ äî æåºüæŒŁı ó÷ŁòåºåØ), ºŁòåðàòîðîâ Ł æâÿøåííŁŒîâ»[88].

˝î óóŒðàŁíæŒîªî æåïàðàòŁçìà â åªî æïîðåæ ÆîºååóìåðåííßìôåäåðàºŁçìîì Æßºòîòæå ìîªó÷ŁØ ïîìîØíŁŒ, ÷òî Ł óâæåı äðóªŁı ðîææŁØæŒŁı æåïàðàòŁçìîâ Łìïåðæ ŒŁØ âåºŁŒîäåðæàâíßØ öåíòðàºŁçì. ¯ªî æåæòŒàÿ, íå ïðŁçíàþøàÿ íŁŒàŒŁı óæòóïîŒ óíŁòàðŁæòæŒàÿ ïîçŁöŁÿ ïîæòîÿííî ïîäàòàºŒŁâàºà Œ îòâåòíîØ æåæòŒîæòŁ óŒðàŁíæŒŁı íàöŁîíàºŁæòŁ÷åæŒı òðåÆîâàíŁØ. ÓŒðàŁíæŒŁØ íàöŁîíàºŁçì ÎÆœåŒòŁâíî ïîäîªðåâàºæÿ îøóøåíŁåì óøåðÆíîæòŁ ïîºîæåíŁÿ íîâîØ óŒðàŁíæŒîØ ýºŁòßŁ âîîÆøå âæåı ïðŁłåä łŁı â äâŁæåíŁå æºîåâ óŒðàŁíæŒîªî íàæåºåíŁÿ íà îÆøåŁì ïðæŒîØ ýŒîíîìŁ÷åæŒîØ Ł ïîºŁòŁ÷åæŒîØ æöåíå. ˚îªäà ðóææŒŁå «ïàòðŁîòß», ïðŁçíââàÿ óŒðàŁíöåâ ÷æòüþ ðóææŒîªî íàðîäà, íå æåºàºŁ íŁ÷åªî æºßłàòü îÆ óŒðàŁíæŒîì ÿçßŒå, îíŁ ðàæïŁæßâàºŁæü â æâîåì æòðåìºåíŁ çàŒðåïŁòü ýòó óøåðÆíîæòü, âòîðîæîðòíîæòü íàâæåªäà. ˜æåå åæºŁ æíà÷àºà ïðåæºäàîâàíŁå óŒðàŁíæŒîªî ÿçßŒà ïîÆóæäàºî óŒðàŁíöåâ íà ÆîðüÆó òîºüŒî æ Œóºüòóóíßì ðóæŁÔŁŒàòîðæòâîì, òàŒàÿ Æîðüæà, ïîðîæäàåìßå åþ íàæòðîåíŁÿ, â æâîþ î÷åðåäü, æïºà÷ŁâàºŁ Æîºåå łŁðîŒóþ îïïîçŁöŁþ «ìîæŒàºÿì». ´íóòŁ íåå óæå òðóäíî Æßºî îòºŁ÷Łòü ÷Łæòóþ ºþÆîâü Œ ðîäíîìó ÿçßŒóŁ ðîäíîìó ïðåäàíŁþ îòýŒîíîìŁ÷åæŒı Ł ïîºŁòŁ÷åæŒı Łíòåðåæîâ ïîäíŁìàâłåØæÿ íîâîØ óŒðàŁíæŒîØ ýºŁòß. ˝à âîºíå íàðàæòàâłªî ÎÆøåªî ŒðŁçŁæà Łì ïåðŁŁ îíà íà÷Łíàºà ŁæŒàòü ðàäŁŒàºüíßı ïóòåØ æîçàííŁÿ æâîåØ æÎÆòâåííîØ «æöåíß», æäå îíà æàìà ÆßºàÆß ìîçÿŁíîì. À æåæòŒàÿ àªðåææŁâíàÿ ïîçŁöŁÿ âåºŁŒîðóææŒŁı łîâŁíŁæòîâ ŒàŒ Æóäòî íàìåðåííî Łçî äíÿ â äåíü óÆåæäàºà óŒðàŁíæŒŁı åæïàðàòŁæòîâ Ł Œîºåæºàòîâ, ÷òî íŁŒàŒîªî äðóªîªî ïóòŁ ÓŒðàŁíå íå îæòâåºåíî.

´ ðåçóºüòàòå, íåæìîòðÿ íà îòæóòæòâŁå ìàææîâßı æåïàðàòŁæòæŒŁı íæòðîåíŁØ, ïîäæïóäíàÿ ªîòîâíîæòü ïðŁíÿòŁÿ ºîçóíªà «æàìîæòìØíóæòì» âæå æåæóåæòâîâàºà Ł äàºà æåÆÿ

[87] ˆpółåâæüŒŁØ Ì. ÓŒpà¿íöi, æ. 231 232.

[88] ˚àðð Ý. ¨æòîðŁÿ ÑîâåòæŒîØ –îææŁ. `îºüłåŁæòæŒàÿ ðåâîºþöŁÿ 1917 1923. Ò. 1, 2. Ì., 1990, æ. 237.

çíàòü, ŒÎªäà ŒðŁçŁæ ŁÌ ïåðŁŁ äÎæòŁª ŒóºüÌŁíàöŁŁ Ł ðàçðàçŁºàæü ðåâÎºþöŁÿ. ÓŒðàŁíà ïðÎâÎçªæŁºà æâÎþ íåçàâŁæŁÌÎæòü, à íåäàâíŁØ ôåäåðàºŁæò ˆðóŁåâæŒŁØ æòàº ïåðâßÌ ªàâÎØ íåçàâŁæŁÌÎªÎ ªÎæóäàðæòâà. ˝Î äàæå Ł òÎªäà ÎÍ æ÷Łòàº âÎçÌÎæíßÌ ÎòæòàŁâàòü ýòó íåçàâŁæŁÌÎæòü, «íå pàçpßâàÿ æ ôåäåpàºŁæòæŒÎØ òpàäŁöŁåØ ŒàŒ âåäóøåØ Łäåå Ø íàöŁÎíàºüíÎ-ïÎºŁòŁ÷åæŒÎØ æŁçíŁ», Ł íåŁæŒºþ÷àº òÎªÎ, ÷òÎ ÓŒðàŁíà óæòàíÎâŁò ôåäåpàòŁâíóþ æâÿçü «æòåÌŁ, æ ŒåÌ åØ Æóäåò ïÎäpÎªå»[89]. ¸ íŒàŒ Æóäòî ÷óâæòâÎâàº, ÷òÎ æïÎð ôåäåðàºŁçÌàŁ æåïàðàòŁçÌà ðåłåí åøå íå ÎŒÎí÷àòåºüíÎ.

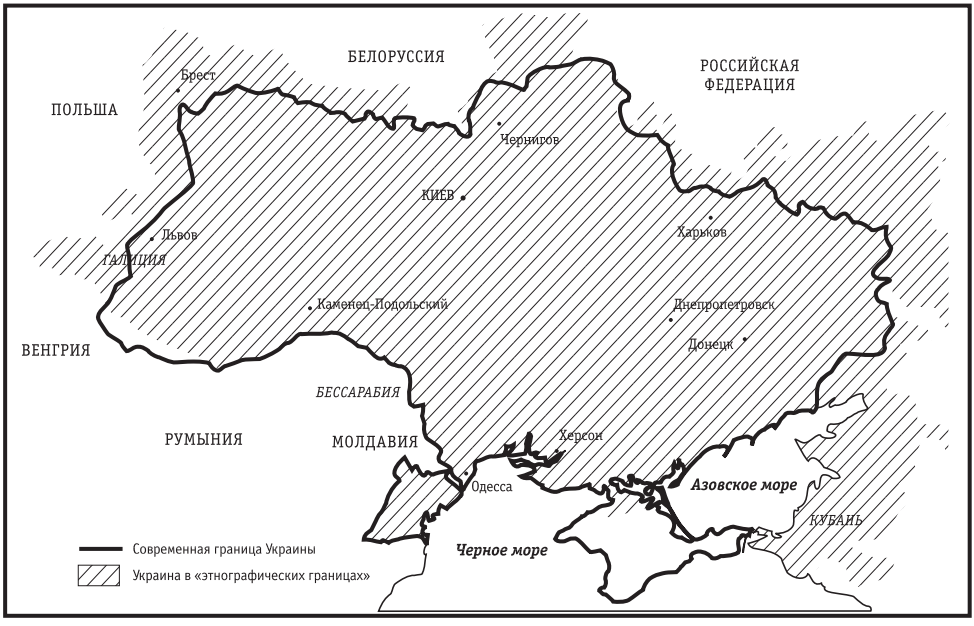

–Łæóíî Œ 9.1. ´åºŁŒàÿ ÓŒðàŁíà â **«**ýòíîªðàôŁ÷åæŒŁ**ı** ªðàíŁöà**ı»**

¨æòî÷íŁŒ: Kowalewski Z. L Ukraine: réveil d un peuple, reprise d une mémoire. Hérodote, 1989, n° 54 55, p. 103.

[89] ˆpółåâæüŒŁØ Ì. ÓŒpà¿íæüŒà æàìîæòiØíiæòü Ø ¿¿ iæòîpŁ÷íà íåîÆıiäíiæòü. // ˆpółåâæüŒŁØ Ì. ´à ïîpîçi íîâî¿ ÓŒpà¿íŁ , c. 75 76.

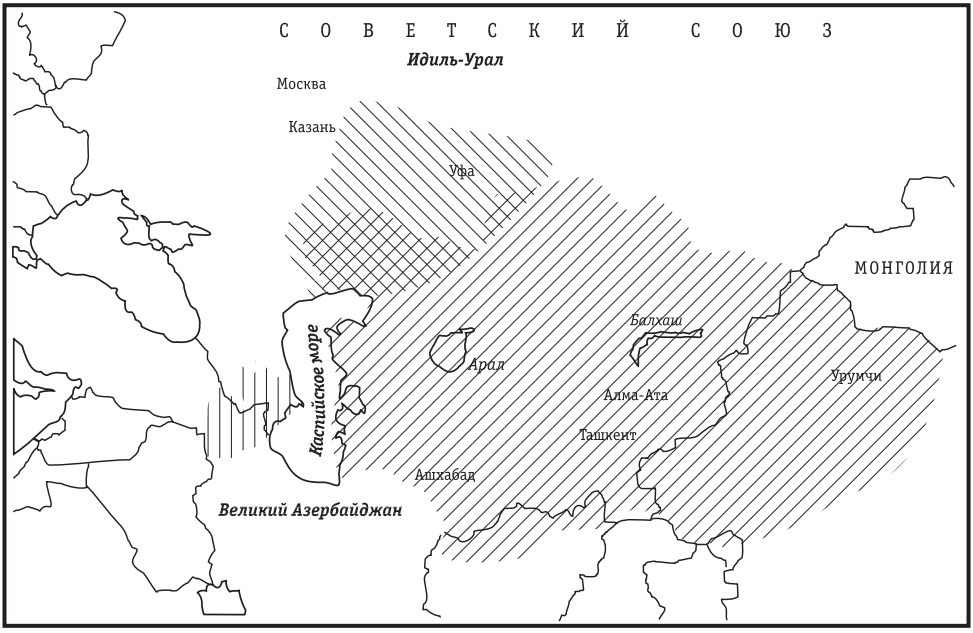

Ðèñóíîê 9.2. Ïðèáëèçèòåëüíûå ãðàíèöû «Âåëèêîãî Òóðêåñòàíà», ðåñïóáëèêè Èäèëü-Óðàë è «Âåëèêîãî Àçåðáàéäæàíà»

Èñòî÷íèê: Bezanis L. Soviet Muslim emigrés in the Republic of Turkey. «Central Asian Survey», 1994, 1, p. 180.

9.5. «Ðóññêàÿ ìàpêñèñòñêàÿ òåîpèÿ íàöèè»

È â ñàìîì äåëå, ïpîâîçãëàñèòü ñàìîñòîÿòåëüíîñòü è íåçàâèñèìîñòü ìíîãèõ ÷àñòåé èìïåðèè îêàçàëîñü ëåã÷å, ÷åì èõ ñîõpàíèòü. Â áîëüøèíñòâå ñëó÷àåâ ó påãèîíàëüíûõ ýëèò íå íàøëîñü íè íóæíîé ñèëû, íè äîñòàòî÷íîé ñîöèàëüíîé îñîpû äëÿ òîãî, ÷òîáû îòñòîÿòü ñàìîñòîÿòåëüíîñòü, à ìîæàò áûòü, è èõ ñòðåìëåíèå ê ýòîìó áûëî íå ñòîëü ñèëüíûì è îïðåäåëåííûì. Â íà÷àëå 20-õ ãîäîâ áîëüøèíñòâî îòñîîäàèíèâøèõñÿ ÷àñòåé èìïåðèè îêàçàëèñü â ãðàíèöàõ åäèíîãî ãîñóäàðñòâà.

Âîññòàíîâëåíèå èìïåðèè â ñîâåòñêîå âðåìÿ øëî ïîä ôåäåðàëèñòñêèè ëîçóíãàìè. Õîòÿ, êàê ìû âèäåëè, åùå â 1913 ã. Ëåíèí âîçðàæàë ïðîòèâ «ôåäåpàòèâíîãî ïpèíöèïà», â íàïèñàííé èì è ïpèíÿòîé â ÿíâàpå 1918 ã. Äåêëàpàöèè ïpàâ òpóäÿùåãîñÿ è ýêñïëóàòèpóåìîãî íàpîäà ïpîâîçãëàøàëîñü, ÷òî «Ñîâåòñêàÿ Ðîññèéñêàÿ påñïóáëèêà ó÷påæäàåò-